

2014

HOE overleef ik.... de brugklas met gehoorverlies?

Onderzoek naar de ondersteuningsbehoeften van slechthorende kinderen in groep acht en hun ouders, met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs.

Gamze Özçelik, Judith van den Barg &
Mandy Graf.

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
05-06-2014

Hoe overleef ik de brugklas met gehoorverlies?

Onderzoek naar de ondersteuningsbehoeften van slechthorende kinderen in groep acht en hun ouders met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs.

Auteurs:

Gamze Özçelik	462767
Judith van den Barg	481067
Mandy Graf	476819

Dit onderzoek is verricht ten behoeve van het studieonderdeel 'Onderzoek en Innovatie' van de opleiding HBO-Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en van het Kinder Audiologisch Centrum, Radboudumc te Nijmegen.

Naam van uitgevende organisatie:

HBO-Pedagogiek, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Kinder Audiologisch Centrum, Radboudumc te Nijmegen

Opdrachtgever:

Mw. Drs. M.R. Hoffer

Afstudeerbegeleider:

P. van Elen

Beoordelaar:

E. van Oostaijen

Plaats van uitgave:

Nijmegen

Datum:

Juni, 2014

Voorwoord

De afstudeerperiode is voor ons een inspirerende en leerzame ervaring geweest. Wij zijn als groep tezamen gekomen doordat wij dezelfde interesses deelden. Judith had een grote wens om te werken binnen het Kinder Audiologisch Centrum, omdat ze hier vroeger zelf ook onder behandeling is geweest vanwege haar gehoorverlies. Gamze heeft in een voorgaand jaar stage gelopen in het buitenland met betrekking tot kinderen met taal-spraakproblematiek. Zij vond het werken met deze kinderen erg indrukwekkend en leerzaam, en wilde zich hier graag meer in verdiepen. Mandy heeft haar interesse in kinderen met gehoorverlies ontwikkeld in een voorgaand jaar, dit mede door de omgang met Judith. Vanuit dit oogpunt is ze de minor Ondernemen gaan volgen, waarbij ze het idee had om een kinderdagverblijf voor dove en slechthorende kinderen op te starten.

Door contact op te nemen met het Kinder Audiologisch Centrum van het Radboudumc te Nijmegen, was er al snel duidelijk dat er een passend onderwerp aanwezig was waar wij onze gedeelde interesses en passie in kwijt konden.

Wat wij ontzettend hebben kunnen waarderen is het gemak waarmee iedereen binnen het Kinder Audiologisch Centrum aan ons onderzoek deel wilde nemen. Wij willen alle logopedisten, akoepedisten, psychologen, pedagogisch medewerkers, orthopedagogen, secretaresses en alle andere medewerkers die hebben bijgedragen aan ons onderzoek hartelijk bedanken voor hun hulp.

Naast alle medewerkers willen wij ook de kinderen en hun ouders bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek. Zij hebben er mede voor gezorgd dat wij de resultaten van de vragenlijsten en interviews konden verwerken.

In het bijzonder willen wij Marchien Hoffer bedanken voor haar steun en het vertrouwen dat zij in ons heeft gehad. Dankzij haar aanwijzingen en aanmoedigingen hebben wij ons onderzoek tot een goed einde kunnen brengen.

Buiten het Kinder Audiologisch Centrum om willen wij Nina Wolters bedanken voor het ter beschikking stellen van haar proefschrift en de interesse die zij heeft getoond in ons onderzoek.

Voor de persoonlijke begeleiding en feedback willen wij Petra van Elen bedanken, hierdoor hebben wij ons onderzoek steeds weer kunnen voortzetten. Ook Elske van Oostaijen willen wij bedanken voor haar spontane input en haar interesse in ons onderzoek. Dit gaf ons goede moed en vertrouwen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Samenvatting.....	5
Inleiding	6
1. Probleemanalyse.....	8
1.1 Analyse van het probleem in de praktijk	8
1.2 Literatuurstudie	11
1.3 Probleemstelling	15
Probleemstelling	15
Doelstelling	15
Onderzoeksvraag	16
Deelvragen	16
2. Methode van onderzoek.....	17
2.1 De onderzoeksbenadering.....	17
2.2 Participanten	18
2.3 Procedure van onderzoek.....	19
2.4 Meetinstrumenten	20
2.5 Analyse	23
2.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	24
3. Resultaten	25
Deelvraag 1.....	25
Deelvraag 2.	29
Deelvraag 3.....	31
Deelvraag 4.....	33
Deelvraag 5.....	34
4. Conclusies en discussies	35
4.1 Conclusies	35
4.2 Discussies.....	43
4.3 Extra bevindingen	44
4.4 Suggesties voor vervolgonderzoek.....	45
4.5 Aanbevelingen	46
Literatuur.....	47
Bijlagen	49

Samenvatting

‘Hoe overleef ik de brugklas met gehoorverlies’?

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Kinder Audiologisch Centrum, Radboudumc te Nijmegen door Mandy Graf, Gamze Özçelik en Judith van den Barg. Het betreft een afstudeerscriptie voor de opleiding HBO- Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Het Kinder Audiologisch Centrum heeft een aantal jaren geleden besloten om bijeenkomsten te organiseren voor kinderen met gehoorverlies en hun ouders, genaamd ‘Vangnetbijeenkomst’. Vanuit de consulten die kinderen met hun ouders hadden bij de medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum, bleek dat er een grote behoefte was aan lotgenotencontact. Inmiddels zijn er bijeenkomsten georganiseerd voor de groepen één tot en met zeven. De medewerkers hebben genoeg kennis en inzicht over deze groepen, maar het inzicht voor de kinderen in groep acht is wat beperkter. Vanuit deze beperking, heeft het Kinder Audiologisch Centrum voorgesteld om een onderzoek te starten naar de behoeften van deze kinderen, en hun ouders. Voor dit onderzoek zijn de volgende doelstelling en vraagstelling opgesteld:

Doelstelling: Inzicht verkrijgen in de ondersteuningsbehoeften van de slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders, met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs, zodat de Vangnetbijeenkomst voor groep acht goed aansluit bij de ondersteuningsbehoeften.

Onderzoeksvraag: Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van slechthorende kinderen in groep acht en hun ouders met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs?

Er is zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek uitgevoerd. Er zijn in totaal 142 vragenlijsten verzonden naar zowel kinderen, als aan ouders en medewerkers. De totale respons kwam neer op 60 respondenten, dit is 42,25% van het totaal. Er zijn vier interviews afgenomen met kinderen, om meer inzicht te krijgen in de wensen en behoeften van deze kinderen.

Aan de hand van de resultaten van het onderzoek zijn de volgende conclusies getrokken. De ondersteuningsbehoeften van de slechthorende kinderen zijn als volgt: Lotgenotencontact maken en behouden, voorbereiden op het regulier voortgezet onderwijs, leren hoe het gehoorverlies gecombineerd kan worden met het regulier voortgezet onderwijs, omgang met het gehoorverlies in het algemeen en gevoelens uiten.

De ondersteuningsbehoeften van de ouders zijn als volgt: Loslaten van het kind, omgang met het ‘anders’ zijn van het kind, omgaan met emoties van het kind, voorbereiding op het regulier voortgezet onderwijs, omgang met vriendschappen van het kind en mediaopvoeding van het kind. Aan de hand van de bovenstaande ondersteuningsbehoeften is de Vangnetbijeenkomst voor de kinderen uit groep acht en hun ouders ontwikkeld.

Inleiding

Het Kinder Audiologisch Centrum heeft een aantal jaren geleden besloten om bijeenkomsten te gaan ontwikkelen voor kinderen met gehoorverlies en hun ouders. Dit heeft de naam 'Vangnetbijeenkomst' gekregen. Deze bijeenkomsten zijn per leerjaar opgezet. Het Kinder Audiologisch Centrum geeft aan dat zij een goed beeld hebben van hoe zij de Vangnetbijeenkomsten in kunnen richten voor de jongere groepen. Ze geven aan dat hun inzicht bij oudere kinderen wat meer beperkter is. Deze kinderen gaan hun eigen gang, zitten midden in hun persoonlijkheidsontwikkeling en worden zelfstandiger. Hierdoor is er minder inzicht in de belevingswereld van deze leeftijdsgroep. Het gaat hierbij om het emotionele aspect bij de kinderen uit groep acht en hun ouders. Het Kinder Audiologisch Centrum vindt het nu tijd om een Vangnetbijeenkomst te gaan ontwikkelen voor de kinderen uit groep acht en hun ouders. Om deze Vangnetbijeenkomst te kunnen ontwikkelen is het eerst nodig om onderzoek te doen naar de wensen en ondersteuningsbehoeften van de kinderen uit groep acht en hun ouders. De Vangnetbijeenkomst kan dan specifiek worden ontwikkeld aan de hand van deze behoeften en zal daardoor aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen en hun ouders. Een slechthorend kind kan meer moeite ervaren op school dan een horend kind. Het is bijvoorbeeld lastiger voor het kind om gebeurtenissen in de groep mee te krijgen. Het kind profiteert minder van wat er onderling besproken wordt, en kan zich daardoor anders gaan voelen dan de andere kinderen, met alle gevolgen van dien. Om deze reden is er een grote behoefte aan lotgenotencontact, zodat de kinderen weten dat zij niet de enige zijn met gehoorverlies. Ook voor ouders kan het belangrijk zijn om contact te hebben met ouders die ook kinderen met gehoorverlies hebben. Er is ons gevraagd, vanuit het Kinder Audiologisch Centrum, om behoefteonderzoek te doen en om een bijeenkomst te ontwikkelen voor slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders, met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs. Zoals hierboven beschreven is, zullen wij het nodige onderzoek uitvoeren en de resultaten hiervan uitwerken en verwerken in dit rapport.

In hoofdstuk één vindt u de probleemanalyse. Hierbij wordt de analyse van het probleem in de praktijk onderscheiden van de analyse van het probleem in de literatuur. Het probleem in de praktijk wordt beschreven aan de hand van het feitelijke probleem dat zich voordoet binnen het Kinder Audiologisch Centrum. De analyse van het probleem in de literatuur is belangrijk binnen ons onderzoek, omdat de analyse van de literatuur nieuwe vragen kan vormen. De literatuur vormt de basis voor het opstellen van de gestructureerde vragenlijst. Naar aanleiding van de analyse wordt de probleemstelling voor ons onderzoek geformuleerd.

In hoofdstuk twee hebben wij beschreven op welke manier wij ons onderzoek hebben uitgevoerd. Hierin wordt beschreven hoe het kwalitatief en kwantitatief onderzoek uitgevoerd is. Ook komt hierin een omschrijving van de participanten aan bod, en de respons die wij op de

vragenlijsten hebben ontvangen. Hierbij wordt een extra toelichting gegeven op hoe wij onze meetinstrumenten hebben ingezet en hoe wij deze data hebben verworven. Hiernaast beschrijven we ook hoe we de data hebben geanalyseerd en hieruit de resultaten hebben verkregen. Daarnaast hebben we beschreven hoe de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek gewaarborgd is.

In hoofdstuk drie worden de resultaten per deelvraag beschreven.

In hoofdstuk vier worden de onderzoeksvraag en deelvragen beantwoord. Hieruit worden conclusies getrokken op basis van de resultaten van het onderzoek. De bevindingen worden gekoppeld met de literatuur. Er wordt gekeken naar hetgeen wat overeenkomt en wat afwijkt. Hierbij gaat het om de vergelijking van de resultaten met de literatuur. Vervolgens worden bepaalde onderdelen van het onderzoek ter discussie gesteld.

Tot slot zullen wij het Kinder Audiologisch Centrum antwoord geven op de onderzoeksvraag.

1. Probleemanalyse

1.1 Analyse van het probleem in de praktijk

De Vangnetbijeenkomsten worden georganiseerd door Stichting Gezinsbegeleiding, welke valt onder het Kinder Audiologisch Centrum van het Radboudumc te Nijmegen.

De doelstelling van het Radboudumc is als volgt (z.d.):

“Iedere patiënt heeft altijd recht op de beste zorg. Om die beste zorg te kunnen verlenen, moet onze organisatie aan de juiste voorwaarden voldoen, zodat we efficiënt kunnen handelen in de hele zorgketen. Belangrijk is dat we in de hele keten doelmatig omgaan met onze middelen. Als we het over doelmatigheid en efficiëntie hebben, vinden we bijvoorbeeld het first-time-right principe belangrijk. Gewoon de dingen in één keer goed doen. Daardoor verbetert de kwaliteit en neemt de verspilling af in de gehele transmurale keten, zowel binnen als buiten het Radboudumc”.

De opdrachtgever, het Kinder Audiologisch Centrum, werkt niet samen met andere afdelingen of organisaties in het geval van de Vangnetbijeenkomsten. Dit is een zelfstandig project dat wordt ontwikkeld door Stichting Gezinsbegeleiding. Binnen het ziekenhuis werkt het Kinder Audiologisch Centrum samen met onder andere de KNO- afdeling en de kinderafdelingen. Stichting Gezinsbegeleiding denkt met de Vangnetbijeenkomsten de zorg voor de patiënten te kunnen verbeteren. De zorg die het Kinder Audiologisch Centrum nu vooral biedt zijn hoortoestelaanpassingen. Buiten deze technische zorg om, wordt er ook ander onderzoek verricht. Bij vragen vanuit ouders of andere instellingen kan er gehooronderzoek, psychologisch onderzoek of logopedisch onderzoek plaatsvinden. Dit zijn onderzoeken die vooral gericht zijn op het verbeteren van het welzijn van de doelgroep. De Vangnetbijeenkomsten zijn ook gericht op het welzijn van de patiënt, en het verbeteren van de zorg richting de patiënt.

De Vangnetbijeenkomsten zijn oorspronkelijk ontstaan vanuit de behoeften van ouders van kinderen met gehoorverlies. Kinderen die ernstig slechthorend zijn, krijgen meestal veel begeleiding op school. Kinderen die een licht gehoorverlies hebben krijgen weinig of geen begeleiding. Deze kinderen bezoeken vaak het regulier onderwijs. Zowel kinderen als ouders hebben op het Kinder Audiologisch Centrum aangegeven dat ze meer informatie zouden willen hebben over het gehoorverlies en de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs. Mede om deze reden wil de Stichting Gezinsbegeleiding de bijeenkomst voor de ouders van deze kinderen organiseren. Ouders zullen vragen en moeilijkheden kunnen ondervinden, waardoor ze behoeften hebben in het uitwisselen van ervaringen met bijvoorbeeld lotgenoten.

De medewerkers van Stichting Gezinsbegeleiding zijn degene die de Vangnetbijeenkomsten organiseren. Zij hebben belang bij het onderzoek, omdat zij de resultaten van het onderzoek

gaan gebruiken. Met deze resultaten willen zij zo goed mogelijk inspelen op de behoeften van de kinderen uit groep acht. Zij willen graag weten waar de kinderen uit groep acht tijdens de Vangnetbijeenkomst behoefte aan hebben, in de overstap naar het regulier voortgezet onderwijs. De opdrachtgever vindt het hierbij ook belangrijk om te weten waar de behoeften van de ouders liggen. Deze behoeften zijn al wel goed in beeld voor de groepen één tot en met zeven en zijn volop in uitvoering. Voor de kinderen uit groep acht is het inzicht beperkt, dat komt mede doordat deze kinderen meer hun eigen gang gaan, midden in hun persoonlijkheidsontwikkeling zitten en zelfstandiger worden. Er is minder zicht op het emotionele aspect en de belevingswereld van de kinderen uit groep acht. In groep acht gaan kinderen meer nadenken over zichzelf, maar ook over leeftijdsgenoten. Ze willen vrienden maken, en zich meestal niet achtergesteld of anders voelen. De puberteit speelt hierbij een grote rol, evenals de thuissituatie. Het ene kind krijgt thuis weinig steun en begrip, terwijl het andere kind dit wel krijgt. Ook de situatie op school kan een grote rol spelen. Er zijn leraren die veel begrip tonen voor het gehoorverlies, en de juiste handvatten hebben om hiermee goed om te kunnen gaan. In dat geval zal de leerkracht ervoor proberen te zorgen dat het kind zich thuis voelt in de klas en zo goed mogelijk kan meekomen. Er zijn natuurlijk ook leerkrachten die hier minder ervaring mee hebben of er geen tijd voor kunnen vrij maken, of niet weten hoe ze met een dergelijke situatie om moeten gaan. In dat geval zal de leerling minder steun ervaren van de leerkracht, waardoor het kind zich minder fijn kan gaan voelen op school. Om deze reden is het belangrijk voor het kind om te weten dat het er niet alleen voor staat. Elk kind is uniek, en heeft een andere manier van denken. Een kind dat negatief denkt, zal zich sneller alleen voelen. Wanneer een kind veel steun krijgt vanuit zijn of haar omgeving en een goed zelfbeeld heeft, zal het vaker positief redeneren. Door de positiviteit van het kind en zijn of haar omgeving, zal het sterker in zijn of haar schoenen staan. Lotgenotencontact kan kinderen helpen bij het ontwikkelen van een positief zelfbeeld, zodat de kinderen weten dat zij niet de enige zijn met dit probleem.

Het is belangrijk dat het kind van zowel ouder als van andere familieleden en vrienden steun ontvangt. Hierbij gaat het om de directe omgeving van het kind, genaamd de micro-omgeving. Acceptatie en begrip van familieleden en vrienden zijn erg belangrijk. Dit kan bevorderd worden door hen psycho-educatie te geven over horen, gehoorverlies en gevolgen daarvan. Dit kan het probleem van het gebrek aan contact met lotgenoten verzachten. Het probleem kan versterkt worden op het moment dat het kind, of de ouder, geen steun ervaart uit de directe omgeving. De familieleden of naaste vrienden kunnen het lastig vinden om het gehoorverlies te accepteren, en bieden daardoor minder steun. Goed contact met horende klasgenoten kan het gevoel van anders zijn verminderen. Doordat ze in een 'normale' omgeving opgroeien, en omgaan met horende kinderen, leren slechthorende kinderen sterker in hun schoenen te staan. Vriendschappen zijn dus erg belangrijk. Toch kan het aangaan van

vreedschappen met horende kinderen wat moeilijker verlopen. Door een andere wijze van communiceren is het lastig om elkaar goed te begrijpen en gevoelens met elkaar te delen. Om deze reden is het contact met lotgenoten van belang. Andere slechthorende kinderen hebben hetzelfde probleem, en communiceren op dezelfde wijze. Ditzelfde kan van toepassing zijn op bijvoorbeeld een sportclub of bij het uitoefenen van een hobby.

Voor de ouders is het belangrijk om zich begrepen te voelen. Het contact met ouders die hetzelfde ervaren kan helpend zijn. Ze kunnen praten over de opvoeding van een slechthorend kind, en hun ervaringen delen. Het is dus belangrijk om de meso-omgeving uit te breiden door middel van lotgenotencontact. De ouders kunnen ook minder steun ervaren, bijvoorbeeld vanuit de werkomgeving. De ouder zal vaker afspraken hebben in het ziekenhuis, en hiervoor is begrip nodig vanuit collega's en de werkgever. Indien dit niet het geval is, ervaart ook de ouder weinig steun en voelt zich alleen. Hierdoor kan het voorkomen dat de ouder zich geen raad meer weet met de situatie.

Binnen het onderwijs gaat binnenkort veel veranderen. Passend onderwijs wordt in augustus 2014 ingevoerd en dit heeft als gevolg dat er meer slechthorende kinderen van het speciaal onderwijs (Cluster-2) naar het reguliere onderwijs worden geplaatst. Dit zou ertoe kunnen leiden dat er binnen een klas een grotere mogelijkheid ontstaat om lotgenoten te vinden. Dit kan voordelig uitpakken voor zowel het kind, als voor de ouder. De maatschappij kan van grote invloed zijn op de versterking van het probleem. In de maatschappij kan er veel onbegrip getoond worden voor een slechthorend persoon. Het is een ongeschreven regel dat iedereen 'normaal' moet zijn, en zich moet aanpassen aan de rest van de maatschappij. Het wordt niet altijd volledig geaccepteerd dat er mensen zijn die anders zijn of zich anders gedragen. Aan de reactie van personen van buitenaf is soms te merken wat hun mening over slechthorendheid is. Kinderen en ouders kunnen zich hierdoor onbegrepen voelen, en onzeker worden. Hierdoor kunnen kinderen en eventueel ouders in een isolement terecht komen. Ze durven er niet voor uit te komen dat ze minder horen, en bepaalde dingen niet begrijpen of verstaan (Bronfenbrenner, 1979).

Aan de hand van bovenstaande informatie is het te begrijpen dat Stichting Gezinsbegeleiding wil dat er een Vangnetbijeenkomst wordt ontwikkeld voor kinderen uit groep acht en hun ouders. Zij willen hierbij advies over hoe zij de bijeenkomst het beste kunnen organiseren. Er zijn verschillende manieren waarop de vraag van de opdrachtgever beantwoord kan worden. Deze vraag luidt als volgt:

“Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van slechthorende kinderen van het regulier basisonderwijs uit groep acht en hun ouders met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs”

De opdrachtgever verwacht dat de onderzoeksvraag met name wordt beantwoord aan de hand van behoefteonderzoek. Behoeftedonderzoek is specifiek van karakter en richt zich met

name op behoeften, het is een speciaal soort inventariserend onderzoek (Migchelbrink, 2010, p. 19). Om de behoeften van zowel ouders als kinderen te meten wordt er gebruikt gemaakt van vragenlijsten en interviews. Vanuit het digitale patiëntendossier van het Radboudumc zijn de kinderen die voldoen aan de eisen van de onderzoeksgroep geselecteerd. Het gaat hierbij om kinderen die in groep acht van het regulier basisonderwijs zitten, en om kinderen uit de brugklas die op het regulier voortgezet onderwijs zitten. Zij hebben geen van allen extra begeleiding in de vorm van bijvoorbeeld een 'rugzakje' of een indicatie. Naast het gehoorverlies hebben deze kinderen geen bijkomende handicap. Deze doelgroep kan informatie verstrekken over de behoeften die er zijn in de overgang van het regulier basisonderwijs naar het regulier voortgezet onderwijs.

1.2 Literatuurstudie

Een manier om naar de ontwikkeling van een kind te kijken is het centraal stellen van het algemene ontwikkelingsverloop van een individu. Iedere persoon komt in zijn leven voor bepaalde opgaven te staan, maar welke dit zijn kan verschillend zijn per individu. In de ontwikkelingspsychologie wordt dit aangeduid met het begrip ontwikkelingsopgaven, zo kan de ontwikkelingsverloop voor kinderen beschreven worden (Rigter, 2010, p. 65).

Hieronder volgt er informatie over de ontwikkelingsverloop van het normale kind. Vervolgens wordt er ingegaan op de ontwikkelingsverloop van kinderen met gehoorverlies, zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen kinderen met en zonder gehoorverlies. Ook wordt de rol van de ouders hierin meegenomen, omdat zij degene zijn die de opvoedingstaken behorend bij de ontwikkelingsopgaven van hun kind, zo goed mogelijk moeten voltooien. Deze opvoedingstaken staan hieronder beschreven.

Kinderen tussen die tien en twaalf jaar bevinden zich in de basisschoolperiode (4-12 jaar) en vroege adolescentie (12-16 jaar). De ontwikkelingsopgaven en opvoedingstaken die daarbij horen bevinden zich in de onderstaande tabel.

Basisschoolperiode (4-12 jaar)	Ontwikkelingsopgaven	Opvoedingstaken
	Decentratie; acceptatie door leeftijdsgenoten; lezen, schrijven, rekenen; ijver.	Gelegenheid geven voor omgang met leeftijdsgenoten; schools onderricht; waarderen van schoolse prestaties; democratische en warme opvoedingsstijl.
Vroege adolescentie (12-16 jaar)	Emotionele zelfstandigheid; omgaan met de eigen en andere sekse; ontwikkeling van het waardesysteem: persoonlijke identiteit, school, beroep en samenleving.	Emotionele steun bieden; tolerantie voor experimenten; leeftijdsadequate grenzen stellen; voorbeeldfunctie vervullen; meer symmetrische relatie met eigen kind aangaan.

(Rispen, 1994).

Tijdens de basisschoolperiode leert het kind schoolse vaardigheden en ontwikkelt contacten met leeftijdsgenoten. Het contact is hierbij vooral gericht op leeftijdsgenoten van de dezelfde sekse. In de puberteit neemt het contact met de leeftijdsgenoten van de andere sekse toe (Rigter, 2010, p. 68). Kinderen leren in de loop van hun ontwikkeling wie ze zijn, wat ze kunnen en hoe ze tevreden kunnen zijn met zichzelf. Volgens Beemen (2006) moet je voordat je kunt uitleggen wie je bent, op zijn minst beseffen dat je iemand bent. Ontdekken wie je bent is één van de belangrijkste onderwerpen in de periode van tiende tot twaalfde jaar. Ook is het vormen van een sociale identiteit erg belangrijk. Het kind vormt zich aan de hand van het gedrag van volwassenen en leeftijdsgenoten, ze zien hen als rolmodel. Leeftijdsgenoten gaan in de puberteit een steeds grotere rol spelen (Delfos, 2010, p. 63). De betekenis van de status binnen de groep en vriendschappelijke, affectieve relaties nemen toe. Kinderen willen in de puberteit over het algemeen niet graag opvallen. Alle veranderingen, zoals het krijgen van secundaire geslachtskenmerken, brengen al genoeg onzekerheid met zich mee. Deze onzekerheid kan met de jaren toenemen, omdat ze zich op een bepaald gebied ergens sneller of langzamer in ontwikkelen dan leeftijdsgenoten. Ook het 'anders' zijn kan zorgen voor onzekerheid (Bil & Bil, 2007, p. 241).

Omdat het onderzoek gericht is op de leeftijdsfase waarin kinderen de overgang maken van het regulier basisonderwijs naar het regulier voortgezet onderwijs.

Elk kind reageert anders op deze verandering. Het kind dient zelfstandig naar school te gaan. De school is groter dan het kind gewend is en het is van belang dat het kind met betrekking tot leren planmatig en zelfstandig te werk gaat (Bil & Bil, 2007, p. 243).

In het volgende stuk wordt verder ingegaan op wat een gehoorverlies inhoudt en hoe dit invloed kan hebben op de ontwikkeling van het kind.

Wanneer iemand niet goed hoort, bevindt diegene zich in een moeilijke positie. De verleiding is dan groot om de handicap te verbergen. Het gaat vaak ook makkelijk, want slecht horen is veelal onzichtbaar. Een veel voorkomend probleem is dat slechthorenden delen van gesprekken in een groot gezelschap missen en zich hierdoor buitengesloten voelen. Het achtergrondgeluid werkt in groot gezelschap vaak storend, met als gevolg dat de spraak van de gesprekspartner niet kan worden verstaan (Rodenburg, 2001, p. 13). Bij kinderen kan het voorkomen dat ze tijdens het spelen delen van gesprekken missen, zo kan het dus gebeuren dat ze de regels niet meekrijgen en ook bepaalde grappen missen. Het kind kan zich dan aangevallen voelen, onzeker worden en gefrustreerd raken. Slechthorende kinderen starten het contact met anderen vaak op een non- verbale manier. Horende kinderen kunnen minder gericht zijn op zulke signalen, waardoor ze niet merken dat hun slechthorende leeftijdgenootje het initiatief tot samenspelen of praten neemt. Het slechthorende kind geeft mogelijk iemand een duwtje om aan te tonen dat hij wil spelen. De ander kan dat echter heel anders

opvatten, waardoor miscommunicatie ontstaat en kinderen elkaar niet meer begrijpen (Deij, 2013, p. 108). Als er wordt gekeken naar de spraak- taalontwikkeling van kinderen met een gehoorverlies dan stelt Gerrits (2013), lector Logopedie faculteit Gezondheidszorg, Hogeschool Utrecht hier het volgende over: “Kinderen met een gehoorverlies doorlopen een andere spraak- taalontwikkeling dan horende kinderen. Hoe meer een kind hoort, hoe beter de taalontwikkeling zal verlopen. Elk kind leert zijn moedertaal, doordat het de taal hoort. Een kind dat aan gehoorverlies lijdt, kan hierdoor niet leren. Tussen de nul en de vijf jaar is een kritieke periode. Hierin moet een kind met een gehoorverlies extra worden ondersteund. Enerzijds door het gehoor te optimaliseren, anderzijds door de taalinput te intensiveren en de communicatie te verbeteren. Ouders spelen hier een hele belangrijke rol in” (Dirks et al., 2013, pp. 69-70). Gehoorverlies bij kinderen kan leiden tot communicatiebarrières, met betrekking tot de kwantiteit en de kwaliteit van deze interacties. Interactie met leeftijdgenoten is noodzakelijk voor het ontstaan van vriendschappen. Deze vriendschappen zijn belangrijk bij het ontwikkelen van vaardigheden op sociaal, emotioneel en cognitief gebied (Wolters, Blom, Knoors & Verhoeven, 2011, p. 10). Met betrekking tot de vriendschappen van slechthorende kinderen is te stellen dat zij minder tijd besteden aan interactie met leeftijdgenoten en de uitwisselingen zijn vaak van korte duur. Dit blijkt door de taalvaardigheden van de slechthorende kinderen te komen, en is niet te wijten aan het gehoorverlies zelf (Piso, Knoors & Vervloed, 2009).

Over de sociaal- emotionele ontwikkeling van kinderen met gehoorverlies beweert Rieffe (2013), bijzonder hoogleraar sociaal- emotionele ontwikkeling bij kinderen met een auditieve en/of communicatieve beperking het volgende: “De sociaal- emotionele ontwikkeling van kinderen met een gehoorverlies verloopt anders dan die van horende leeftijdsgenootjes. De oorzaak ligt hier vooral bij het missen van input vanuit en interactie met de sociale omgeving. Kinderen leren veel door incidenteel leren, het leren van dingen die je om je heen ziet en hoort. Als je niet goed hoort, dan is die spontane input beperkt tot visuele input. Je ziet bijvoorbeeld wel dat je broertjes ruzie hebben, maar je weet niet waarom. En je ziet wel als het conflict is opgelost, maar je weet niet hoe dat is gegaan. Met andere woorden, je herkent de emotie wel, maar leert niet wat de functie ervan is en hoe je daar op kunt reageren” (Dirks et al., 2013, pp. 99-100). Kinderen met een matig gehoorverlies tonen een lage zelfwaardering, meer gedragsproblemen en hebben meer moeite met sociale contacten dan horende kinderen. Met betrekking tot de sociale contacten geven veel slechthorende kinderen aan dat ze meer vrienden zouden hebben als ze goed konden horen. Positieve ervaringen met het aangaan van sociale contacten zijn van groot belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling van kinderen. Ervaringen met leeftijdsgenoten vormen een belangrijke ontwikkelingscontext voor kinderen. Relaties met leeftijdsgenoten zijn ook een bron van steun; ze dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling en zorgen voor emotionele stabili-

teit. Bovendien dragen deze relaties bij aan het vermogen zich aan te passen aan de omgeving. Het ervaren van intimiteit en acceptatie door hechte vrienden gedurende de kindertijd is essentieel voor het ontwikkelen van een gevoel van eigenwaarde en welzijn. Ook dragen de sociale contacten bij aan de ontwikkeling van de interpersoonlijke vaardigheden. Contact met lotgenoten lijkt niet vanzelfsprekend, maar is wel van belang. Afstand, verschillen in communicatie en angst voor stigmatisering zijn de belangrijkste redenen die dit contact lijken te verhinderen. Uitsluiting door horende leeftijdgenoten kan voorkomen worden door goed door-dachte plaatsing van slechthorende kinderen in het regulier onderwijs (Piso, Knoors & Vervloed, 2009).

Naast de sociale contacten en de vriendschappen die het slechthorende kind heeft, heeft het ook veel contact met de ouders. Het blijkt dat slechthorende kinderen persoonlijke zaken eerder bespreken met hun ouders, in vergelijking met horende leeftijdgenoten (Piso, Knoors & Vervloed, 2009). De ouders spelen dus een belangrijke rol in de leeftijdsfase van tien tot en met twaalf jaar, het begin van de puberteit. In de opvoeding van een slechthorend kind staan ouders voor nog meer keuzes die gevoeliger liggen en meer consequenties kunnen hebben, dan ouders hebben van een horend kind. De opvoeding van slechthorende kinderen kan onbewust meer 'sturend' verlopen, dan de opvoeding van een horend kind. Ouders praten bondiger met hun kind, wat er voor kan zorgen, dat zij minder gemakkelijk informatie en gevoelens met hun kind kunnen uitwisselen (Deij, 2013, pp. 112-113). De puberteit van hun zoon of dochter is een periode van nadenken, afwegen, vasthouden en loslaten. Het gedrag van hun kind verandert en is minder voorspelbaar. Slechthorendheid kan het pubergedrag extra ingewikkeld maken. De mening van ouders wordt als minder belangrijk ervaren. Een slechthorende puber heeft net als een horende puber duidelijke grenzen en vertrouwen in zichzelf nodig. Het is belangrijk dat een puber weet wat hij kan en wat hij nog moet leren. Als slechthorende puber wil je ook graag zelfstandig worden en daarbij kun je gebruik maken van hulpmiddelen. Voor ouders is het niet altijd eenvoudig om hun slechthorende kind steeds meer los te laten. Uiteindelijk groeien slechthorende pubers naar de volwassenheid toe, waarbij ze eigen normen en waarden moeten vormen. Om alles te leren, moet een slechthorende puber de mogelijkheden hebben om dingen te proberen, ook ten aanzien van zijn gehoorproblemen. De betrokkenheid van ouders blijft altijd belangrijk, al zal een slechthorend kind in de puberteit die betrokkenheid regelmatig ervaren als bemoeizucht (Deij, 2013, pp.137-140).

Bij de puberteit van een kind hoort onder andere de overgang van het regulier basisonderwijs naar het regulier voortgezet onderwijs. Voor zowel veel ouders als hun kind, is dit een grote, stressvolle stap. Er breekt voor hen een nieuwe periode aan, en ze zullen moeten inspelen op nieuwe situaties. Vooral de eerste maanden komen elke dag veel indrukken op de jongere af (Bil & Bil, 2007, p.246). Het kiezen van een middelbare school is niet gemakkelijk.

Een goede oriëntatie is belangrijk, dat kan door middel van het bezoeken van een open dag en een eventueel gesprek. Wanneer het kind slechthorend is, zijn er echter extra overwegingen te maken (Deij, 2013, p.129). In vele gevallen zou het Audiologisch Centrum een aanvullend onderzoek kunnen doen en beoordelen of het slechte gehoor geen belemmering vormt voor het vervolgonderwijs (Rodenburg, 2001, pp.63-64). Ouders doen er goed aan extra tijd en aandacht aan hun kind te besteden in het eerste halfjaar van de brugklas (Bil & Bil, 2007, p.246).

In het onderzoek wordt er gekeken naar het volgen van regulier basisonderwijs door slechthorende kinderen tussen de tien en twaalf jaar. Volgens Rodenburg (2001) is het voordeel van regulier basisonderwijs, dat het kind in zijn eigen vertrouwde omgeving blijft en samen met kinderen uit de buurt naar dezelfde school gaat. Het doel van het deelnemen aan het regulier basisonderwijs door slechthorende kinderen is dat zij klaargestoomd worden voor het leven in een horende maatschappij (p.58). De slechthorende leerling is meestal de enige in de klas die slecht hoort, vaak zelfs de enige op school (Wolters, 2012, p.7). In het regulier onderwijs worden slechthorende kinderen minder geaccepteerd dan hun horende klasgenoten. Ook zijn ze minder populair. Dit geldt zowel voor de overgang van basis naar voortgezet onderwijs als voor de overgang van de brugklas naar hogere klassen. Er is een verschil in sekse. Jongens worden in groep acht minder geaccepteerd, terwijl meisjes dit juist ervaren in de brugklas. Wanneer ze naar hogere klassen gaan, ervaren ze beide evenveel problemen met acceptatie door klasgenoten (Wolters, 2012, pp.8-9). Volgens Wolters (2012) zijn er drie belangrijke factoren die de sociale status in de klas beïnvloeden, dat zijn; gedrag, communicatieve vaardigheden en persoonlijkheid (p.10).

1.3 Probleemstelling

Probleemstelling

De opdrachtgever heeft onvoldoende zicht op de ondersteuningsbehoeften van de kinderen in groep acht met een licht tot matig gehoorverlies, met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs. Daarnaast hebben de kinderen en hun ouders aangegeven dat zij het lotgenotencontact met andere slechthorende kinderen en hun ouders missen, om goed om te kunnen gaan met het gehoorverlies.

Doelstelling

Inzicht verkrijgen in de ondersteuningsbehoeften van de slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders, met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs, zodat de Vangnetbijeenkomsten voor groep acht goed aansluit bij de ondersteuningsbehoeften.

Onderzoeksvraag

Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van slechthorende kinderen in groep acht en hun ouders met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs?

Deelvragen

1. Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

- Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden, en het omgaan met acceptatie of uitsluiting door horende klasgenoten?
 - Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking?
 - Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde?
2. Wat zijn de behoeften van ouders, van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden met lotgenoten, en het omgaan met de problemen die het kind ondervindt op dit gebied?
 - Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking van het kind?
 - Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde van het kind?
3. Wat zijn de huidige opvattingen van medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum over de begeleidingsbehoeften van slechthorende aanstaande brugklassers en hun ouders?
 4. Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht?
 5. Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van ouders met een slechthorend kind?

2. Methode van onderzoek

2.1 De onderzoeksbenadering

Migchelbrink (2008) zegt: “Iedere onderzoeksbenadering hanteert zijn eigen stelsel van veronderstellingen, heeft zijn eigen paradigma. Die veronderstellingen hebben betrekking op: hoe de sociale werkelijkheid eruit ziet; hoe de mens wordt gezien; hoe we de kennis kunnen verkrijgen over de werkelijkheid en de wijze van kenniswerving” (p.31).

Tijdens het onderzoek is er gebruik gemaakt van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Hieronder volgt van beide kaders een beschrijving over hoe het onderzoek is aangepakt en vormgegeven.

Kwantitatief onderzoek is veelal gebaseerd op het positivistisch paradigma. Het uitgangspunt is dat er een eenduidige objectieve werkelijkheid is. Via het analyseren van deze factoren en de verbanden daartussen wordt het mogelijk om de werkelijkheid te verklaren, begrijpen en te beheersen (Migchelbrink, 2010, p.32). Om de eerste twee deelvragen te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Door middel van literatuurstudie en het voeren van oriënterende gesprekken binnen de organisatie is het probleem in kaart gebracht. Daarnaast is er gebruik gemaakt van een schriftelijke ondervraging door middel van een gestructureerde vragenlijst. De literatuur is zorgvuldig uitgekozen en gebaseerd op de onderzoeksvraag. Hierbij is er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van recente bronnen, zodat de informatie up-to-date is.

Kwalitatief onderzoek baseert zich op de zogenaamde interpretatieve benadering. Het uitgangspunt is dat er geen eenduidige, enkelvoudige werkelijkheid bestaat (Migchelbrink, 2010, p.34). Alle deelvragen zijn onder andere beantwoord door middel van kwalitatief onderzoek. Het doel was om inzicht te krijgen in hoe de participanten de werkelijkheid ervaren, beleven en er betekenis aan geven.

Hieronder volgt een overzicht van de methode per deelvraag.

Deelvraag	Databron	Dataverzamelings technieken	Kwalitatief/ kwantitatief
Deelvraag 1	Individuele personen, documenten, mediaproducten, sociale werkelijkheid, literatuur, databanken.	Inhoudsanalyse Ondervraging (individuele ondervraging, face to face, mondeling en schriftelijk, voorgestructureerd)	Beide
Deelvraag 2	Individuele personen, documenten, mediaproducten, sociale werkelijkheid, literatuur, databanken.	Inhoudsanalyse Ondervraging (individuele ondervraging, face to face, mondeling en schriftelijk, voorgestructureerd)	Beide
Deelvraag 3	Individuele personen.	Ondervraging (individuele ondervraging, face to face, mondeling en schriftelijk, voorgestructureerd)	Kwalitatief

Deelvraag 4	Individuele personen, literatuur, mediaproducten, sociale werkelijkheid.	Inhoudsanalyse Ondervraging (individuele ondervraging, face to face, mondeling en schriftelijk, voorgestructureerd)	Kwalitatief
Deelvraag 5	Individuele personen, literatuur, mediaproducten, sociale werkelijkheid.	Inhoudsanalyse Ondervraging (individuele ondervraging, face to face, mondeling en schriftelijk, voorgestructureerd)	Kwalitatief

(Migchelbrink, 2010, pp.86-93).

2.2 Participanten

De participanten die benaderd zijn, zijn kinderen met een gehoorverlies uit groep acht van het reguliere basis onderwijs. Deze kinderen zijn allen bekend bij het Kinder Audiologisch Centrum van het Radboudumc. De informatie over de patiënten staat in het digitale patiëntendossier. Ook zijn kinderen uit de brugklas van het regulier voortgezet onderwijs benaderd als participanten. Zij kunnen informatie over de vaardigheden die zij eventueel gemist hebben in de overgang van het regulier basisonderwijs naar het regulier voortgezet onderwijs aangegeven. De ouders van zowel de kinderen uit groep acht, als de kinderen uit de brugklas zijn ook benaderd voor het onderzoek. Zij zijn nader betrokken bij de opvoeding en kennen het kind het beste. Ook zijn de behoeften van de ouders belangrijk binnen het onderzoek, omdat de Vangnetbijeenkomst ook voor een groot deel voor de ouders wordt georganiseerd. De medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum zijn van groot belang binnen het onderzoek omdat zij uiteindelijk de Vangnetbijeenkomst in uitvoering gaan brengen. Het is daarom belangrijk om de mening en ervaringen van de medewerkers mee te nemen in de resultaten van het onderzoek. De medewerkers bestaan uit: psychologen, pedagogen, logopedisten, akoepedisten en psychologisch medewerkers. De keus om deze populatie deel te laten nemen aan ons onderzoek is gebaseerd op het feit dat zij geleerd hebben en veel kennis en ervaring hebben met slechthorende kinderen uit groep acht van het reguliere onderwijs.

Na onderzoek in het digitale patiëntendossier is gebleken dat de totale onderzoekspopulatie een omvang had van 142 personen. Deze totale onderzoekspopulatie is onderverdeeld in vier groepen.

- Kinderen uit groep acht: 24 personen
- Kinderen uit de brugklas: 18 personen
- Ouders: 84 personen

Ouders is gevraagd om individueel de vragenlijsten in te vullen. Zij kunnen verschillend denken over de manier van opvoeden. Door middel van de individuele beantwoording wordt dit verschil helder. Omdat de onderzoeksgroep uit 42 kinderen be-

staat is er van uit gegaan dat er 84 ouders zijn. Er was geen informatie aanwezig over ouders die niet betrokken zijn bij de opvoeding.

- Medewerkers: 16 personen

2.3 Procedure van onderzoek

Na overleg met de opdrachtgever is besloten om de onderzoekspopulatie te werven via het interne patiëntendossier. De onderzoekspopulatie moest bestaan uit kinderen van groep acht en de brugklas, wat betekent dat deze kinderen geboren zijn tussen het jaar 2000 en 2002. Er is echter ook gekeken naar andere geboortejaren in verband met eventuele doublures. Dit was niet van toepassing. Deze geboortejaren zijn geselecteerd in het patiëntendossier. Vervolgens is er uit deze groep een selectie gemaakt van kinderen die het regulier onderwijs bezoeken, geen extra begeleiding krijgen vanuit speciaal onderwijs. Aan deze groep kinderen, en hun ouders, is vervolgens een gestructureerde vragenlijst gestuurd. Deze vragenlijst is verstuurd in een envelop, welke een retourenvelop bevatte. Daarnaast is de vragenlijst ook digitaal beschikbaar gesteld. Aan de medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum is ook een vragenlijst gestuurd. Deze vragenlijst is alleen digitaal beschikbaar gesteld. De medewerkers zijn benaderd via een interne e-mail.

Naast de gestructureerde vragenlijsten is er gebruik gemaakt van halfgestructureerde interviews. Het gaat hierbij om open vragen waarbij de interviewers de vragen mogen herfraseren als een vraag niet goed begrepen is, of wanneer er een half of ontwijkend antwoord wordt gegeven. Deze interviews zijn afgenomen bij vier kinderen uit de onderzoekspopulatie. Deze vier kinderen zijn geselecteerd met behulp van een collega van de afdeling. De ouders van deze kinderen zijn benaderd via telefonisch contact, waarbij nadrukkelijk gevraagd werd of zij, en hun kind, tijd vrij konden en wilden maken voor een interview. De afspraken hebben zowel plaatsgevonden binnen het Kinder Audiologisch Centrum, als in de vertrouwde omgeving van het geïnterviewde kind. De interviews zijn afgenomen door een hoofdinterviewer en een ondersteuner. De hoofdinterviewer was verantwoordelijk voor het stellen van de vragen uit de verschillende categorieën, en het waarborgen van de veiligheid. De ondersteuner had als taak om door te vragen op verschillende onderwerpen, waar de hoofdinterviewer belangrijke informatie liet liggen. Daarnaast had de ondersteuner de taak om ervoor te zorgen dat het interview verstaanbaar werd opgenomen op de audioapparatuur.

Voor het beantwoorden van de deelvragen vier en vijf maken is gebruik gemaakt van zowel de uitwerkingen van de gestructureerde vragenlijsten, als van literatuurstudie.

2.4 Meetinstrumenten

Het meest belangrijke meetinstrument is de gestructureerde vragenlijst. Deze vragenlijst is bedoeld voor de kinderen uit groep acht, de kinderen uit de brugklas en de ouders van deze kinderen. De vragenlijst bestaat vooral uit gesloten vragen.

Er is gebruik gemaakt van verschillende soorten vragen die op diverse manieren zijn ingedeeld. Hieronder worden de verschillende soorten vragen beschreven.

Dichotome vraag

Bij dichotome vragen kan de respondent enkel kiezen uit twee antwoordcategorieën. Deze bestaan vaak uit 'Ja' en 'Nee' (zie bijlage I, vraag 4). Er is gekozen voor deze manier van vraagstelling om over een bepaald onderwerp een kort en heldere respons te ontvangen. Een dichotome vraag kan ook bedoeld zijn om te bepalen of de respondent wel of niet op de volgende vraag antwoord moet geven.

Multiple choice vraag

Bij multiple choice vragen kan de respondent uit een rijtje antwoordcategorieën slechts één antwoord kiezen (zie bijlage III, vraag 3).

Multiple response vraag

Bij de multiple response vragen kan de respondent meerdere antwoorden kiezen. Het antwoord dat gegeven wordt door de respondent kan uit diverse meningen of gevoelens bestaan. Vandaar de keuze om meer gebruik te maken van multiple response vragen dan van multiple choice vragen (zie bijlage I, vraag 6).

Schaalvragen

Schaalvragen zijn vooral gebruikt in de gestructureerde vragenlijst voor de kinderen, omdat deze makkelijk te beantwoorden zijn. Deze vragen geven een bepaalde gradatie weer op schaal. Er is gebruikt gemaakt van de vijfpuntsschaal van Likert (Likert, 1932). Dit houdt in dat de respondent vijf antwoordmogelijkheden heeft. De antwoordcategorieën bestaan uit bijvoorbeeld: 'Helemaal waar', 'Waar', 'Een beetje waar', 'Niet waar' en 'Helemaal niet waar'. Aan de hand van bepaalde stellingen kan de respondent aangeven in hoeverre hij of zij het eens is met deze stelling. Zo ontstaat er informatie over de beleving van de respondent (zie bijlage I, vraag 2). De vragenlijst is strategisch ingedeeld. Dit betekent dat de vragenlijst begint met achtergrondinformatie van de respondent. Hieronder wordt bijvoorbeeld verstaan: leeftijd, geslacht en functie. Hierna zijn er een aantal vragen gesteld om de gestructureerde vragenlijst in te leiden. Vervolgens wordt de overstap gemaakt naar vragen over de kern van het onderzoek. Tot slot zijn er enkele vragen gesteld over de beleving van de respondent ten aanzien van de vragenlijst. In de vragenlijsten van de kinderen komen er verschillende thema's aan bod. De thema's zijn: school, thuis, mezelf, middelbare school en de Vangnetbijeenkomst. Hieronder worden de deelvragen gekoppeld aan de gekozen thema's, en volgt er een verantwoording van deze keuze.

Deelvraag 1. Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

- Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden, en het omgaan met acceptatie of uitsluiting door horende klasgenoten?
- Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking?
- Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde?

De thema's van de subvragen zijn opgesteld aan de hand van de deelvragen. De vragen die binnen dit aspect vallen zijn voornamelijk gevoelsmatig en gaan over de beleving van het kind. Binnen alle eerder genoemde thema's komt het sociaal-emotionele aspect terug. Zo wordt er een totaalbeeld gevormd van alle dagelijkse situaties waarbinnen het kind zich kan bevinden. Sommige vragen gaan specifiek over hoe het kind omgaat met zijn of haar beperking in het gehoor. Zo is subvraag één vooral gericht op het sociaal-emotionele aspect. Subvraag twee gaat vooral over de beperking van slechthorende kinderen. In de vragenlijst zijn vragen opgenomen over emotionele uitingen, zoals boosheid, wat kan leiden tot gedragsproblematiek. Deze vragen komen voornamelijk terug binnen de thema's 'mezelf' en 'Vangnetbijeenkomst'. De laatste subvraag is gericht op het gevoel van eigenwaarde. Hier gaat het om het zelfvertrouwen van het kind, maar ook over het zelfbeeld. Dit komt ook vooral terug in het thema's 'school', 'mezelf' en 'Vangnetbijeenkomst'.

Deelvraag 2. Wat zijn de behoeften van ouders, van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden met lotgenoten, en het omgaan met de problemen die het kind ondervindt op dit gebied?
- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking van het kind?
- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde van het kind?

De subvragen van deelvraag twee zijn afgeleid van de subvragen van deelvraag één. Hiervoor is gekozen omdat het in kaart brengen van het verschil van de behoeften tussen ouders en kinderen van belang is bij het ontwikkelen van de Vangnetbijeenkomst. De vragenlijst van de ouders is niet ingedeeld in thema's, maar gebaseerd op de opvoedingstaken en de erva-

ring van ouders met betrekking tot de slechthorendheid van het kind. Hiernaast wordt gevraagd waar de moeilijkheden zitten binnen de opvoeding, en wat de behoeften van ouders hierin zijn. De thema's die terugkomen in de subvragen worden behandeld in vraag acht van de vragenlijst. Door middel van een multiple response vraag kunnen ouders hun behoeften aangeven. Deze bestaan onder andere uit: 'Omgaan met de boosheid van mijn kind', 'Loslaten van mijn kind' en 'Omgaan met het 'anders zijn' van mijn kind' (zie bijlage III, vraag 8).

Deelvraag 3. Wat zijn de huidige opvattingen van medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum over de begeleidingsbehoeften van slechthorende aanstaande brugklassers en hun ouders?

Voor de vragenlijst voor de medewerkers is gebruik gemaakt van halfgestructureerde vragenlijsten. Er is bewust gekozen voor veelal open vragen, omdat de medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum veel kennis hebben over de ontwikkeling van kinderen met gehoorproblematiek. Ook hebben zij veel inzicht in de behoeften van ouders. Door een open vraagstelling aan te houden, krijgen de medewerkers de mogelijkheid om hun volledige mening over een bepaald onderwerp te geven. De gesloten vragen kunnen daarnaast kort en helder informatie geven over een bepaald onderwerp.

Deelvraag 4. Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht?

Deelvraag 5. Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van ouders met een slechthorend kind?

Deelvraag vier en vijf worden hieronder gezamenlijk verantwoord, omdat de toelichting hierop gelijk is.

In de vragenlijsten van zowel de kinderen, ouders en de medewerkers, bevinden zich aan het einde van de lijst open vragen. Er wordt gevraagd wat de respondent denkt dat een goed aansluitende activiteit zou zijn om tijdens de Vangnetbijeenkomst uit te voeren. Omdat de mening van zowel kinderen, als ouders, uiteindelijk het belangrijkste is, is deze vraag gesteld. De resultaten van deze vraag zullen in het volgende hoofdstuk verwerkt worden. Wanneer blijkt dat er te weinig bruikbare activiteiten worden aangedragen door de respondenten, kan de literatuur uitkomst bieden. Hiermee wordt literatuur bedoeld waarin activiteiten zijn beschreven voor een bepaalde situatie of doelgroep, in dit geval kinderen met gehoorverlies.

Naast de vragenlijsten zijn ook de interviews als meetinstrumenten gebruikt. De interviews zijn zowel gedaan met kinderen uit groep acht, als brugklassers. Voor beide groepen is er een lijst gemaakt met interviewvragen. Deze vragen zijn ingedeeld in de volgende categorieën: achtergrondinformatie, school, sport, slechthorendheid, middelbare school en Vangnet-

bijeenkomst. Over de bovenstaande categorieën zijn er diverse vragen gesteld die ingaan op het gevoel en de beleving van de geïnterviewde. Open en gesloten vragen zijn hierbij met elkaar afgewisseld.

2.5 Analyse

De verzamelde gegevens van de gestructureerde vragenlijsten zijn ingevoerd in het systeem van TheSisTools, op internet. De gegevens zijn automatisch verwerkt in dit programma, waardoor de antwoorden per vraag duidelijk en helder weergegeven werden. De gegevens zijn per vraag verwerkt in tabellen en grafieken, waarbij gebruik gemaakt is van Microsoft Office Word en Microsoft Office Excel. Er is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van percentages, zodat duidelijk af te lezen is hoe vaak een bepaald antwoord is gekozen door de respondenten. Naast de percentages, is er af en toe gebruik gemaakt van frequenties. Dit komt onder andere naar voren in de vragenlijst van groep acht (zie bijlage I, vraag 3). De keuze voor de frequenties is gemaakt omdat er per respondent een ander antwoord gegeven is, en het zo in één oogopslag duidelijk naar voren kwam in de grafiek.

De vragen in de vragenlijst die gaan over de wensen en behoeften ten aanzien van het thema voor de Vangnetbijeenkomst (zie bijlage I, vraag 11), zijn op een andere manier verwerkt. Per thema is het gemiddelde antwoord berekend. De gemiddeldes van elk thema zijn in één grafiek weergegeven, met de neutrale antwoordoptie op de 0-lijn. Hierdoor is te zien welke antwoorden als positief, en welke als negatief worden beoordeeld. De toelichting hiervan is te vinden in hoofdstuk drie, p. 27.

De interviews met de kinderen uit groep acht en uit de brugklas, zijn door middel van audio-apparatuur opgenomen. Deze audiobestanden zijn opgeslagen op de computer, waar deze ook zijn afgeluisterd. Bij het uitschrijven van de interviews is ervoor gezorgd dat elke spreker is voorzien van een kleur. De kleur zorgt voor duidelijkheid in de volgorde van de verschillende sprekers tijdens het interview. Naast de gesproken stukken, zijn ook de observaties zoals: huilen, lachen, knikken en wijzen beschreven in de uitgeschreven interviews. Nadat alle interviews waren uitgeschreven, zijn er per interview in de kantlijn labels geplaatst. De labels staan voor diverse categorieën. Bij deze categorieën kunt u denken aan: school, slechthorendheid, Vangnetbijeenkomst etc. Deze categorieën zijn per kind uitgewerkt in een tabel om een goed overzicht te verkrijgen. Nadat alle interviews gecategoriseerd en uitgewerkt waren, zijn opvallende patronen, zaken die samenhangen, verschijnselen die vaak voorkomen, tegenstellingen en verrassende of onverwachte zaken samengevat.

2.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Migchelbrink (2010) zegt: “Betrouwbaarheid en validiteit hebben allebei te maken met het vertrouwen dat gesteld worden in de onderzoeksresultaten en de handelswijze van de onderzoeker” (p.128). Om de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek te waarborgen is elke stap tijdens het onderzoek verantwoord. De stappen en beslissingen zijn duidelijk beschreven. Er is bijvoorbeeld bewust gekozen om bepaalde kinderen in hun thuissituatie te interviewen, om het gevoel van veiligheid voor het kind te vergroten. De mening van de ouder is doorslaggevend geweest, bij de keuze voor een interview in de thuissituatie of in het Kinder Audiologisch Centrum. Tijdens het afnemen van de interviews is er gekozen om twee personen in te zetten. Deze personen zijn onderverdeeld in de hoofdinterviewer en de ondersteuner. De hoofdinterviewer stelde voornamelijk de vragen, waarbij de ondersteuner de taak had om door te vragen op momenten dat de hoofdinterviewer iets leek te vergeten. Deze extra persoon zorgt voor een grotere betrouwbaarheid, omdat er zo minder kans was dat er informatie overgeslagen werd. De ondersteuner was ook verantwoordelijk voor het opnemen van het interview met audioapparatuur. Door deze opname herhaaldelijk af te luisteren, kon er precies genoteerd worden wat er gezegd was. Hierdoor zijn interpretaties uitgesloten, en werden er geen onwerkelijkheden vastgelegd. Bij het uitschrijven van de interviews is er zorgvuldig te werk gegaan, en zijn alle daadwerkelijk uitgesproken woorden uitgeschreven. Deze woorden zijn gelabeld in de kantlijn, en daarna gecategoriseerd. Doordat de daadwerkelijk uitgesproken woorden in categorieën zijn gezet, is er voor gezorgd dat interpretaties zijn vermeden. In een van de interviews was moeder aanwezig, dit om haar kind te ondersteunen. In dit interview heeft moeder veel gesproken. Tijdens het categoriseren van de labels zijn de woorden van moeder niet meegenomen, maar is alleen gecategoriseerd wat de geïnterviewde zelf heeft uitgesproken. Hierdoor is de betrouwbaarheid van dit interview zo groot mogelijk gehouden.

Naast de hierboven beschreven interviews is er gebruik gemaakt van vragenlijsten. In de vragenlijsten worden er veelal gesloten vragen gesteld, hier is bewust voor gekozen. Bij gesloten vragen wordt de respondent in een bepaalde richting gestuurd om een daarbij toebehorend antwoord te geven. Op die manier worden er geen antwoorden gegeven die niet van belang zijn voor het onderzoek. Bij de vragenlijst voor de ouders is er bewust gekozen om beide ouders een vragenlijst toe te sturen, om ervoor te zorgen dat de onderzochte werkelijkheid de juiste is. Zo wordt de mening van elke ouder individueel gemeten, en niet de gezamenlijke mening. Dit komt ten goede aan de validiteit van het onderzoek. Om deze reden is er ook gekozen om het interview veelal uit te voeren zonder ouders. Het bijzijn van de ouders kan de antwoorden van het kind beïnvloeden, waardoor niet de mening van het kind naar boven komt.

3. Resultaten

Van de totale onderzoekspopulatie is de volgende respons verkregen:

- Groep acht: dertien respondenten van de 24 onderzoekseenheden (54,17%)
- Brugklas: zes respondenten van de achttien onderzoekseenheden (33,33%)
- Ouders: 31 respondenten van de 84 onderzoekseenheden (36,90%)
- Medewerkers: tien respondenten van de zestien onderzoekseenheden (62,50%)

Hieronder volgen de deelvragen met de daartoe behorende belangrijkste resultaten. Om deze reden loopt onderstaande nummering soms niet in chronologische volgorde. Alle tabellen en grafieken zijn te vinden in de bijlagen. Dit betekent dat in de tekst hieronder verwezen wordt naar de tabellen en/of grafieken die voor die vraag van belang zijn. De resultaten van de kinderen uit groep acht zijn te vinden in bijlage VII, van de kinderen uit de brugklas in bijlage VIII, van de ouders in bijlage IX en van de medewerkers in bijlage X.

Deelvraag 1. Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Resultaten vragenlijsten groep acht:

1.13 Ik schaam me om over mijn slechthorendheid te praten in de klas

Vraag 1.13 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 76,93% van de respondenten schaamt zich niet of helemaal niet voor zijn of haar slechthorendheid. Toch schaamt 23,07% zich wel om te praten over zijn of haar slechthorendheid in de klas.

1.15 Ik zou meer kinderen in de klas willen hebben die slechthorend zijn

Vraag 1.15 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 53,85 % van de respondenten zou wel meer slechthorende kinderen in de klas willen hebben.

1.18 Ik vraag vaak aan kinderen uit de klas of ze na schooltijd met mij willen spelen

Vraag 1.18 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 15,38% van de kinderen vraagt niet aan kinderen uit de klas of ze na schooltijd willen afspreken. 84,62% van de kinderen vraagt dit soms tot vaak.

1.19 Ik vind dat ik goed mijn best doe op school

Vraag 1.19 is beantwoord door elf kinderen uit groep acht. Alle kinderen vinden dat ze een beetje tot heel goed hun best doen op school. Geen enkel kind is hier negatief over.

1.36 Mijn vrienden/vriendinnen snappen niet dat ik ze soms niet versta

Vraag 1.36 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 53,85% van de kinderen heeft vrienden of vriendinnen die hen soms of vaak niet verstaan.

1.38 Ik vind het moeilijk om dingen zonder mijn ouders te doen

Vraag 1.38 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 30,77% vindt het in sommige gevallen moeilijk om dingen zonder ouders te doen. 69,23% vindt het niet of helemaal niet moeilijk om iets zonder ouders te doen.

1.40 Mijn ouders denken dat ik veel hulp nodig heb

Vraag 1.40 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 61,54% van de kinderen geeft aan dat zijn of haar ouders denken dat zij veel hulp nodig hebben. 38,46% van de kinderen zegt dat zijn of haar ouders niet denken dat zij hulpbehoevend zijn.

1.43 Ik durf wat te vertellen over mezelf voor een groep mensen

Vraag 1.43 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 61,54% van de kinderen durft te vertellen over zichzelf voor een groep mensen. 23,08% durft dit niet.

1.46 Het maakt mij niet uit hoe andere mensen over mij denken

Vraag 1.46 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 76,92% van de kinderen geeft aan dat het ze een beetje tot veel uitmaakt wat anderen van hen denken.

1.47 Ik word soms boos omdat niemand mij begrijpt

Vraag 1.47 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 53,85% van de kinderen geeft aan nooit boos te worden als iemand het kind niet begrijpt. 46,15% geeft aan wel boos te worden wanneer iemand het kind niet begrijpt.

1.49 Ik ben trots op mezelf

Vraag 1.49 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 61,54% van de kinderen geeft aan trots te zijn op zichzelf. 15,38% van de kinderen is niet trots op zichzelf.

1.51 Ik vind het eng om naar de middelbare school te gaan

Vraag 1.51 is beantwoord door dertien kinderen uit groep acht. 92,31% van de kinderen geeft aan het eng te vinden om naar de middelbare school te gaan.

1.61 t/m 1.70 Als jij mee zou mogen doen in de Vangnetbijeenkomst, wat zou jij heel belangrijk en helemaal niet belangrijk vinden om te doen of te leren tijdens de Vangnetbijeenkomst?

Bovenstaande vraag is gesteld in de vragenlijst voor groep acht. Deze hoofdvraag is opgedeeld in verschillende vragen, welke hieronder opgesomd staan. De resultaten per vraag zijn te vinden in bijlage VII, op pagina 83 tot en met 85.

- A. Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn.
- B. Ik wil leren hoe ik nieuwe vrienden kan maken.
- C. Ik wil leren hoe ik mijn huiswerk het beste kan maken.
- D. Ik wil leren hoe ik kan plannen.
- E. Ik wil leren hoe ik zelfstandig mijn taken thuis kan doen.

- F. Ik wil leren vertellen hoe ik me voel.
- G. Ik wil leren hoe ik minder boos kan worden.
- H. Ik wil weten hoe ik ervoor kan zorgen dat ik minder verdrietig ben.
- I. Ik wil graag weten hoe ik het beste kan vertellen op de middelbare school dat ik slechthorend ben.
- J. Ik wil graag weten hoe ik het beste kan omgaan met mijn slechthorendheid op de middelbare school.

Om het gemiddelde antwoord per vraag te kunnen berekenen is er een speciale berekening aan te pas gekomen. Deze berekening is eveneens te vinden in bijlage VII, op pagina 85.

1.71 Wat vinden de kinderen belangrijk tijdens de vangnetbijeenkomst?

- A. Gemiddeld vinden kinderen het belangrijk om nieuwe vrienden te maken die ook slechthorend zijn.
- B. Gemiddeld vinden de kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze nieuwe vrienden kunnen maken.
- C. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze hun huiswerk het beste kunnen maken.
- D. Gemiddeld vinden kinderen het belangrijk om te leren hoe ze kunnen plannen.
- E. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze zelfstandig hun taken thuis kunnen doen.
- F. Gemiddeld vinden de kinderen het een beetje belangrijk om te leren vertellen hoe ze zich voelen.
- G. Gemiddeld vinden kinderen het niet belangrijk om te leren hoe ze minder boos kunnen worden.
- H. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze ervoor kunnen zorgen dat ze minder verdrietig zijn.
- I. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te weten hoe ze het beste op de middelbare school kunnen vertellen dat ze slechthorend zijn.
- J. Gemiddeld vinden kinderen het belangrijk om te weten hoe ze op de middelbare school het beste met hun slechthorendheid kunnen omgaan.

Resultaten interviews groep acht:

De resultaten van de interviews van groep acht zijn te vinden in tabel 1.1, in bijlage VIII.

Resultaten vragenlijsten brugklas:

2.22 Heb je aan kinderen uit je klas verteld dat je slechthorend bent?

Vraag 2.22 is beantwoord door zes kinderen uit de brugklas.

83,33% van de kinderen geeft aan kinderen uit de klas verteld te hebben dat ze slechthorend zijn. 16,67% heeft dit niet gedaan.

2.47 Ik word soms boos omdat niemand begrijpt hoe het is om slechthorend te zijn

Vraag 2.47 is beantwoord door zes kinderen uit de brugklas. 33,33% geeft aan dat het helemaal waar is dat ze soms boos worden, omdat niemand ze begrijpt. 50% geeft aan dat dit een beetje waar is. 16,67% geeft aan het helemaal niet eens te zijn met de stelling.

2.48 Ik moet vaak huilen, omdat ik me alleen voel.

Vraag 2.48 is beantwoord door vijf kinderen uit de brugklas. 33,33% van de kinderen geeft aan soms te moeten huilen, omdat ze zich alleen voelen. 66,67% van de kinderen heeft hier geen last van.

2.51 t/m 2.60 Als jij mee zou mogen doen aan de Vangnetbijeenkomst, wat zou jij heel belangrijk en helemaal niet belangrijk vinden om te doen of te leren tijdens de Vangnetbijeenkomst?

Bovenstaande vraag is gesteld in de vragenlijst voor de brugklas. Deze hoofdvraag is opgedeeld in verschillende vragen, welke hieronder opgesomd staan. De resultaten per vraag zijn te vinden in bijlage IX, op pagina 96 tot en met 98.

- A. Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn.
- B. Ik zou willen leren hoe ik nieuwe vrienden kan maken.
- C. Ik zou willen leren hoe ik mijn huiswerk het beste kan maken.
- D. Ik zou willen leren hoe ik kan plannen.
- E. Ik zou willen leren hoe ik zelfstandig mijn taken thuis kan doen.
- F. Ik zou willen leren vertellen hoe ik me voel.
- G. Ik zou willen leren hoe ik minder boos kan worden.
- H. Ik zou willen weten hoe ik ervoor kan zorgen dat ik minder verdrietig ben.
- I. Ik zou graag willen weten hoe ik het beste kan vertellen dat ik slechthorend ben, op de middelbare school.
- J. Ik zou graag willen weten hoe ik het beste kan omgaan met mijn slechthorendheid op de middelbare school.

Om het gemiddelde antwoord per vraag te kunnen berekenen is er een speciale berekening aan te pas gekomen. Deze berekening is eveneens te vinden in bijlage IX, op pagina 98.

2.61 Wat vinden de kinderen belangrijk tijdens de vangnetbijeenkomst?

- A. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om nieuwe vrienden te maken die slechthorend zijn.
- B. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze nieuwe vrienden kunnen maken.
- C. Gemiddeld vinden kinderen het belangrijk om te leren hoe ze het beste hun huiswerk kunnen maken.
- D. Gemiddeld vinden kinderen het belangrijk om te leren hoe ze het beste kunnen plannen.
- E. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk te leren hoe ze zelfstandig hun taken thuis kunnen doen.
- F. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren vertellen hoe ze zich voelen.
- G. Gemiddeld vinden kinderen het niet belangrijk om te leren hoe ze minder boos kunnen worden.
- H. Gemiddeld vinden kinderen het niet belangrijk om te leren hoe ze minder verdrietig kunnen worden.
- I. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze het beste op de middelbare school kunnen vertellen dat ze slechthorend zijn.
- J. Gemiddeld vinden kinderen het een beetje belangrijk om te leren hoe ze het beste kunnen omgaan met hun slechthorendheid op de middelbare school.

Resultaten interviews brugklas:

De resultaten van de interviews van de brugklas zijn te vinden in tabel 2.1, in bijlage X.

Deelvraag 2. Wat zijn de behoeften van ouders, van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden met lotgenoten, en het omgaan met de problemen die het kind ondervindt op dit gebied?
- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking van het kind?
- Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde van het kind?

Resultaten vragenlijsten ouders:

3.16 Ervaart u moeilijkheden in de opvoeding van uw kind, met betrekking tot het gehoorverlies?

Vraag 3.16 is beantwoord door 30 ouders. 40% geeft aan moeilijkheden te ervaren tijdens de opvoeding met betrekking tot het gehoorverlies. 60% geeft aan geen moeilijkheden te ervaren.

3.17 Zo ja, hoe vaak?

In de grafiek van vraag 3.17 is te zien dat 41,67% aan geeft wekelijks moeilijkheden te ervaren, 33,33% zelden en 25% ervaart dit dagelijks.

3.18 Welke moeilijkheden ervaart u tijdens de opvoeding van uw kind, met betrekking tot het gehoorverlies?

Vraag 3.18 is beantwoord door 25 ouders. Bij de volgende drie onderwerpen worden de meeste moeilijkheden ervaren; 18,75% geeft aan het kind altijd te willen helpen. 12,50% geeft aan moeilijkheden te ervaren in de omgang met de boosheid van het kind. 10,42% geeft aan moeilijkheden te ervaren met het vertrouwen dat het kind het zelf kan. Bij de overige onderwerpen worden ook moeilijkheden ervaren, maar in mindere mate. Deze percentages zijn af te lezen in de staafgrafiek van vraag 3.18 in de bijlage.

3.21 Als u had kunnen deelnemen aan de vangnetbijeenkomst van groep 8, wat zou u u dan verwachten, gericht op de overgang van groep acht naar de regulier voortgezet onderwijs?

Vraag 3.21 is beantwoord door 31 ouders. De volgende twee onderwerpen zijn hierbij het meeste gekozen; 50,98% verwacht praktische tips en adviezen te krijgen, 35,29% verwacht ervaringen met andere ouders te kunnen delen. De overige verwachtingen zijn in mindere mate aanwezig. De percentages zijn af te lezen in de grafiek van vraag 3.21, in bijlage IX.

3.22 Welke thema's zouden volgens u zeker moeten worden opgenomen in de vangnetbijeenkomst voor ouders van kinderen uit groep acht?

Vraag 3.22 is beantwoord door 31 ouders. In de grafiek in bijlage IX is af te lezen dat het thema: 'Omgaan met het 'anders' zijn van mijn kind in de puberteit' er duidelijk uitspringt met 22%. De andere thema's met een percentage van 6% of meer worden ook als belangrijk beschouwd en zullen daarom ook worden meegenomen in de conclusie.

Deelvraag 3. Wat zijn de huidige opvattingen van medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum over de begeleidingsbehoeften van slechthorende aanstaande brugklassers en hun ouders?

Resultaten vragenlijsten medewerkers:

4.10 Welke vaardigheden heeft een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om een goede overgang naar het regulier voortgezet onderwijs mogelijk te maken?

Vraag 4.10 is beantwoord door tien medewerkers. In de grafiek in bijlage X is af te lezen dat alle beschreven thema's even belangrijk zijn. Deze percentages liggen tussen 14,29% en 10,39%. De thema's: 'Het behouden van vriendschappen' en 'Taakgericht kunnen werken' lijken het minst belangrijk gevonden te worden met beide 7,79%.

4.11

De volgende vraag is gesteld aan de medewerkers en daaronder volgen de antwoorden die zij hebben gegeven.

Waarom is er gekozen voor deze onderwerpen?

"Slechthorende kinderen hebben meer moeite dan horende kinderen om zich op sociaal gebied aan te passen. Het maken en behouden van vriendschappen is van groot belang. Hierbij is het belangrijk dat het kind eerst goed leert omgaan met de beperking."

"Slechthorende kinderen hebben vaker dan horende kinderen sociaal-emotionele problemen. Vanuit het Kinder Audiologisch Centrum merken wij dat het maken van nieuwe vrienden door de auditieve beperking op deze leeftijd strubbelingen kan geven."

"In deze leeftijd gaan de kinderen hun zelfbeeld ontwikkelen en moeten ze zelfstandig worden. Hieronder valt bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid nemen voor de slechthorendheid. Zo moet het kind er rekening mee houden dat hij of zij niet alles hoort, en moet hier dus vaker de leerkracht op attenderen. Ook de verantwoordelijkheid voor het dragen van een eventueel solo-apparaat ligt bij het kind. Het is belangrijk dat deze kinderen veel zelfvertrouwen ontwikkelen, zodat ze deze stappen ook daadwerkelijk durven te nemen."

"Ook het loslaten van ouders is belangrijk, maar dit is al een onderwerp in de Vangnetbijeenkomst voor groep zes."

4.12 Welke vaardigheden wilt u nog aan dit rijtje toevoegen?

"Weerbaarheid is een belangrijk aspect. Kinderen met gehoorverlies moeten meer voor zichzelf opkomen dan andere kinderen."

"Empathisch vermogen vergroten."

4.13 Welke kennis heeft een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om een goede overgang naar het regulier voortgezet onderwijs mogelijk te maken?

Vraag 4.13 is beantwoord door tien medewerkers. 50% van de medewerkers geeft aan het belangrijk te vinden dat het kind een goede voorbereiding op de middelbare school krijgt. 40% geeft aan dat het belangrijk is dat het kind goed leert om te gaan met zijn of haar ge-

hoorverlies. 10% van de medewerkers zegt dat het belangrijk is dat kinderen weten hoe anderen met hun slechthorendheid kunnen omgaan.

4.14 Welke vaardigheden hebben de ouders van een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de puberteit?

Vraag 4.14 is beantwoord door tien medewerkers. Loslaten is hier een veel gekozen optie, namelijk 14,70%. Alle andere percentages liggen tussen de 13,24% en 8,82%, waarvan 'Democratisch zijn' en 'Geduldig zijn' de minst voorkomende keuzes zijn.

4.16 Wat denkt u dat de ouders van deze kinderen nodig hebben qua kennis om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de puberteit?

Vraag 4.16 is beantwoord door zeven medewerkers. Bij deze vraag waren er meerdere antwoorden mogelijk. 25% van de medewerkers geeft aan het belangrijk te vinden dat ouders kennis hebben over het probleem die hun kind tegenkomt. 'Kennis over de puberteit', 'Kennis over slechthorendheid' en 'Loslaten van het kind' hebben een percentage van ieder 16,67%. De overige onderwerpen vinden de medewerker met een percentage van 8,33% van belang.

4.17 Wat denkt u dat de ouders van deze kinderen nodig hebben qua kennis om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de overstap naar het regulier voortgezet onderwijs?

Vraag 4.17 is beantwoord door acht medewerkers. 40% van de medewerkers geeft aan het belangrijk te vinden dat ouders praktische tips en begeleiding nodig hebben. 30% zegt dat ouders meer kennis moeten opdoen over het gehoorverlies op de middelbare school. 20% van de medewerkers vinden het belangrijk dat ouders meer kennis hebben over de aandachtspunten op de middelbare school. De overige 10% vindt dat de ouders meer informatie nodig hebben over hoe hun kind zelfstandig kan worden.

4.20 Welke thema's zouden volgens u zeker moeten worden opgenomen in de vangnetbijeenkomst voor ouders van kinderen uit groep acht?

Vraag 4.20 is beantwoord door tien medewerkers. 16,67% van de medewerkers vindt dat 'Loslaten van het kind' zeker moet worden opgenomen in de Vangnetbijeenkomst. 12,96% vindt dat 'Omgaan met 'het anders' zijn in de puberteit' en 'Communiceren met het kind' moet worden opgenomen in de Vangnetbijeenkomst. De overige thema's verschillen in percentages tussen de 9,26% en 0%. Medewerkers vinden het niet belangrijk om de thema's: 'Grenzen stellen aan het kind' en 'Omgaan met boosheid van het kind' te behandelen in de Vangnetbijeenkomst.

Deelvraag 4. Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht?

Resultaten vragenlijsten groep acht:

1.72 Ken jij een leuk spel of een leuke activiteit waarvan jij denkt dat deze kan helpen in de vangnetbijeenkomst?

Vraag 1.72 is beantwoord door twaalf kinderen. 59% van de kinderen weet geen activiteit te bedenken voor de Vangnetbijeenkomst. Verstoppertje, tikkertje, trefbal en estafette zijn allemaal één keer genoemd en hebben daarom een percentage van 8%. Één kind heeft 'Weet ik niet' gekozen.

Resultaten interviews groep acht:

De resultaten van de interviews van groep acht zijn te vinden in tabel 1.2, in bijlage VIII.

Resultaten vragenlijsten brugklas:

2.62 Ken jij een leuk spel of een leuke activiteit waarvan jij denkt dat deze kan helpen in de vangnetbijeenkomst?

Vraag 2.62 is beantwoord door zes kinderen. Drie van de kinderen heeft gekozen voor 'Nee', wat uitkomt op 43%. Één kind koos voor 'Weet ik niet'. Praten over slechthorendheid, knutselen en spellen waarbij iedereen aan het woord komt zijn activiteiten die ook bedacht zijn.

Resultaten interviews brugklas:

De resultaten van de interviews van de brugklas zijn te vinden in tabel 2.2, in bijlage X.

Resultaten vragenlijsten ouders:

3.23 Heeft u nog aanvullingen met betrekking tot de ontwikkeling van de vangnetbijeenkomst voor slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders?

- A. Hoe gaan andere ouders om met het loslaten van hun kind, zoals zelfstandig fietsen, geen gehoorapparatuur?
- B. Bijeenkomst voor groep acht en de eerste klas kan zinvol zijn om samen te geven. Groep acht kan voordeel putten uit de ervaringen van de eerste klas.
- C. Lotgenotencontact is voor kinderen zeer waardevol. Ook na de bijeenkomst kan het contact blijven bestaan. Besteed hier veel aandacht aan.
- D. Groepsgesprekken met kleine groepjes
- E. Houdt het leuk voor de kinderen.
- F. Nee

Vraag 3.23 is beantwoord door 30 ouders. 6,89% van de ouders geeft aan dat de Vangnetbijeenkomst leuk moet zijn voor de kinderen. 3,45% van de ouders geeft aan dat lotgenoten-

contact zeer waardevol is voor kinderen, en dat hier dus veel aandacht aan besteed moet worden, zodat de kinderen ook na de bijeenkomst contact kunnen houden. 3,45% van de ouders geeft aan dat het zinvol kan zijn om kinderen uit de brugklas samen met de kinderen uit groep acht een Vangnetbijeenkomst te laten bijwonen, omdat groep acht hier voordeel uit kan putten.

Resultaten vragenlijsten medewerkers:

4.18 Als u mee zou mogen beslissen over de activiteiten voor de kinderen tijdens de vangnetbijeenkomsten van groep acht, welke activiteit zou u dan inzetten en waarom?

Vraag 4.18 is beantwoord door negen medewerkers. Verschillende medewerkers hebben meerdere activiteiten aangedragen. 20% van de medewerkers geeft aan dat rollenspellen, ter stimulering van verschillende ontwikkelingsgebieden, een goede activiteit zou zijn. De medewerkers hebben aangegeven dat als zij zouden mogen kiezen, zij een activiteit voor het bevorderen van zelfredzaamheid, een activiteit voor samenwerken, praten over de middelbare school en informatie over verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van het gehoorverlies zouden kiezen om in te zetten. Het percentage hiervan is 13%. Één medewerker heeft aangegeven dat informatie over hoe je vrienden kan maken een activiteit zou kunnen zijn. Een andere medewerker geeft aan dat hier een activiteit voor georganiseerd zou kunnen worden. Deze zijn beide 7% in het cirkeldiagram, welke te zien is in bijlage X. Tot slot noemt men twee activiteiten die vooral gericht zijn op het geven van informatie. Het gaat hierbij om het geven van technische informatie over gehoorapparaten, en over wat kinderen zelf kunnen doen om hun start op het regulier voortgezet onderwijs zo makkelijk mogelijk te laten verlopen. Ook deze activiteiten hebben een percentage van 7% in het cirkeldiagram in bijlage X.

Deelvraag 5. Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van ouders met een slechthorend kind?

Resultaten vragenlijsten ouders:

3.23 Heeft u nog aanvullingen met betrekking tot de ontwikkeling van de vangnetbijeenkomst voor slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders?

- A. Hoe gaan andere ouders om met het loslaten van hun kind, zoals zelfstandig fietsen, geen gehoorapparatuur?
- B. Bijeenkomst voor groep acht en de eerste klas kan zinvol zijn om samen te geven. Groep acht kan voordeel putten uit de ervaringen van de eerste klas.
- C. Lotgenotencontact is voor kinderen zeer waardevol. Ook na de bijeenkomst kan het contact blijven bestaan. Besteed hier veel aandacht aan.
- D. Groepsgesprekken met kleine groepjes.
- E. Houdt het leuk voor de kinderen.

F. Nee

Vraag 3.23 is beantwoord door 30 ouders. Ouders geven bij antwoord A tot en met D met een percentage van 3.45% aan dat zij dit graag terugzien tijdens de Vangnetbijeenkomst voor ouders.

Resultaten vragenlijsten medewerkers:

4.19 Als u mee zou mogen beslissen over de activiteiten voor de ouders tijdens de vangnetbijeenkomst van groep acht, welke activiteit zou u dan inzetten en waarom?

Vraag 4.19 is beantwoord door zes medewerkers. De thema's 'Uitwisselingen van ervaringen' en 'Sprekers met ervaring' zijn beiden het meeste voorgedragen door de medewerkers en hebben een percentage van 30%. Op de tweede plaats staat het thema 'Contact met VO' met 20%. De thema's 'Informatie over nieuwe school' en 'Informeren via mentor' hebben beide een percentage van 10% en zijn hiermee het minst aangedragen door de medewerkers.

4. Conclusies en discussie

4.1 Conclusies

Alle vragen zijn terug te vinden in hoofdstuk drie; Resultaten, tenzij anders verwezen.

Deelvragen

Deelvraag 1: Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

1. *Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden, en het omgaan met acceptatie of uitsluiting door horende klasgenoten?*

Uit de resultaten van vraag 1.15 blijkt dat 53,85% van de respondenten uit groep acht meer slechthorende kinderen in de klas zou willen hebben. Ditzelfde percentage zegt vrienden of vriendinnen te hebben die niet begrijpen dat het slechthorende kind hen niet verstaat (zie vraag 1.36). Hieruit zou gesteld kunnen worden dat de kinderen lotgenotencontact missen in hun klas, en niet genoeg hebben aan het contact met de horende klasgenoten. Dit zou betekenen dat lotgenotencontact een behoefte is voor deze kinderen.

De meeste kinderen uit zowel groep acht, als uit de brugklas, blijken weinig moeite te hebben met het presenteren van zichzelf voor een groep mensen. Ongeveer een kwart van deze kinderen heeft er wel moeite mee, dit blijkt zowel uit de vragenlijsten als uit de interviews (zie vraag 1.43, tabel 1.1 en 2.1). Er lijkt geen dringende behoefte te zijn om dit te leren binnen de Vangnetbijeenkomst. Omdat deze kinderen aangeven weinig angst te hebben om iets te

vertellen voor de groep, heeft 91,67% van alle kinderen aan de klas verteld dat zij slechthorend zijn (zie vraag 1.22 en 2.22)

2. Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking?

Een derde van de kinderen uit groep acht vindt het een beetje moeilijk om dingen zonder zijn of haar ouders te doen (zie vraag 1.37). De rest van de kinderen heeft hier geen moeite mee. De zelfredzaamheid van deze kinderen blijkt dus goed te zijn. Daarentegen zegt 61,54% van deze kinderen dat hun ouders denken dat ze wel veel hulp nodig hebben in de dagelijkse bezigheden (zie vraag 1.40). Dit is tegenstrijdig met elkaar, waardoor er geconcludeerd zou kunnen worden dat ouders moeite hebben met het loslaten van hun kind, en de zelfstandigheid daardoor tegenwerken. Ouders zijn zich bewust van de opvoedingstaken, welke terug te vinden zijn op pagina 10. Zij vinden het echter wel lastig om deze na te streven.

In totaal wordt 64,74% van alle kinderen boos omdat niemand begrijpt hoe het is om slechthorend te zijn (zie vraag 1.47 en 2.47). Daarbij moet 33,33% van de kinderen uit de brugklas wel eens huilen, omdat ze zich alleen voelen (zie vraag 2.48). Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat deze kinderen zich eenzaam voelen en dit uiten door boosheid of verdriet. Het lijkt alsof ze niet op een adequate manier weten om te gaan met de beperking, en de gevoelens die de beperking met zich meebrengt. Lotgenotencontact zou steunend kunnen zijn, zodat kinderen weten dat zij niet de enige zijn met de beperking.

3. Wat zijn de behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde?

Uit de resultaten blijkt dat 23,07% van groep acht zich schaamt om te praten in de klas over zijn of haar slechthorendheid (zie vraag 1.13). Desondanks durven ze er wel over te vertellen, zoals bij subvraag één beschreven is. 67,92% van de kinderen uit groep acht geeft aan dat het ze een beetje tot veel uitmaakt hoe anderen over hen denken, dit komt terug in vraag 1.46. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat het grootste deel van deze kinderen zich niet schaamt voor hun slechthorendheid, terwijl toch bijna een kwart dit wel doet. Voor het deel dat zich wel schaamt, zou kunnen gelden dat ze hun slechthorendheid niet volledig geaccepteerd hebben. 61,54% van de kinderen uit groep acht is trots op zichzelf (zie vraag 1.49), waarbij de conclusie getrokken kan worden dat de eigenwaarde van de meeste slechthorende kinderen groot is.

Uit vraag 1.71 en 2.61 kunnen veel conclusies met betrekking tot de onderwerpen van de Vangnetbijeenkomst gesteld worden. Zo maken de grafieken duidelijk dat de kinderen uit groep acht en de brugklas, de volgende behoeften hebben: nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn, leren hoe ze hun huiswerk het beste kunnen maken, leren hoe ze kunnen plannen, leren hoe ze zelfstandig hun taken thuis kunnen doen, leren vertellen over hun ge-

voel, leren hoe ze op de middelbare school het beste kunnen vertellen dat ze slechthorend zijn en leren hoe ze op de middelbare school het beste met slechthorendheid kunnen omgaan.

Deelvraag 2: Wat zijn de behoeften van ouders, van slechthorende kinderen uit groep acht die in de toekomst de stap naar het regulier voortgezet onderwijs maken?

Subvragen

1. *Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht op sociaal-emotioneel gebied, het contact maken en behouden met lotgenoten, en het omgaan met de problemen die het kind ondervindt op dit gebied?*

Uit de resultaten blijkt dat alle ouders het in bepaalde mate belangrijk vinden om hun kinderen los te laten en hun zelfstandigheid te bevorderen (zie vraag 3.15). Opvallend is dat de kinderen aangeven, zoals bij de conclusie van deelvraag één beschreven is, dat hun ouders juist moeite hebben met loslaten, en vaak te snel hulp bieden.

Uit vraag 3.21 is af te lezen dat 35,29% van de ouders het delen van ervaringen met andere ouders met een slechthorend kind één van de belangrijkste zaken vindt, om terug te laten komen in de Vangnetbijeenkomst. Dit geeft aan dat ouders lotgenotencontact als prettig zouden ervaren. Ouders kunnen dan hun eigen kennis en ervaringen delen met andere ouders.

In de grafiek van vraag 3.22 is af te lezen dat ouders verschillende thema's hebben aangekaart die volgens hen zouden moeten worden opgenomen in de Vangnetbijeenkomst. Één van de belangrijkste thema's die zij graag terug willen zien, is het thema 'Omgang met vriendschappen'. Daarnaast is het thema 'Het aangaan van vriendschappen' iets waar ouders over willen leren. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat ouders het van groot belang vinden dat hun kinderen vriendschappen aangaan, en deze contacten kunnen behouden. Hier willen zij graag extra informatie over krijgen omdat er hoogst waarschijnlijk veel gaat veranderen met betrekking tot vriendschappen op het regulier voortgezet onderwijs. Ouders moeten hier anders mee leren omgaan dan dat zij eerder deden.

2. *Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het omgaan met de beperking van het kind?*

Uit de resultaten blijkt dat 40% van de ouders moeilijkheden ervaart in de opvoeding, met betrekking tot de beperking (zie vraag 3.16). 41,67% van de ouders die moeilijkheden ervaart, ervaart dit wekelijks. 33,33% hiervan ervaart zelden moeilijkheden, en 25% ervaart zelfs dagelijks moeilijkheden (zie vraag 3.17). Hieruit kan geconcludeerd worden dat ouders zeker vragen zullen hebben waarmee ze geholpen willen worden. De moeilijkheden die de ouders ervaren bestaan voor het grootste deel uit; het teveel willen helpen van het kind, de omgang met de boosheid, het vertrouwen dat het kind het zelf kan, omgaan met de puberteit

en acceptatie van het gehoorverlies (zie vraag 3.18). De mate waarin de moeilijkheden voorkomen is groot, waardoor ouders zeker behoefte zullen hebben om geholpen te worden in de omgang met hun kind.

3. *Wat zijn de behoeften van de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht als we kijken naar het gevoel van eigenwaarde van het kind?*

56,67% van de ouders vindt het heel belangrijk dat het kind zichzelf kan zijn en zich kan gedragen zoals een kind dat hoort te doen (zie vraag 3.12). Alle ouders vinden het belangrijk om hun kind zelfvertrouwen te geven (zie vraag 3.13). Een kind met een beperking kan een lager zelfbeeld ontwikkeld hebben, waardoor extra stimulering vanuit de ouder, nodig wordt geacht. Deze twee onderwerpen kunnen gekoppeld worden aan het thema 'Omgaan met het 'anders' zijn van mijn kind in de puberteit'. Dit onderwerp scoort als hoogste in de grafiek van vraag 3.22. Dit wil zeggen dat er een grote behoefte is, vanuit de ouders, om meer kennis en vaardigheden te ontwikkelen ten aanzien van dit thema.

Vanuit vraag 3.15 blijkt dat ouders het zeer belangrijk vinden om hun kind los te kunnen laten, waardoor hun zelfstandigheid bevorderd wordt. Tegenstrijdig hieraan is dat ouders bij vraag 3.18 aangeven dat zij hun kind altijd willen helpen. Dit wil zeggen dat ouders graag willen loslaten, maar niet in staat zijn om dit ook daadwerkelijk uit te voeren. Ouders, zoals te zien in vraag 3.22, geven aan het zeer belangrijk te vinden om kennis en vaardigheden op te doen over het thema 'loslaten'.

De volgende thema's worden als een behoefte uitgesproken door de ouders, om aan bod te laten komen in de Vangnetbijeenkomst: omgaan met het 'anders' zijn van het kind in de puberteit, omgaan met de boosheid van het kind, begrijpen van het kind, mediaopvoeding van het kind, schoolse vaardigheden van het kind en de omgang met vriendschappen.

Deelvraag 3: Wat zijn de huidige opvattingen van medewerkers van het Kinder Audiologisch Centrum over de begeleidingsbehoeften van slechthorende aanstaande brugklassers en hun ouders?

Opvattingen over de begeleidingsbehoeften van kinderen:

Vanuit de resultaten van vraag 4.11 kan de volgende conclusie worden getrokken:

Medewerkers geven aan dat slechthorende kinderen moeite hebben met het maken en behouden van vriendschappen. Kinderen moeten hierin begeleid worden, omdat het maken van nieuwe vrienden door de auditieve beperking moeilijkheden met zich mee kan brengen. Kinderen die zich bevinden aan het begin van de puberteit worden steeds zelfstandiger. Dit houdt voor slechthorende kinderen in dat zij steeds meer verantwoordelijkheid moeten nemen voor hun beperking. Hieronder valt bijvoorbeeld het dragen van de gehoorapparaten of het gebruiken van solo-apparatuur. Ook het attenderen van de leerkrachten is een taak van het kind. Het ontwikkelen van zelfvertrouwen is van groot belang, zodat zij ook daadwerkelijk

de bovenstaande stappen durven te nemen. Buiten nieuwe vaardigheden, moeten de kinderen ook extra kennis opdoen. Vanuit vraag 4.13 kan geconcludeerd worden dat informatie over de voorbereiding op het regulier voortgezet onderwijs het belangrijkste wordt gevonden. 50% van de medewerkers geeft aan dat een kind dit nodig heeft. 40% geeft aan dat informatie over hoe het kind het beste kan omgaan met het gehoorverlies van groot belang is. Daarnaast wordt aangegeven dat informatie over hoe anderen omgaan met het gehoorverlies ook educatief kan zijn.

De begeleidingsbehoeften van de kinderen zijn volgens de medewerkers: vaardigheden aanleren met betrekking tot het maken en behouden van vriendschappen, verantwoordelijkheid leren nemen met betrekking tot het gehoorverlies, voorbereiding op het regulier voortgezet onderwijs, informatie over hoe het kind het beste kan omgaan met het gehoorverlies en informatie over hoe anderen het beste kunnen omgaan met het gehoorverlies van het kind.

Opvattingen over de begeleidingsbehoeften van ouders:

Medewerkers geven aan 'loslaten' de belangrijkste vaardigheid te vinden voor ouders van kinderen uit groep acht (zie vraag 4.15). Ouders geven zelf ook aan dit graag te willen, maar nog niet altijd te kunnen. Ook de kinderen zeggen dat hun ouders te veel willen helpen. Daarnaast geven ouders ook aan dat het om kunnen gaan met de beperking van hun kind, een belangrijke vaardigheid is. Medewerkers lijken te denken dat ouders hier veel moeite mee hebben. Het grootste gedeelte van de medewerkers (zie vraag 4.16), vindt dat ouders kennis nodig hebben over de problemen die het kind kan tegenkomen tijdens de puberteit. Hierbij is ook kennis nodig van de puberteit zelf. Medewerkers vinden dat ouders meer kennis nodig hebben over het loslaten van het kind. De kennis die ouders dan opdoen, helpt hen het inzicht in dit onderwerp te vergroten. Hierdoor kunnen ouders meer gemotiveerd raken om de vaardigheid aan te leren en toe te passen. Tot slot is volgens de medewerkers kennis over slechthorendheid van groot belang, om het kind beter te begrijpen en hierdoor beter te kunnen ondersteunen. Niet alleen kennis en vaardigheden met betrekking tot de puberteit zijn een prioriteit volgens de medewerkers. Ook kennis en vaardigheden met betrekking tot de begeleiding tijdens de overstap naar het regulier voortgezet onderwijs zijn nodig (zie vraag 4.17). Medewerkers geven aan dat praktische tips heel nuttig kunnen zijn voor ouders. Met praktische tips kunnen ouders thuis meteen de vaardigheden toepassen, en direct het effect ervan ervaren.

Als conclusie, de begeleidingsbehoeften voor ouders zijn volgens de medewerkers: vaardigheid 'loslaten' bespreken, leren omgaan met de beperking van het kind, informatie over de problemen die het kind kan ervaren tijdens de puberteit, informatie over het nut van 'loslaten', informatie over slechthorendheid bij kinderen, praktische tips voor vaardigheden in de opvoeding en informatie over hoe het kind tips te geven over de omgang met gehoorverlies.

Deelvraag 4: Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van slechthorende kinderen uit groep acht?

Vanuit de resultaten uit vraag 1.72 blijkt dat 59% van de kinderen uit groep acht geen mogelijke activiteit heeft bedacht. Daarnaast worden veel bewegingsspelletjes aangedragen, zoals tikkertje, verstoppertje, trefbal en een estafette. Dit lijken vooral spelletjes te zijn die deze kinderen leuk vinden, maar die niet per sé aansluiten bij de begeleidingsbehoeften van de kinderen. Vanuit de interviews (zie tabel 1.2) gaf een kind aan dat het handig is om informatie te krijgen over de omgang met pesten. Ook gaf dit kind aan te willen weten welke hulpmiddelen gebruikt kunnen en mogen worden op het regulier voortgezet onderwijs. Het andere geïnterviewde kind gaf aan graag te willen weten hoe andere kinderen met hun slechthorendheid omgaan. De kinderen uit de brugklas (zie vraag 2.62) geven aan te willen praten over slechthorendheid, of spelen te willen doen waarbij iedereen aan het woord komt. De medewerkers hebben meer kennis en ervaring met deze doelgroep, dan dat de kinderen zelf hebben. De mening van de medewerkers is daarom van groot belang. Vanuit de interviews (zie tabel 2.2) komt naar voren dat één van de geïnterviewde kinderen een kwartet spel wil spelen, en aan de hand daarvan over verschillende onderwerpen wilt praten met lotgenoten. Het andere kind geeft aan dat rollenspelletjes een goed aansluitende activiteit zou zijn, waarbij verschillende situaties aan bod kunnen komen waar slechthorende kinderen mee te maken kunnen krijgen. 20% van de medewerkers geeft ook aan dat rollenspelletjes een goede manier zijn om de taal, empathie, het improvisatievermogen, durf en plezier te stimuleren. Ook geven zij aan dat hierdoor de kinderen geleerd kan worden wat ze het beste wel of juist niet kunnen doen in een bepaalde situatie. Je moet als speler van dramaspel je fantasie benutten en je eigenheid laten zien door middel van het verwerken van de opdracht. Een dramaspel beoefenen betekent niet per sé dat je op een podium gaat staan om een 'kunstje' te laten zien. Een dramaspel betekent dat je aan spel fantasie, een karakter en gevoelens toevoegt (Rooyackers, 2003, p.13). Dramaspellen hebben meerdere doelen. Zo is een dramaspel ontspannend, maar ook ontwikkelt het je creativiteit en persoonlijkheid. Door het beoefenen van dramaspel wordt er ook gewerkt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook traint dramaspel het taal- en lichaamsgebruik van de speler (Rooyackers, 2003, p.14). Daarnaast achten de medewerkers het van groot belang dat het programma gericht is op samenwerking, zelfredzaamheid, verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van het gehoorverlies en praten over de middelbare school. Elk kind heeft het recht zijn talenten zo veel en zo ver mogelijk te ontwikkelen, en zeker een kind met eerder beperkte talenten. Want door de zelfredzaamheid van deze kinderen te vergroten, wordt het hen mogelijk gemaakt aan het 'gewone' dagelijkse leven deel te nemen. Als het kind meer leert zelf te doen, heeft de ouder meer tijd en energie om dingen te ondernemen. Dat vergroot zowel de vrijheid van het kind, als de vrijheid van de

ouder. Ook de toenemende waardering die het kind krijgt van zijn ouders is enorm belangrijk. Door die waardering krijgt een kind meer zelfvertrouwen, en een waardevoller beeld van zichzelf (Bisschop & Compennolle, 2003, p. 50). Het programma moet beginnen met een kennismakingsspel. Een groep kinderen leert elkaar beter kennen door een kennismakingspel. Ook zijn de spelen zelf voor iedere deelnemer zelf ook een ontdekkingsreis. Iedere deelnemer leert zichzelf beter kennen in relatie tot een ander of iets anders. Kennismakingspelen bevorderen de waarnemingsgaven van de individuele deelnemer: hij leert kijken, reageren, zich uitdrukken over de ander. Deze spelen zijn er ook voor om iemand op zijn gemak te stellen. Dramaspelen laten zien hoe je je voelt, hoe je je kunt opstellen tegenover een probleem of een stelling (Rooyackers, 2003, p.21).

Deelvraag 5: Welke mogelijke activiteiten sluiten goed aan op de onderzochte behoeften van ouders met een slechthorend kind?

Het is verstandig om het programma, net als bij de kinderen, te laten beginnen met een kennismakingsspel. Ook ouders leren elkaar beter kennen door een kennismakingsspel, wat een vertrouwensband schept. De ouders moeten zich op hun gemak voelen, om ervaringen te kunnen delen met anderen. (Rooyackers, 2003, p.21). Ouders gaven aan (zie vraag 3.23) dat zij graag willen weten hoe andere ouders omgaan met het loslaten van hun kind, zoals zelfstandig laten fietsen. Aan de hand hiervan kunnen groepsgesprekken in kleine groepjes plaatsvinden, zoals de ouders zelf ook aangeven. Dit kan eventueel in een spelvorm aangeboden worden. De medewerkers hebben ook aangegeven wat zij als goed aansluitende activiteiten achten voor de ouders. In vraag 4.19 is te zien dat uitwisselen van ervaringen van ouders onderling één van de activiteiten is die de medewerkers zelf zouden inzetten. Dit sluit aan op de behoefte die de ouders aandragen ten aanzien van de Vangnetbijeenkomst. Medewerkers geven ook aan dat het uitnodigen van sprekers met ervaring hen aanspreekt. Ouders kunnen verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf, en de ervaren spreker, herkennen en hierover meer kennis opdoen. Verder wordt aangegeven dat onderwerpen met betrekking tot het regulier voortgezet onderwijs van belang zijn. Hierbij gaat het om informatie over de nieuwe school, over het contact met de mentor en de school zelf. Dit kan in een presentatie ter gehore worden gebracht.

Eindconclusie

De onderzoeksvraag luidde als volgt: *Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van slechthorende kinderen in groep acht en hun ouders met betrekking tot de overgang naar het regulier voortgezet onderwijs?*

Deze onderzoeksvraag is te beantwoorden aan de hand van de conclusies van de vijf deelvragen, die hierboven beschreven staan.

De ondersteuningsbehoeften van de slechthorende kinderen zijn als volgt: lotgenotencontact maken en behouden, voorbereiden op het regulier voortgezet onderwijs, leren hoe het gehoorverlies gecombineerd kan worden met het regulier voortgezet onderwijs, omgang met het gehoorverlies in het algemeen en gevoelens uiten.

De ondersteuningsbehoeften van de ouders zijn ook terug te vinden in de conclusies van de deelvragen. Deze zijn: loslaten van het kind, omgang met het 'anders' zijn van het kind, omgaan met emoties van het kind, voorbereiding op het regulier voortgezet onderwijs, omgang met vriendschappen van het kind en mediaopvoeding van het kind.

De Vangnetbijeenkomsat gaat ontwikkeld worden aan de hand van deze behoeften, die vanuit dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

Volgens de literatuur lijkt het contact met lotgenoten niet vanzelfsprekend, maar wel van belang. Afstand, verschillen in communicatie en angst voor stigmatisering zijn de belangrijkste redenen die dit contact lijken te verhinderen. Kinderen met een matig gehoorverlies tonen een lage zelfwaardering, meer gedragsproblemen en hebben meer moeite met sociale contacten dan horende kinderen (Piso, Knoors & Vervloed, 2009). Dit komt ook niet naar voren uit het onderzoek, gericht op de behoeften van de kinderen. De conclusie van het onderzoek wordt hiermee niet bevestigd door de literatuur. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat de kinderen uit deze onderzoeksgroep meer beschermende factoren, of minder risicofactoren, hebben ten opzichte van de kinderen waarop de literatuur van Piso, Knoors & Vervloed is gebaseerd.

Een slechthorende puber wil, net als een horende puber, graag zelfstandig worden en daarbij kan gebruik worden gemaakt van verschillende hulpmiddelen. Voor ouders is het niet altijd eenvoudig om hun slechthorende kind steeds meer los te laten. Uiteindelijk groeien slechthorende pubers naar de volwassenheid toe, waarbij ze hun eigen normen en waarden moeten vormen. Om dit alles te leren, moet een slechthorende puber de mogelijkheden hebben om dingen te proberen, ook ten aanzien van zijn gehoorproblemen (Deij, 2013, pp. 137-140). Deze mogelijkheid lijkt te ontbreken binnen de onderzoeksgroep omdat zowel ouders als kinderen aangeven dat loslaten niet eenvoudig is. Voor veel ouders is de overgang van het kind, van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs, een grote stressvolle stap. Er breekt voor hen een nieuwe periode aan, en ze zullen moeten inspelen op nieuwe situaties (Bil & Bil, 2007, p. 246). Het kiezen van een middelbare school is niet gemakkelijk, een goede oriëntatie is belangrijk. Wanneer het kind slechthorend is zijn er echter extra overwegingen te maken (Deij, 2013, p. 129). Zoals uit de conclusie van de onderzoeksvraag naar voren komt heeft de ouder ook een goede voorbereiding op het regulier voortgezet onderwijs nodig. De omgang met het 'anders' zijn van het kind is hierbij van belang, omdat het kind in een nieuwe omgeving terecht komt, waarbij het kind ondersteuning van de ouder nodig heeft op dit gebied.

4.2 Discussie

Wanneer er wordt gekeken naar de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek kan er het volgende over gezegd worden:

Tijdens het afnemen van de interviews aan huis, was bij één van de kinderen de moeder aanwezig. De moeder heeft er voor gezorgd dat het kind zich op haar gemak voelde, omdat ze in haar veilige omgeving was en haar kind steun gaf. Daarnaast had moeder goede aanvullingen. Dit heeft er voor gezorgd dat het interview minder betrouwbaar is, vanwege het feit dat moeder in sommige gevallen erg vaak aan het woord was. Hierdoor is het kind soms overschaduwd door haar moeder. Het kan zijn dat het kind niet alles heeft gezegd wat ze kwijt wilde. Wel is ervoor gezorgd dat bij de uitwerking van het interview in de resultaten, de uitspraken van moeder niet zijn meegenomen. Bij de andere interviews is er geen ouder aanwezig geweest. Dit maakt deze interviews meer betrouwbaar.

Het afnemen van de interviews met twee personen heeft goed uitgepakt. Doordat er aanvullingen konden worden gegeven en er meer gehoord is dan met één persoon, kan er worden gesteld dat er weinig informatie is overgeslagen of niet gehoord. Ook was het mogelijk om observaties te noteren om de waarnemingen mee te nemen tijdens het uitwerken van de resultaten.

Bij het uitwerken van de resultaten van de vragenlijsten zijn er een aantal dingen opgevallen: Het aantal gesloten vragen in de vragenlijst voor de kinderen van groep acht en de brugklas, had een sturende werking moeten hebben. Uiteindelijk heeft dit anders uitgepakt en zijn er antwoorden gegeven die niet bruikbaar waren. Dit kwam doordat de vragen niet specifiek genoeg bleken te zijn. Ook bij de vragenlijst van de ouders blijkt dit het geval. In de vragenlijst staat bijvoorbeeld de vraag over eventuele aanvullingen voor een activiteit in de Vangnetbijeenkomst. Vele ouders hebben hier activiteiten voor kinderen aangegeven, terwijl de vraag gebaseerd is op de ouder zelf. Dit was met het opstellen van de vragenlijst over het hoofd gezien.

Het opsturen van de vragenlijst naar beide ouders is ten goede gekomen aan de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Dit omdat ouders allebei een verschillende mening leken te hebben in de opvoeding van hun kind en andere zaken.

Verder is het opvallend dat 23,07% van de kinderen uit groep acht zich schaamt om te praten in de klas over zijn of haar slechthorendheid (zie vraag 1.13, pagina 21). Tegenstrijdig hieraan is dat 73,68% van de kinderen aangeeft dat zij durven te vertellen over zichzelf aan een groep mensen. Ondanks de schaamte, lijkt het alsof deze kinderen het wel durven te doen. Het is niet duidelijk waar dit verschil door wordt verklaard.

Het onderzoek is afgebakend door de participanten op de volgende punten te selecteren: slechthorend, reguliere school (basis- en voortgezet), geboortejaren tussen 2000 en 2002 en patiënten die zijn aangesloten bij het Kinder Audiologisch Centrum van Radboudumc te Nijmegen. Van de geselecteerde populatie zijn alle ouders benaderd voor het invullen van een vragenlijst. De medewerkers zijn geselecteerd samen met de opdrachtgever. Zij zijn werkzaam bij Stichting Gezinsbegeleiding en het Kinder Audiologisch Centrum.

Wanneer er wordt gekeken naar de generaliseerbaarheid van dit onderzoek, kan er gesteld worden dat de externe validiteit groot is. Dit vanwege het feit dat de participanten niet alleen uit de regio Nijmegen komen, maar op diverse plekken in het land woonachtig zijn. Dit houdt in dat de Vangnetbijeenkomst door het hele land, in diverse ziekenhuizen, kan worden uitgevoerd. De Vangnetbijeenkomst is alleen bekend binnen het Radboudumc. Dat betekent dat wanneer de Vangnetbijeenkomst ingezet wordt in andere ziekenhuizen, zij eerst meer informatie moeten krijgen over wat het inhoudt. Doordat de Vangnetbijeenkomst overal kan worden ingezet waar hulp of begeleiding wordt verleend aan slechthorende kinderen, kan het in een groter kader worden geplaatst.

Als het onderzoek nog een keer uitgevoerd zal worden, zijn er een aantal punten die beter of anders kunnen:

- Literatuuronderzoek niet te uitgebreid maken
- Meer ouders en kinderen spreken, om meer toelichting te krijgen

Door kinderen te interviewen is er meer duidelijk geworden over bepaalde onderwerpen.

Waar een kind in de vragenlijst met 'weet ik niet' antwoordt, is er tijdens het interview doorgevraagd, waardoor het kind de vraag wel heeft kunnen beantwoorden.

- Langere tijd voor de respons van de verstuurd vragenlijsten reserveren

4.3 Extra bevindingen

Tijdens het onderzoek is er meer informatie naar voren gekomen, dan waar het onderzoek oorspronkelijk op gericht was. Zo bleek dat ouders het zinvol vonden om een bijeenkomst te organiseren waarbij zowel kinderen uit groep acht, als de brugklas, aanwezig zouden zijn (zie bijlage III, vraag 3.23). Zij gaven aan dat de leerlingen uit groep acht voordeel konden halen uit de ervaringen van de brugklassers. Aangezien de brugklassers de stap naar het regulier voortgezet onderwijs al hebben gezet, kunnen zij, als ervaringsdeskundigen, de leerlingen uit groep acht extra informatie en tips geven.

Uit de interviews, maar ook uit enkele vragenlijsten, bleek dat bepaalde leerlingen uit de brugklas nog veel moeite hadden met vrienden maken, het gehoorverlies accepteren en hun emoties uiten. Vanuit deze informatie is de volgende vraag ontstaan:

'Waarom is er geen Vangnetbijeenkomst voor kinderen op het regulier voortgezet onder-

wijs?'. Uit de resultaten blijkt dat dit erg zinvol kan zijn, omdat ook deze kinderen moeite lijken te hebben met sociaal competent zijn.

Uit de extra toevoegingen die zowel ouders, als kinderen, op de vragenlijst hadden geschreven, blijkt dat ze het erg jammer vonden dat dit nu pas ontwikkeld werd. Zij hadden zelf ook behoefte gehad aan een dergelijke bijeenkomst.

Uit de vragenlijst blijkt dat 76,9% van de meiden het zich aantrekt hoe andere kinderen over hen denken, in tegenstelling tot 66,6% van de jongens. Hieruit zou kunnen blijken dat de meiden meer sociale druk voelen.

Het is opvallend dat uit de vragenlijsten blijkt dat 46,67% van de vaders wel eens moeilijkheden ervaart in de opvoeding, terwijl maar 31,25% van de moeders dit ervaart.

Geen enkele ouder tussen de 30 en 35 jaar ervaart moeilijkheden in de opvoeding. 16,67% van de ouders tussen de 36 en 40 jaar ervaart wel eens moeilijkheden in de opvoeding.

42,86% van de ouders tussen de 41 en 45 jaar ervaart wel eens moeilijkheden in de opvoeding. 50% van de ouders tussen de 46 en 50 jaar ervaart wel eens moeilijkheden in de opvoeding. Hieruit kan er gesteld worden dat bijna de helft van de ouders boven de 40 jaar wel eens moeilijkheden ervaart in de opvoeding, terwijl ouders onder de 40 jaar dit niet ervaren.

4.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Om het onderzoek nog betrouwbaarder te maken, kan een suggestie zijn om meer onderzoeksparticipanten te interviewen. Hieronder wordt vooral een grotere hoeveelheid kinderen, maar ook ouders, verstaan. De interviews bleken veel meer informatie te geven, dan dat de vragenlijsten deden. Door meer interviews af te nemen, kan er meer informatie worden verkregen over de behoeften.

Een andere suggestie is om meer onderzoek te doen naar de behoeften die kinderen op het regulier voortgezet onderwijs hebben. Uit het onderzoek blijkt dat kinderen uit de brugklas ook baat zullen hebben bij een dergelijke bijeenkomst. Uit het onderzoek is echter niet gebleken dat de hogere klassen hier ook behoefte aan hebben. Dit kan in een vervolgonderzoek worden onderzocht.

4.5 Aanbevelingen

Uit paragraaf 4.3 zijn de volgende aanbevelingen ontstaan:

Een (Vangnet)bijeenkomst waarbij zowel kinderen uit groep acht, als uit de brugklas, aanwezig zijn, om elkaar te ondersteunen.

Vanuit de resultaten van de vragenlijst van de ouders is deze behoefte naar voren gekomen. Ouders gaven aan dat dit een zinvolle manier van ondersteuning kan zijn. Leerlingen uit groep acht zitten aan het begin van de adolescentie. Het kind vormt zich in deze leeftijd aan de hand van het gedrag van volwassenen en leeftijdsgenoten, ze zien hen als rolmodel. Leeftijdsgenoten gaan in de adolescentie een steeds grotere rol spelen (Delfos, 2010, p.63). Ervaringen met leeftijdsgenoten vormen een belangrijke ontwikkelingscontext voor kinderen. Relaties met leeftijdsgenoten zijn ook een bron van steun; ze dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling en zorgen voor emotionele stabiliteit. Bovendien dragen deze relaties bij aan het vermogen zich aan te passen aan de omgeving (Piso, Knoors & Vervloed, 2009). Deze dag kan kinderen in de adolescentie helpen, omdat zij meer zullen aannemen van leeftijdsgenoten, dan van volwassenen.

Een (Vangnet)bijeenkomst voor kinderen uit de brugklas.

Zoals uit het onderzoek is gebleken, lijken ook kinderen uit de brugklas baat te hebben bij een Vangnetbijeenkomst. Één van de geïnterviewde kinderen voelde zich erg alleen en onprettig op het voortgezet onderwijs. Dit kwam mede door haar beperking. Het lijkt alsof deze kinderen ook niet goed weten hoe ze hiermee om moeten gaan. De Vangnetbijeenkomst kan deze kinderen helpen om hierover vragen te stellen en extra ondersteuning te bieden. Ook hebben zowel kinderen, als ouders, in de kantlijn van de vragenlijst en in de interviews aangegeven het jammer te vinden dat deze bijeenkomst nu pas georganiseerd wordt. Zij zouden zelf graag ook een bijeenkomst bijwonen.

Om de Vangnetbijeenkomst voor groep acht te kunnen evalueren, is het ook van belang dat de kinderen die de dag voor groep acht hebben meegemaakt, nog een keer terugkomen. Op deze bijeenkomst kan dan het effect gemeten worden van de Vangnetbijeenkomst voor groep acht. Wanneer iets dan niet effectief lijkt te zijn, kan het programma worden bijgesteld, wat nodig is om een goed aansluitend programma te organiseren.

Aan de hand van deze informatie lijkt een (vangnet)bijeenkomst voor kinderen uit de brugklas een goed vervolg op de vorige bijeenkomsten.

Literatuur

- Beemen, L. van. (2006). *Ontwikkelingspsychologie*. Groningen: Wolters-Noordhoff
- Bil, M. de & Bil, P. de. (2007). *Praktijkgerichte ontwikkelingspsychologie: Van wieg tot hangplek: de ontwikkeling van 0- tot 18-jarigen*. Soest: Uitgeverij Nelissen.
- Bisschop, M. & Compernelle, T. (2003). *Je kind kan het zelf: Kinderen opvoeden tot zelfredzaamheid*. Tiel: Uitgeverij Lannoo nv.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Deij, A., (2013). *Gehoord worden: Omgaan met slechthorendheid*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- Delfos, M.F. (2010) *Luister je wel naar mij?: Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: SWP.
- Dijkstra, J.K. (2007), *Status and affection among (pre)adolescents and their relation with antisocial and prosocial behavior*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Dirks, E., Vries, de. M. & Uilenburg, N. (2013). *Zo hoor ik. Een kijkje in het leven van jonge kinderen met gehoorverlies*. Koog aan de Zaan: Poiesz Uitgevers.
- Likert, R. (1932). A technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1-55.
- Migchelbrink, F. (2008). *Praktijkgerichtonderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Migchelbrink, F. (2010). *Praktijkgerichtonderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Piso, F., Knoors, H. & Vervloed, M. (2009) Vriendschapsrelaties van dove en slechthorende adolescenten. *Van Horen Zeggen*, 50 (5), 10-17.

Radboudumc, (2014). *Over het Radboudumc. Doelmatig*. Geraadpleegd op 14 februari 2014, van <http://www.radboudumc.nl/overhetradboudumc/pages/default.aspx>

Rigter, J. (2010). *Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*. Bussum: Coutinho.

Rispens, J., Goudena, J.P. & Groenendaal, J. (1994) *Preventie van psychosociale problemen bij kinderen en jeugdigen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Rodenburg, M. (2001). *Geen goed gehoor; wat nu?* Maarssen: Elsevier gezondheidszorg

Rooyackers, P. (2003). *Honderd nieuwe dramaspelen*. Katwijk: Panta Rhei.

Wolters, N. (2012). *Sociale participatie van dove jongeren op school. Onderzoek naar acceptatie en populariteit van dove en slechthorende leerlingen in de leeftijd van 11 tot 14 jaar*. Sint- Michielsgestel: Koninklijke Kentalis, Expertise & Innovatie, PonTeM R&D.

Wolters, N., Blom, H., Knoors, H., & Verhoeven, L. (2011). Vriendschap hoort: De invloed van communicatieve vaardigheden op vriendschappen van dove en slechthorende leerlingen in groep 8. *Van Horen Zeggen*, 52 (3), 10-18.

Bijlagen

Bijlage I	Vragenlijst groep acht	Pagina 50
Bijlage II	Vragenlijst brugklas	Pagina 56
Bijlage III	Vragenlijst ouders	Pagina 62
Bijlage IV	Vragenlijst medewerkers	Pagina 66
Bijlage V	Interviewvragen groep acht	Pagina 71
Bijlage VI	Interviewvragen brugklas	Pagina 72
Bijlage VII	Resultaten vragenlijst groep acht	Pagina 73
Bijlage VIII	Resultaten interviews groep acht	Pagina 87
Bijlage IX	Resultaten vragenlijst brugklas	Pagina 88
Bijlage X	Resultaten interviews brugklas	Pagina 100
Bijlage XI	Resultaten ouders	Pagina 101
Bijlage XII	Resultaten medewerkers	Pagina 107
Bijlage XIII	Gecodeerd interview: 1 groep acht	Pagina 115
Bijlage XIV	Gecodeerd interview: 2 groep acht	Pagina 125
Bijlage XV	Gecodeerd interview: 1 brugklas	Pagina 132
Bijlage XVI	Gecodeerd interview: 2 brugklas	Pagina 144
Bijlage XVII	Alle gecategoriseerde interviews	Pagina 156
Bijlage XVIII	Gebruikte categorieën	Pagina 162

Bijlage I: Vragenlijst groep acht

Radboudumc

11-04-2014

Beste

Wij zijn Judith, Mandy en Gamze, en zitten in Nijmegen op school.
Wij zijn bezig met een opdracht voor school en hebben jouw hulp daarbij nodig.

De mensen van het Kinder Audiologisch Centrum uit het ziekenhuis in Nijmegen, hebben ons gevraagd om een dag te organiseren voor kinderen uit groep 8 met gehoorproblemen. Deze dag wordt ook wel een Vangnetbijeenkomst genoemd. Op deze dag zullen er allerlei spelletjes en leuke activiteiten plaatsvinden. Deze spelletjes en activiteiten worden gedaan, om de kinderen op een leuke manier voor te bereiden op de overstap naar de middelbare school.

We zijn benieuwd wie jij bent en wat jij zou willen doen als er voor jou zo'n dag zou worden georganiseerd.
Op de volgende bladzijdes staan een aantal vragen die hierover gaan.
Deze vragen kun je beantwoorden en de lijst dan terugsturen.

Maar misschien vind jij het wel leuk om deze vragen op de computer in te vullen. Dit kan ook!
Via de volgende website kan je de vragenlijst vinden:
<http://www.thesistools.com/web/?id=403628>
We vinden het fijn als jij dit voor ons wilt invullen.

Elk antwoord wat jij geeft is goed, want het gaat ons erom wat **jij** denkt.
Jouw antwoorden helpen ons om voor volgend jaar een leuke dag te organiseren voor de kinderen die nu in groep zeven zitten.
Helaas kan jij dus niet meer mee doen op deze dag. We hopen dat je ons toch wilt helpen en de vragenlijst voor ons invult.

Als je ergens niet uit komt, kan je misschien je ouders vragen of ze je willen helpen.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten.

De ingevulde vragenlijst kun je terugsturen in de extra envelop die je van ons hebt gekregen.

Je kan dit **uiterlijk** opsturen tot en met **6 mei** 2014.

Alvast bedankt voor je hulp.

Groetjes,
Judith, Mandy en Gamze.

Dit ben ik**Ik ben een:**

O Jongen

O Meisje

*Aankruisen wat van toepassing is.***Leeftijd:**

.....

Ik heb:

.... broers en zussen

School**1. Hieronder staan een aantal vakken die je krijgt op school.****Geef hieronder aan hoe leuk je welk vak vindt, door middel van kruisjes te zetten.**

Vakken	Heel leuk	Leuk	Normaal	Saai	Heel saai	Dit vak heb ik niet
Rekenen						
Taal						
Schrijven						
Begrijpend lezen						
Technisch lezen						
Aardrijkskunde						
Topografie						
Geschiedenis						
Biologie						
Wereld oriëntatie						
Gym						
Een ander vak, namelijk.....						
Een ander vak, namelijk.....						
Een ander vak, namelijk.....						

2. Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik ben liever thuis dan op school					
Ik voel me fijn op school					
Ik voel me vaak alleen op school					
Er zijn veel leuke kinderen op school					
Ik heb veel vrienden op school					
Ik zou meer vrienden willen hebben					
Ik denk dat de kinderen in de klas mij anders vinden omdat ik slechthorend ben					
Ik versta niet wat de kinderen in de klas vertellen					
Ik schaam me om over mijn slechthorendheid te praten in de klas					
Ik versta niet wat de juf of meester vertelt					
Ik zou meer kinderen in de klas willen hebben die slechthorend					

zijn					
Ik word elke dag naar school gebracht					
Andere kinderen willen niet met mij omgaan omdat ik slechthorend ben					
Ik vraag vaak aan kinderen uit de klas of ze na schooltijd met mij willen spelen					
Ik vind dat ik goed mijn best doe op school					
Ik denk dat ik slim ben					

3. Hoeveel kinderen komen wel eens bij jou thuis om samen iets leuks te doen?

..... kinderen

4. Heb je aan kinderen uit je klas verteld, dat je slechthorend bent?

☐ Ja ☐ Nee

5. (Alleen invullen als je vraag 4 met JA hebt beantwoord)

Aan hoeveel kinderen uit je klas heb je verteld, dat je slechthorend bent?

..... kinderen

6. Met welke dingen op school word jij extra geholpen?

(je mag meerdere antwoorden aankruisen)

- ☐ Ik zit vooraan in de klas
- ☐ De juf of meester herhaalt de uitleg nog een keer voor mij
- ☐ Ik heb soms een gesprek met iemand die wilt weten hoe het met mij gaat
- ☐ Begeleiding in een klein groepje
- ☐ Geen
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

7. Als je extra hulp krijgt, vind je dat dan fijn?

☐ Ja ☐ Nee

Waarom wel of waarom niet?

.....

.....

.....

.....

Thuis

8. Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik heb veel vrienden in de buurt					
Ik zou meer vrienden willen hebben in de buurt					
Ik heb meer vrienden op internet dan in het echt					
Ik zit vaak achter de computer					
Ik vind het leuk om buiten te spelen met vrienden					
Ik vind het leuk om binnen te spelen met vrienden					
Ik speel graag alleen					
Ik verveel mij thuis vaak					
Mijn ouders snappen niet dat ik ze soms niet versta					
Mijn broers/zussen snappen niet dat ik ze soms niet versta					
Mijn vrienden/vriendinnen snappen niet dat ik ze soms niet versta					
Ik vind het moeilijk om dingen zonder mijn ouders te doen					
Ik doe thuis veel dingen zelf					
Mijn ouders denken dat ik veel hulp nodig heb					

Mezelf

9. Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik denk dat mensen mij niet begrijpen omdat ik slechthorend ben					
Ik zou graag willen dat ik mensen beter kan verstaan					
Ik durf wat te vertellen over mezelf voor een groep mensen					
Ik ben bang dat mensen mij on aardig vinden omdat ik slechthorend ben					
Ik wil aardig gevonden worden					
Het maakt mij niet uit hoe andere mensen over mij denken					
Ik word soms boos, omdat niemand mij begrijpt					
Ik moet vaak huilen omdat ik me alleen voel					
Ik ben trots op mezelf					
Ik vind dat ik er leuk uit zie					

Middelbare school

10. Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik vind het eng om naar de middelbare school te gaan					
Ik ben bang dat ik geen vrienden krijg op de middelbare school					
Ik ben bang dat ik de leraren niet goed kan verstaan					
Ik heb erg veel zin om naar de middelbare school te gaan					
Ik vind het leuk om zelf naar school te gaan (fietsen, bus, trein)					
Ik ben bang om veel huiswerk te krijgen					
Ik weet niet hoe ik mijn agenda moet gebruiken					
Ik weet niet hoe ik nieuwe vrienden moet maken					
Ik ben al een keer op een middelbare school geweest om te kijken/kennis te maken					
Ik wil op de middelbare school extra hulp krijgen					

Vangnetbijeenkomst

Een vangnetbijeenkomst is een dag voor kinderen uit groep acht met een gehoorprobleem. Op deze dag zullen er allerlei spelletjes en leuke activiteiten plaatsvinden.

11. Als jij mee zou mogen doen aan de Vangnetbijeenkomst, wat zou jij heel belangrijk en helemaal niet belangrijk vinden om te doen of te leren tijdens de Vangnetbijeenkomst? Geef hieronder aan wat je zou willen doen, door middel van kruisjes te zetten.

	Heel belangrijk	Belangrijk	Beetje belangrijk	Niet belangrijk	Helemaal niet belangrijk
Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn					
Ik wil leren hoe ik nieuwe vrienden kan maken					
Ik wil leren hoe ik mijn huiswerk het beste kan maken					
Ik wil leren hoe ik kan plannen					
Ik wil leren hoe ik zelfstandig mijn taken thuis kan doen					
Ik wil leren vertellen hoe ik me voel					
Ik wil leren hoe ik minder boos kan worden					

Ik wil weten hoe ik ervoor kan zorgen dat ik minder verdrietig ben					
Ik wil graag weten hoe ik het beste kan vertellen op de middelbare school dat ik slechthorend ben					
Ik wil graag weten hoe ik het beste kan omgaan met mijn slechthorendheid op de middelbare school					
Anders, namelijk:					
Anders, namelijk:					

12. Ken jij een leuk spel of een leuke activiteit waarvan jij denkt dat deze kan helpen in de Vangnetbijeenkomst? Dit mag je hieronder opschrijven.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. Wat vond je van deze vragenlijst?

.....
.....
.....
.....

Heel erg bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!
Je hebt ons hiermee erg op weg geholpen.

11-04-2014

Beste

Wij zijn Judith, Mandy en Gamze, en zitten in Nijmegen op school.
Wij zijn bezig met een opdracht voor school en hebben jouw hulp daarbij nodig.

De mensen van het Kinder Audiologisch Centrum uit het ziekenhuis in Nijmegen, hebben ons gevraagd om een dag te organiseren voor kinderen uit groep 8 met gehoorproblemen. Deze dag wordt ook wel een Vangnetbijeenkomst genoemd. Op deze dag zullen er allerlei spelletjes en leuke activiteiten plaatsvinden.

Deze spelletjes en activiteiten worden gedaan, om de kinderen op een leuke manier voor te bereiden op de overstap naar de middelbare school. Dit heb jij al meegemaakt!
We zijn benieuwd wie jij bent, hoe jij de overstap naar de middelbare school ervaren hebt en welke informatie jij gemist hebt in de overgang naar de middelbare school. Ook zijn wij geïnteresseerd in wat jij had willen doen als jij mee zou hebben gedaan aan zo'n dag.

Op de volgende bladzijdes staan een aantal vragen die hierover gaan. Die vragen kun je beantwoorden en ze daarna terugsturen in de bijgevoegde envelop.

Maar misschien vind jij het wel fijner om deze vragen op de computer in te vullen. Dit kan ook!
Via de volgende website vind je de vragenlijst: <http://www.thesistools.com/web/?id=403679>

We zouden het fijn vinden als jij de vragenlijst invult.

Elk antwoord wat jij geeft is goed, want het gaat ons erom wat **jij** denkt.

Jouw antwoorden helpen ons om voor volgend jaar een leuke dag te organiseren voor de kinderen die nu in groep zeven zitten.

Helaas kan jij dus niet meer mee doen op deze dag.

We hopen dat je ons toch wilt helpen en de vragenlijst voor ons invult.

Als je ergens niet uit komt, kan je misschien je ouders vragen of ze je willen helpen.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten.

Je kan de vragenlijst **uiterlijk** terugsturen tot en met **6 mei** 2014.

Alvast bedankt voor je hulp.

Groetjes,
Judith, Mandy en Gamze.

Dit ben ik**Ik ben een:**

O Jongen

O Meisje

*Aankruisen wat van toepassing is.***Leeftijd:**

.....

Ik heb:

.... broers en zussen

School

1. Hieronder staan een aantal vakken die je krijgt op school.
Geef hieronder aan hoe leuk je elk vak vindt, door middel van kruisjes te zetten.

Vakken	Heel leuk	Leuk	Normaal	Saai	Heel saai	Dit vak heb ik niet
Nederlands						
Engels						
Duits						
Frans						
Wiskunde						
Aardrijkskunde						
Maatschappijleer						
Geschiedenis						
Biologie						
Kunst						
Gym						
Natuurkunde						
Scheikunde						
Informatica						
Economie						
Een ander vak, namelijk.....						
Een ander vak, namelijk.....						
Een ander vak, namelijk.....						

2. Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen.

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik ben liever thuis dan op school					
Ik voel me fijn op school					
Ik voel me alleen op school					
Er zijn veel leuke kinderen op school					
Ik heb veel vrienden op school					
Ik zou meer vrienden willen hebben					
Ik denk dat de kinderen in de klas mij anders vinden omdat ik slecht-horend ben					
Ik versta niet wat kinderen in de klas vertellen					

Ik schaam me om over mijn slechthorendheid te praten in de klas					
Ik versta niet wat de leraar vertelt					
Ik zou meer kinderen in de klas willen hebben die slechthorend zijn					
Ik ga elke dag zelfstandig naar school					
Andere kinderen willen niet met mij omgaan omdat ik slechthorend ben					
Ik vraag vaak aan kinderen uit de klas of ze na schooltijd met mij willen afspreken					
Ik vind dat ik goed mijn best doe op school					
Ik denk dat ik slim ben					

3. Hoeveel kinderen komen wel eens bij jou thuis om samen iets leuks te doen?

..... kinderen

4. Heb je aan kinderen uit je klas verteld, dat je slechthorend bent?

☐ Ja ☐ Nee

5. (Alleen invullen als je vraag 4 met JA hebt beantwoord)

Aan hoeveel kinderen uit je klas heb je verteld, dat je slechthorend bent?

..... kinderen

6. Met welke dingen op school word jij extra geholpen? Je mag meerdere dingen kiezen.

- ☐ Ik zit vooraan in de klas
- ☐ De leraar herhaalt de uitleg nog een keer voor mij
- ☐ Ik krijg extra begeleiding van iemand anders dan de leraar
- ☐ Ik heb soms een gesprek met iemand die wilt weten hoe het met mij gaat
- ☐ Geen
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

7. Als je extra hulp krijgt, vind je dat dan fijn?

☐ Ja ☐ Nee

Waarom wel of waarom niet?

.....

.....

.....

.....

Thuis

8. Kun je aangeven in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik heb veel vrienden in de buurt					
Ik zou meer vrienden willen hebben in de buurt					
Ik heb meer vrienden op internet dan in het echt					
Ik zit vaak op de computer					
Ik vind het leuk om buiten te spelen met vrienden					
Ik vind het leuk om binnen te spelen met vrienden					
Ik speel graag alleen					
Ik verveel mij thuis vaak					
Mijn ouders snappen niet dat ik ze soms niet versta					
Mijn broers/zussen snappen niet dat ik ze soms niet versta					
Mijn vrienden/vriendinnen snappen niet dat ik ze soms niet versta					
Ik vind het moeilijk om dingen zonder mijn ouders te doen					
Ik doe thuis veel dingen zelf					
Mijn ouders denken dat ik veel hulp nodig heb					

Mezelf

9. Kun je aangeven in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal waar	Waar	Beetje waar	Niet waar	Helemaal niet waar
Ik denk dat mensen mij niet begrijpen omdat ik slechthorend ben					
Ik zou graag willen dat ik mensen beter kan verstaan					
Ik durf wat te vertellen over mezelf voor een groep mensen					
Ik ben bang dat mensen mij on aardig vinden omdat ik slechthorend ben					
Ik wil aardig gevonden worden					
Het maakt mij niet uit hoe andere mensen over mij denken					
Ik word soms boos omdat niemand begrijpt hoe het is om slechthorend te zijn					
Ik moet vaak huilen omdat ik me alleen voel					
Ik ben trots op mezelf					
Ik vind dat ik er leuk uit zie					

Vangnetbijeenkomst

Een vangnetbijeenkomst is een dag voor kinderen uit groep acht met gehoorproblemen. Op deze dag zullen er allerlei spelletjes en leuke activiteiten plaatsvinden.

10. Als jij mee zou mogen doen in de Vangnetbijeenkomst, wat zou jij heel belangrijk en helemaal niet belangrijk vinden om te doen of te leren in de Vangnetbijeenkomst?

	Heel belangrijk	Belangrijk	Beetje belangrijk	Niet belangrijk	Helemaal niet belangrijk
Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn					
Ik zou willen leren hoe ik nieuwe vrienden kan maken					
Ik zou willen leren hoe ik mijn huiswerk het beste kan maken					
Ik zou willen leren hoe ik kan plannen					
Ik zou willen leren hoe ik zelfstandig mijn taken thuis kan doen					
Ik zou willen leren vertellen hoe ik me voel					
Ik zou willen leren hoe ik minder boos kan worden					
Ik zou willen weten hoe ik ervoor kan zorgen dat ik minder verdrietig ben					
Ik zou graag willen weten hoe ik het beste kan vertellen op de middelbare school dat ik slechthorend ben					
Ik zou graag willen weten hoe ik het beste kan omgaan met mijn slechthorendheid op de middelbare school					
Anders, namelijk:					
Anders, namelijk:					

11. Ken jij een leuk spel of een leuke activiteit waarvan jij denkt dat deze kan helpen in de Vangnetbijeenkomst? Dit mag je hieronder opschrijven.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Wat vond je van deze vragenlijst?

.....
.....
.....
.....
.....

Heel erg bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!
Je hebt ons hiermee erg op weg geholpen.

11-04-2014

Beste ouder/verzorger,

Allereerst willen wij ons graag aan u voorstellen. Wij zijn Judith van den Barg, Mandy Graf en Gamze Özçelik, drie HBO-Pedagogiek studentes van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Op dit moment zijn wij bezig met ons afstudeerproject binnen het Kinder Audiologisch Centrum, Radboudumc te Nijmegen.

Tijdens ons afstudeerproject gaan wij ons richten op kinderen met een auditieve beperking uit groep acht van het regulier basisonderwijs en hun ouder(s)/verzorger(s).

Vanuit het Kinder Audiologisch Centrum Radboudumc, te Nijmegen, hebben wij de vraag gekregen om een Vangnetbijeenkomst te ontwikkelen voor deze kinderen.

Een Vangnetbijeenkomst is een jaarlijkse bijeenkomst voor slechthorende kinderen op het reguliere onderwijs en hun ouders. In deze bijeenkomst komen diverse vaardigheden en activiteiten op verschillende gebieden aan bod. De Vangnetbijeenkomst is bevorderlijk voor het lotgenotencontact van de slechthorende kinderen en hun ouders.

Wij zouden het zeer op prijs stellen als u ons wilt helpen met de ontwikkeling van een succesvolle Vangnetbijeenkomst voor kinderen in groep acht, zodat wij deze volgend schooljaar kunnen realiseren. Dit betekent dat u en uw kind helaas geen gebruik kunnen maken van de Vangnetbijeenkomst voor groep acht. Toch hopen wij dat u bijgaande vragenlijst in wilt vullen, zodat wij door middel van uw inbreng een goede aansluitende Vangnetbijeenkomst kunnen ontwikkelen.

Onze vraag aan u is of u ieder afzonderlijk van elkaar de volgende vragenlijst in wilt vullen, zodat wij door middel van uw inbreng een goed aansluitende Vangnetbijeenkomst kunnen ontwikkelen.

U, als ervaringsdeskundige kent uw kind en uzelf het beste en kan ons inzicht geven in de wensen en behoeften van u en uw kind.

Wij gaan op een professionele wijze met uw gegevens om. Dat betekent dat u de vragenlijst anoniem kunt invullen. De resultaten van ons onderzoek zullen alleen gedeeld worden met het Kinder Audiologisch Centrum en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Op de volgende pagina's vindt u de vragenlijst. Het is ook mogelijk de vragenlijst digitaal in te vullen, indien u dit wenst. Dat kan via de volgende link: <http://www.thesistools.com/web/?id=403952>

Het invullen van de vragenlijst neemt ongeveer 10 minuten van uw tijd in beslag.

De ingevulde vragenlijst kunt in de retourenvelop terugsturen.

Gelieve dit te doen **vóór 6 mei** 2014.

Wij zien graag u reactie tegemoet.

Alvast bedankt voor uw tijd en moeite bij het invullen van de vragenlijst.

Voor eventuele vragen kunt u ons bereiken op het volgende e-mailadres: Judith.vandenBarg@radboudumc.nl

Met vriendelijke groeten,
Judith van den Barg, Mandy Graf en Gamze Özçelik.

- Aankruisen wat van toepassing is.

Ouder/verzorger

Geslacht: ☐ Man ☐ Vrouw
 Leeftijd:

Uw gezin bestaat uit: kinderen.

Uw kind

Geslacht: ☐ Jongen ☐ Meisje
 Leeftijd:

1. Wat vindt u, als ouder, belangrijk bij de opvoeding van uw kind?

	Heel belangrijk	Belangrijk	Beetje belangrijk	Niet belangrijk	Helemaal niet belangrijk
Goede relatie met mijn kind					
Normen en waarden meegeven aan mijn kind					
Respect voor anderen					
Zelfstandigheid van mijn kind (Loslaten)					
Positief gedrag belonen, negatief gedrag negeren					
Consequent zijn richting mijn kind					
Het goede voorbeeld geven aan mijn kind					
Mijn kind, kind laten zijn					
Zelfvertrouwen geven aan mijn kind					
Grenzen stellen					
Anders namelijk:					
Anders namelijk:					
Anders namelijk:					

2. Hoe ervaart u het om een slechthorend kind te hebben?

.....

3. Ervaart u moeilijkheden in de opvoeding van uw kind, met betrekking tot het gehoorverlies?

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, hoe vaak?

☐ Dagelijks
☐ Wekelijks
☐ Maandelijks
☐ Zelden

4. Welke moeilijkheden ervaart u tijdens de opvoeding van uw kind, met betrekking tot het gehoorverlies?

☐ Ik weet niet hoe ik moet omgaan met mijn kind tijdens de puberteit
☐ Consequent zijn vind ik lastig
☐ Ik wil mijn kind altijd helpen
☐ Ik vind het moeilijk om er op te vertrouwen dat mijn kind het zelf kan
☐ Ik weet niet wat ik moet doen als mijn kind boos is
☐ Ik begrijp mijn kind niet
☐ De communicatie met mijn kind verloopt niet prettig
☐ Ik weet niet hoe ik gezag moet tonen
☐ Het straffen en belonen van mijn kind vind ik lastig
☐ Ik weet niet hoe ik mijn kind moet helpen met zijn huiswerk
☐ Ik vind het lastig om met mijn kind over gevoelige onderwerpen te praten
☐ Anders, namelijk:

.....
.....
.....

**5. Kunt u een cijfer geven aan de heftigheid van de moeilijkheden die u ervaart in de opvoeding van uw kind, met betrekking tot het gehoorverlies?
(5=heel heftig en 1=helemaal niet heftig)**

.....

6. Ik voel mij zeker over de opvoeding van mijn kind, met betrekking tot het gehoorverlies.

☐ Helemaal juist ☐ Juist ☐ Neutraal ☐ Onjuist ☐ Helemaal onjuist

De hierna volgende vragen zijn gericht op de jaarlijkse vangnetbijeenkomst.
 Een Vangnetbijeenkomst is een jaarlijkse bijeenkomst voor slechthorende kinderen die het reguliere basisonderwijs bezoeken en hun ouders. In deze bijeenkomst komen diverse vaardigheden en activiteiten op verschillende gebieden aan bod. De Vangnetbijeenkomst is bevorderlijk voor het lotgenotencontact van de slechthorende kinderen en hun ouders.

7. Als u had kunnen deelnemen aan de Vangnetbijeenkomst voor groep acht, wat zou u dan verwachten, gericht op de overgang van groep acht naar de regulier voortgezet onderwijs?

- ☐ Het krijgen van praktische tips en adviezen
- ☐ Het delen van mijn ervaringen met andere ouders
- ☐ Het inzicht krijgen in mijn manier van opvoeden
- ☐ Anders, namelijk:

.....

.....

.....

8. Welke thema's zouden volgens u zeker moeten worden opgenomen in de Vangnetbijeenkomst voor ouders van kinderen uit groep acht? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Omgaan met het 'anders zijn' van mijn kind in de puberteit
- ☐ Grenzen stellen aan mijn kind
- ☐ Loslaten van mijn kind
- ☐ Omgaan met boosheid van mijn kind
- ☐ Begrijpen van mijn kind
- ☐ Communiceren met mijn kind
- ☐ Mediaopvoeding van mijn kind
- ☐ Seksuele voorlichting van mijn kind
- ☐ Mijn positie als ouder ten opzichte van mijn kind
- ☐ Omgaan met straffen en belonen van mijn kind
- ☐ Schoolse vaardigheden
- ☐ Hoe ga ik om met de huiswerkbegeleiding van mijn kind
- ☐ Het aangaan van vriendschappen
- ☐ Omgang met vriendschappen
- ☐ Anders, namelijk:

.....

.....

.....

9. Heeft u nog aanvullingen met betrekking tot de ontwikkeling van de Vangnetbijeenkomst voor slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders?

.....

.....

.....

.....

10. Heeft u op of aanmerkingen over de vragenlijst die u heeft ingevuld?

.....

.....

.....

.....

Heel erg bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

11-04-2014

Beste medewerker van het Kinder Audiologisch Centrum,

Allereerst willen wij ons graag aan u voorstellen.

Wij zijn Judith van den Barg, Mandy Graf en Gamze Özçelik, drie HBO-Pedagogiek studentes van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Op dit moment zijn wij bezig met ons afstudeerproject binnen het Kinder Audiologisch Centrum, Radboudumc te Nijmegen.

Vanuit het Kinder Audiologisch Centrum Radboudumc te Nijmegen, hebben wij de vraag gekregen om een Vangnetbijeenkomst te ontwikkelen voor kinderen uit groep acht van het reguliere onderwijs. Wij doen onderzoek naar de wensen en behoeften van de kinderen en hun ouders voor deze bijeenkomst.

Wij zouden het zeer op prijs stellen als u ons wilt helpen op weg naar de ontwikkeling van een succesvolle Vangnetbijeenkomst. Dit willen we doen door de volgende vragenlijst aan u voor te leggen en uw mening over de behoeften voor de Vangnetbijeenkomst te peilen.

Een Vangnetbijeenkomst is een jaarlijkse bijeenkomst voor slechthorende kinderen op het reguliere onderwijs en hun ouders. In deze bijeenkomst komen diverse vaardigheden en activiteiten op verschillende gebieden aan bod. De Vangnetbijeenkomst is bevorderlijk voor het lotgenotencontact van de slechthorende kinderen en hun ouders.

U kunt de vragenlijst via de volgende link invullen: <http://www.thesis-tools.com/web/?id=403987>

Het invullen van de vragenlijst neemt ongeveer 10 minuten van uw tijd in beslag.

Wij gaan op een professionele wijze met uw gegevens om. Dat betekent onder andere dat wij de verkregen gegevens niet zullen delen met derden. De resultaten van ons onderzoek zullen alleen gedeeld worden met het Kinder Audiologisch centrum en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Hierin zullen uw gegevens op een anonieme manier verwerkt worden.

Gelieve dit te doen **vóór 6 mei** 2014.

Wij zien graag uw reactie tegemoet.

Alvast bedankt voor uw tijd en moeite bij het invullen van de vragenlijst.

Voor eventuele vragen kunt u ons bereiken op het volgende e-mailadres:

Judith.vandenBarg@radboudumc.nl

Met vriendelijke groeten,

Judith van den Barg, Mandy Graf en Gamze Özçelik.

Persoonlijke gegevens:

Geslacht: ☐ Man ☐ Vrouw
Leeftijd:
Vooropleiding:
Functie:

1. Licht hieronder toe wat uw functie precies inhoudt.

.....
.....
.....
.....

2. Heeft u een samenwerkingsrelatie met de jaarlijkse Vangnetbijeenkomst?

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, beschrijf de samenwerkingsrelatie hieronder.

.....
.....
.....
.....

3. Wat vindt u ervan dat er jaarlijks Vangnetbijeenkomsten worden georganiseerd voor slechthorende kinderen en hun ouders? Licht kort toe waarom.

.....
.....
.....
.....

4. Waarin draagt de bijeenkomst volgens u bij aan de ontwikkeling van de slechthorende kinderen en hun behoeften?

Geef hieronder de volgende ontwikkelingen een cijfer van 1 t/m 5. Het cijfer 1 is het minst belangrijk, het cijfer 5 het meest belangrijk.

Let op, gebruik elk cijfer maar één keer!

Sociaal- emotionele ontwikkeling	
Taal- spraak ontwikkeling	
Motorische ontwikkeling	
Cognitieve ontwikkeling	
Spelontwikkeling	

5. Welke vaardigheden heeft een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om een goede overgang naar regulier voortgezet onderwijs mogelijk te maken?

U mag meerdere antwoorden aankruisen.

- ☐ Aangaan van vriendschappen
- ☐ Behouden van vriendschappen
- ☐ Plannen van huiswerk
- ☐ Plannen van sociale contacten
- ☐ Taakgericht kunnen werken
- ☐ Omgaan met een handicap (slechthorendheid)
- ☐ Verantwoordelijkheid nemen
- ☐ Zelfstandig beslissingen kunnen nemen
- ☐ Zelfbeeld kunnen vormen

Licht hieronder kort toe waarom u de bovenstaande vaardigheden heeft gekozen.

.....

.....

.....

.....

.....

Mogen er vaardigheden zijn die u mist in het bovenstaande rijtje, kunt u ze hieronder benoemen en toelichten.

.....

.....

.....

.....

.....

6. Wat denkt u dat een slechthorend kind uit groep acht nodig heeft qua kennis om een goede overgang naar de regulier voortgezet onderwijs mogelijk te maken?

.....

.....

.....

.....

.....

7. Als u mee zou mogen beslissen over de activiteiten voor de kinderen tijdens de Vangnetbijeenkomst van groep acht, welke activiteit zou u dan inzetten en waarom?

.....

.....

.....

.....

.....

We hebben het nu gehad over de slechthorende kinderen uit groep acht, nu volgen er een aantal vragen over de ouders van deze kinderen.

8. Welke vaardigheden hebben de ouders van een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de puberteit?

- ☐ Gelegenheid geven voor omgang met leeftijdgenoten
- ☐ Waardering geven
- ☐ Grenzen kunnen stellen
- ☐ Democratisch zijn
- ☐ Steun bieden
- ☐ Experimenten tolereren
- ☐ Geduldig zijn
- ☐ Loslaten
- ☐ Om kunnen gaan met een handicap (slechthorendheid)

Licht hieronder kort toe waarom u de bovenstaande vaardigheden heeft gekozen.

.....

.....

.....

.....

.....

Mogen er vaardigheden zijn die u mist in het bovenstaande rijtje, kunt u ze hieronder benoemen en toelichten.

.....

.....

.....

.....

.....

9. Welke vaardigheden hebben de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht nodig om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de overstap naar regulier voortgezet onderwijs?

- ☐ Gelegenheid geven voor omgang met leeftijdgenoten
- ☐ Waardering geven
- ☐ Grenzen kunnen stellen
- ☐ Democratisch zijn
- ☐ Steun bieden
- ☐ Experimenten tolereren
- ☐ Geduldig zijn
- ☐ Loslaten
- ☐ Om kunnen gaan met een handicap (slechthorendheid)

Licht hieronder kort toe waarom u de bovenstaande vaardigheden heeft gekozen.

.....

.....

.....

.....

.....

Mogen er vaardigheden zijn die u mist in het bovenstaande rijtje, kunt u ze hieronder benoemen en toelichten.

.....

.....

.....

.....

.....

10. Wat denkt u dat de ouders van deze kinderen nodig hebben qua kennis om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de puberteit?

.....

.....

.....

.....

.....

11. Wat denkt u dat de ouders van deze kinderen nodig hebben qua kennis om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de overstap naar het regulier voortgezet onderwijs?

.....

.....

.....

.....

.....

12. Als u mee zou mogen beslissen over de activiteiten voor de ouders tijdens de Vangnet-bijeenkomst van groep acht, welke activiteit zou u dan inzetten en waarom?

.....

.....

.....

.....

.....

13. Welke thema's zouden volgens u zeker moeten worden opgenomen in de Vangnetbijeenkomst voor ouders van kinderen uit groep acht? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Omgaan met het 'anders zijn' van het kind in de puberteit
- ☐ Grenzen stellen aan het kind
- ☐ Loslaten van het kind
- ☐ Omgaan met boosheid van het kind
- ☐ Begrijpen van het kind
- ☐ Communiceren met het kind
- ☐ Mediaopvoeding van het kind
- ☐ Seksuele voorlichting van het kind
- ☐ Positie van ouder ten opzichte van het kind
- ☐ Omgaan met straffen en belonen van het kind
- ☐ Schoolse vaardigheden
- ☐ Hoe om te gaan met de huiswerkbegeleiding van het kind
- ☐ Het aangaan van vriendschappen
- ☐ Omgang met vriendschappen
- ☐ Anders, namelijk:

.....

.....

14. Heeft u nog aanvullingen met betrekking tot de ontwikkeling van de Vangnetbijeenkomst voor slechthorende kinderen uit groep acht en hun ouders?

.....

.....

.....

.....

15. Heeft u op of aanmerkingen over de vragenlijst die u heeft ingevuld?

.....

.....

.....

.....

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Bijlage V: Interviewvragen groep acht

Interviewvragen kinderen groep acht

1. Wat is je naam?
2. Hoe oud ben je?
3. Heb je broers/zussen?
4. Waar zit je op school en welke klas?
5. Wat vind je leuk om te doen op school? Waarom?
6. Wat vind je niet leuk om te doen op school? Waarom?
7. Heb je vrienden/vriendinnen op school/ in de klas?
8. Heb je vrienden/vriendinnen in de buurt?
9. Doe je aan een sport?
10. Heb je vrienden/vriendinnen op de sportclub?
11. Zou je meer vrienden/vriendinnen willen hebben op school/ in de buurt of op de sportclub?
12. Heb je evenveel/meer/minder vrienden als de andere kinderen uit je klas/ uit de buurt of van de sportclub?
13. Hoe voel je je daarbij?
14. Hoe ga je op school om met je slechthorendheid?
15. Kun je alles meekrijgen?
16. Weten alle kinderen uit je klas dat je slechthorend bent?
17. Hoe heb je dat verteld of hoe heeft de juf/meester dat verteld?
18. Durf je iets over jezelf te vertellen aan een groep mensen? Waarom wel of waarom niet?
19. Wat vind je er zelf van dat je slechthorend bent? Waarom?
20. Wat vind je leuk aan het slechthorend zijn?
21. Je gaat binnenkort naar de middelbare school, klopt dat?
22. Wat vind je daarvan?
23. Waar heb je veel zin in op de middelbare school?
24. Waar ben je bang voor, tijdens de overgang naar de middelbare school? Waarom?
25. Ben je al eens op de middelbare school geweest om te kijken? Hoe was dat?
26. Hoe zou je het vinden als er een speciale dag voor slechthorende kinderen uit groep acht wordt georganiseerd?
27. Stel dat er een speciale dag wordt georganiseerd voor slechthorende kinderen, wat zou je dan graag willen doen en weten op die dag, als jij zou mogen kiezen? Waarom kies je daarvoor?
28. Zijn er nu dingen op school waarbij je geholpen wordt? Zo ja, wat en hoe? Hoe vind je dat?
29. Waar zou je graag bij geholpen willen worden als je naar de middelbare school gaat? Waarom wel of waarom niet?
30. Is er nog iets wat je graag wilt vertellen aan mij?
31. Wat vond je van ons gesprek?

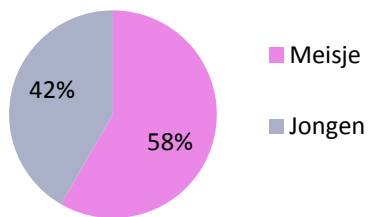
Bijlage VI: Interviewvragen brugklas

Interviewvragen kinderen brugklas

1. Wat is je naam?
2. Hoe oud ben je?
3. Heb je broers/zussen?
4. Waar zit je op school en welke klas?
5. Wat vind je leuk om te doen op school? Waarom?
6. Wat vind je niet leuk om te doen op school? Waarom?
7. Heb je vrienden/vriendinnen op school/ in de klas?
8. Heb je vrienden/vriendinnen in de buurt?
9. Doe je aan een sport?
10. Heb je vrienden/vriendinnen op de sportclub?
11. Zou je meer vrienden/vriendinnen willen hebben op school/ in de buurt of op de sportclub?
12. Heb je evenveel/meer/minder vrienden als de andere kinderen uit je klas/ uit de buurt of van de sportclub?
13. Hoe voel je je daarbij?
14. Hoe ga je op school om met je slechthorendheid?
15. Kun je alles meekrijgen?
16. Weten alle kinderen uit je klas dat je slechthorend bent?
17. Hoe heb je dat verteld of hoe heeft de juf/meester dat verteld?
18. Durf je iets over jezelf te vertellen aan een groep mensen? Waarom wel of waarom niet?
19. Wat vind je er zelf van dat je slechthorend bent? Waarom?
20. Wat vind je leuk aan het slechthorend zijn?
21. Je zit al een tijdje op de middelbare school. Kun je mij kort iets vertellen over hoe je het vond om daar heen te gaan?
22. Is het anders met je slechthorendheid dan op de basisschool? Word je anders behandeld?
23. Hoe is de begeleiding op de middelbare school? Is het meer of minder dan op de basisschool?
24. Vind je dit fijn? En waarom?
25. Hoe heb je de overgang ervaren van het basisonderwijs naar de middelbare school?
26. Heb je iets gemist in de overgang? Had je meer willen weten van te voren?
27. Stel je dat je je basisschool tips mocht geven over de overgang naar de brugklas als slechthorende, wat zou je hen dan als tip mee willen geven?
28. Is er nog iets wat je graag wilt vertellen aan mij?
29. Wat vond je van ons gesprek?

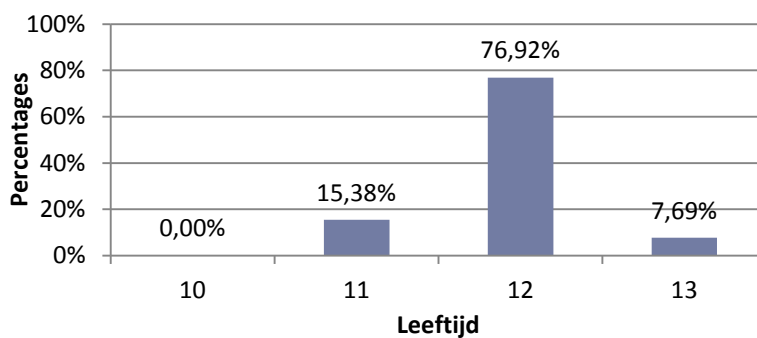
Bijlage VII: Resultaten vragenlijst groep acht

1.1 Geslacht respondent:

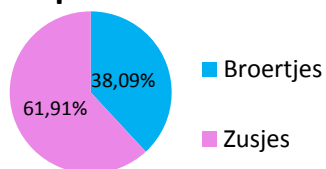
1.1

Leeftijd respondent:

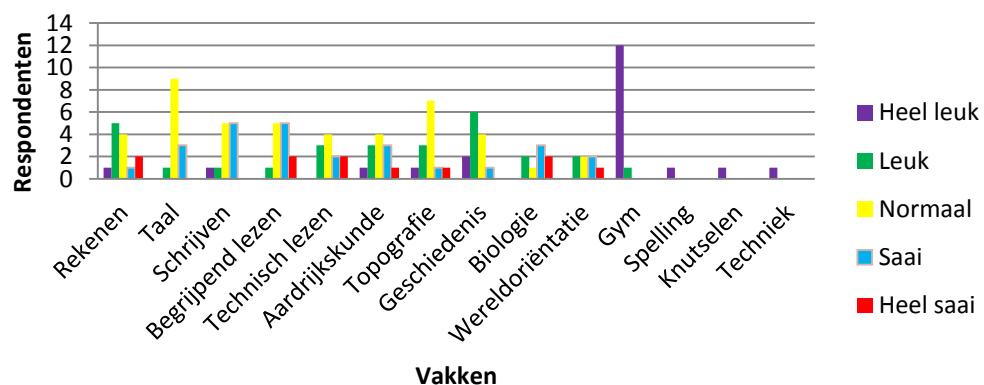
1.2

Broertjes/zusjes respondent:

1.3

Hieronder staan een aantal vakken die je krijgt op school. Kun je aangeven hoe leuk je elk vak vindt?

1.4

School.

Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen:

1.5

Ik ben liever thuis dan op school

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		2 (15.38 %)
Beetje waar		4 (30.77 %)
Niet waar		6 (46.15 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.6

Ik voel me fijn op school

Helemaal waar		6 (46.15 %)
Waar		6 (46.15 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.7

Ik voel me vaak alleen op school

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		5 (38.46 %)
Helemaal niet waar		8 (61.54 %)

1.8

Er zijn veel leuke kinderen op school

Helemaal waar		7 (53.85 %)
Waar		6 (46.15 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.9

Ik heb veel vrienden op school

Helemaal waar		6 (46.15 %)
Waar		6 (46.15 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		1 (7.69 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.10

Ik zou meer vrienden willen hebben

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		9 (69.23 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.11

Ik denk dat de kinderen in de klas mij anders vinden omdat ik slechthorend ben

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		9 (69.23 %)

1.12

Ik versta niet wat de kinderen in de klas vertellen

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		6 (46.15 %)
Niet waar		5 (38.46 %)
Helemaal niet waar		2 (15.38 %)

1.13

Ik schaam me om over mijn slechthorendheid te praten in de klas

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		7 (53.85 %)

1.14

Ik versta niet wat de juf of meester vertelt

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		3 (23.08 %)
Niet waar		5 (38.46 %)
Helemaal niet waar		5 (38.46 %)

1.15

Ik zou meer kinderen in de klas willen hebben die slechthorend zijn

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		3 (23.08 %)
Beetje waar		3 (23.08 %)
Niet waar		4 (30.77 %)
Helemaal niet waar		2 (15.38 %)

1.16

Ik word elke dag naar school gebracht

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		1 (7.69 %)
Helemaal niet waar		9 (69.23 %)

1.17

Andere kinderen willen niet met mij omgaan omdat ik slechthorend ben

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		10 (76.92 %)

1.18

Ik vraag vaak aan kinderen uit de klas of ze na schooltijd met mij willen spelen

Helemaal waar		3 (23.08 %)
Waar		7 (53.85 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		1 (7.69 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.19

Ik vind dat ik goed mijn best doe op school

Helemaal waar		4 (36.36 %)
Waar		6 (54.55 %)
Beetje waar		1 (9.09 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

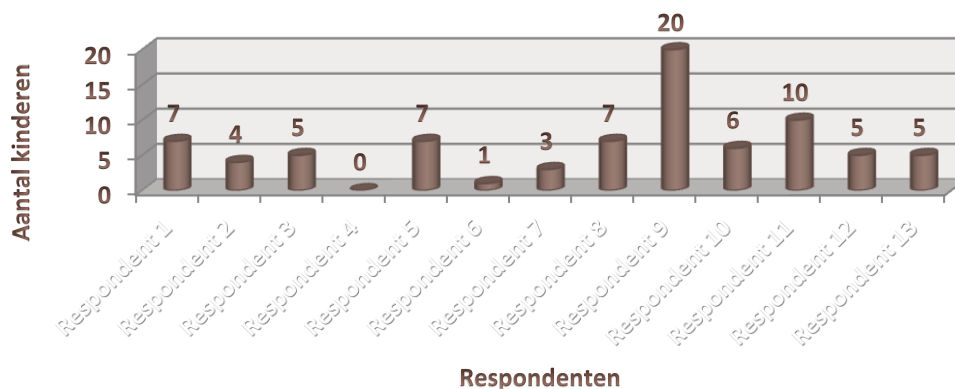
1.20

Ik denk dat ik slim ben

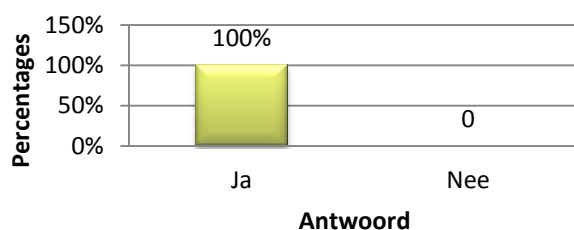
Helemaal waar		4 (30.77 %)
Waar		3 (23.08 %)
Beetje waar		5 (38.46 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.21

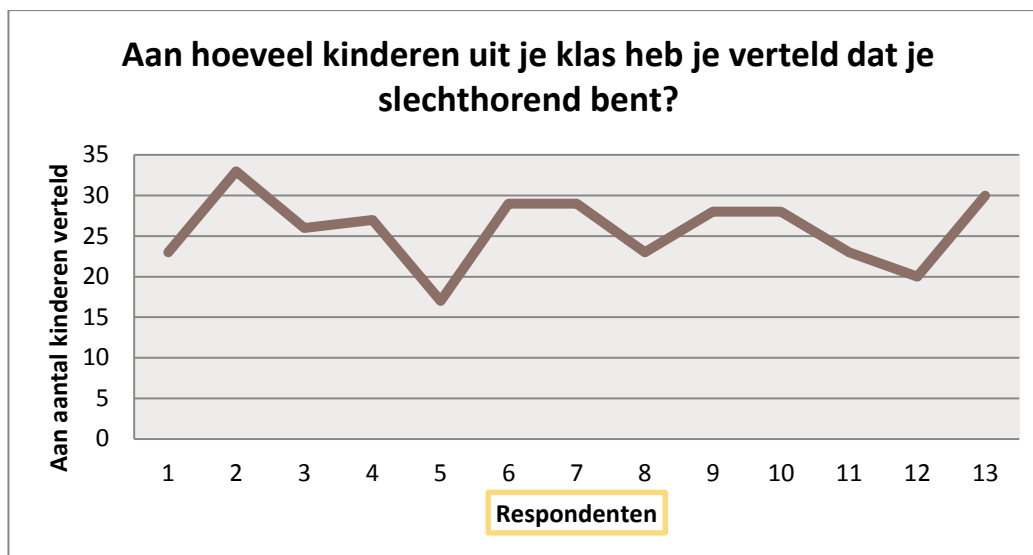
Hoeveel kinderen komen wel eens bij jou thuis om samen iets leuks te doen?

Heb je aan kinderen uit je klas verteld dat je slechthorend bent?

1.22

1.23

1.24

Met welke dingen op school word jij extra geholpen?

Ik zit vooraan in de klas.		9 (69.23 %)
De juf of meester herhaalt uitleg nog een keer voor mij.		2 (15.38 %)
Begeleiding in een klein groepje		4 (30.77 %)
Ik heb soms een gesprek met iemand die wil weten hoe het met mij gaat.		1 (7.69 %)
Geen.		3 (23.08 %)
Anders, namelijk: Soloapparatuur		3 (23.08 %)

1.25

Als je extra hulp krijgt, vind je dat dan fijn?

Ja		12 (92.31 %)
Nee		1 (7.69 %)

1.26

Thuis

Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen.

1.27

Ik heb veel vrienden in de buurt

Helemaal waar		4 (30.77 %)
Waar		6 (46.15 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		1 (7.69 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.28

Ik zou meer vrienden willen hebben in de buurt

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		3 (23.08 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		4 (30.77 %)
Helemaal niet waar		4 (30.77 %)

1.29

Ik heb meer vrienden op internet dan in het echt

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		9 (69.23 %)

1.30

Ik zit vaak achter de computer

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		8 (61.54 %)
Niet waar		4 (30.77 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.31

Ik vind het leuk om buiten te spelen met vrienden

Helemaal waar		8 (61.54 %)
Waar		3 (23.08 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.32

Ik vind het leuk om binnen te spelen met vrienden

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		10 (76.92 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.33

Ik speel graag alleen

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		7 (53.85 %)
Helemaal niet waar		3 (23.08 %)

1.34

Ik verveel mij thuis vaak

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		6 (46.15 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		3 (23.08 %)

1.35

Mijn ouders snappen niet dat ik ze soms niet versta

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		9 (69.23 %)

1.36

Mijn vrienden/vriendinnen snappen niet dat ik ze soms niet versta

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		2 (15.38 %)
Beetje waar		4 (30.77 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		3 (23.08 %)

1.37

Mijn broers/zussen snappen niet dat ik ze soms niet versta

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		1 (7.69 %)
Helemaal niet waar		9 (69.23 %)

1.38

Ik vind het moeilijk om dingen zonder mijn ouders te doen

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		4 (30.77 %)
Niet waar		4 (30.77 %)
Helemaal niet waar		5 (38.46 %)

1.39

Ik doe thuis veel dingen zelf

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		2 (15.38 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		6 (46.15 %)
Helemaal niet waar		3 (23.08 %)

1.40**Mijn ouders denken dat ik veel hulp nodig heb**

Helemaal waar		2 (15.38 %)
Waar		5 (38.46 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		5 (38.46 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

Mezelf

Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen.

1.41**Ik denk dat mensen mij niet begrijpen omdat ik slechthorend ben**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		4 (30.77 %)
Niet waar		4 (30.77 %)
Helemaal niet waar		5 (38.46 %)

1.42**Ik zou graag willen dat ik mensen beter kan verstaan**

Helemaal waar		4 (30.77 %)
Waar		7 (53.85 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.43**Ik durf wat te vertellen over mezelf voor een groep mensen**

Helemaal waar		4 (30.77 %)
Waar		4 (30.77 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.44**Ik ben bang dat mensen mij onaardig vinden omdat ik slechthorend ben**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		10 (76.92 %)

1.45**Ik wil aardig gevonden worden**

Helemaal waar		3 (23.08 %)
Waar		8 (61.54 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		1 (7.69 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.46**Het maakt mij niet uit hoe andere mensen over mij denken**

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		2 (15.38 %)
Beetje waar		7 (53.85 %)
Niet waar		2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.47**Ik word soms boos omdat niemand mij begrijpt**

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		4 (30.77 %)
Niet waar		4 (30.77 %)
Helemaal niet waar		3 (23.08 %)

1.48**Ik moet vaak huilen omdat ik me alleen voel**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		5 (38.46 %)
Helemaal niet waar		8 (61.54 %)

1.49**Ik ben trots op mezelf**

Helemaal waar		4 (30.77 %)
Waar		4 (30.77 %)
Beetje waar		3 (23.08 %)
Niet waar		2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.50**Ik vind dat ik er leuk uit zie**

Helemaal waar		4 (30.77 %)
Waar		5 (38.46 %)
Beetje waar		4 (30.77 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

Middelbare school

Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen.

1.51**Ik vind het eng om naar de middelbare school te gaan**

Helemaal waar		1 (7.69 %)
Waar		2 (15.38 %)
Beetje waar		9 (69.23 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		1 (7.69 %)

1.52

Ik ben bang dat ik geen vrienden krijg op de middelbare school

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	2 (15.38 %)
Beetje waar	■	2 (15.38 %)
Niet waar	■	9 (69.23 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.53

Ik ben bang dat ik de leraren niet goed kan verstaan

Helemaal waar	■	1 (7.69 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	4 (30.77 %)
Niet waar	■	7 (53.85 %)
Helemaal niet waar	■	1 (7.69 %)

1.54

Ik heb erg veel zin om naar de middelbare school te gaan

Helemaal waar	■	4 (30.77 %)
Waar	■	4 (30.77 %)
Beetje waar	■	3 (23.08 %)
Niet waar	■	1 (7.69 %)
Helemaal niet waar	■	1 (7.69 %)

1.55

Ik vind het leuk om zelf naar school te gaan (fietsen, bus, trein)

Helemaal waar	■	2 (15.38 %)
Waar	■	7 (53.85 %)
Beetje waar	■	3 (23.08 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar	■	1 (7.69 %)

1.56

Ik ben bang om veel huiswerk te krijgen

Helemaal waar	■	1 (7.69 %)
Waar	■	3 (23.08 %)
Beetje waar	■	7 (53.85 %)
Niet waar	■	2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.57

Ik weet niet hoe ik mijn agenda moet gebruiken

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	2 (16.67 %)
Beetje waar	■	3 (25 %)
Niet waar	■	2 (16.67 %)
Helemaal niet waar	■	5 (41.67 %)

1.58**Ik weet niet hoe ik nieuwe vrienden moet maken**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		1 (7.69 %)
Beetje waar		2 (15.38 %)
Niet waar		8 (61.54 %)
Helemaal niet waar		2 (15.38 %)

1.59**Ik ben al een keer op een middelbare school geweest**

Helemaal waar		8 (61.54 %)
Waar		2 (15.38 %)
Beetje waar		1 (7.69 %)
Niet waar		2 (15.38 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.60**Ik wil op de middelbare school extra hulp krijgen**

Helemaal waar		2 (15.38 %)
Waar		3 (23.08 %)
Beetje waar		5 (38.46 %)
Niet waar		3 (23.08 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

Vangnetbijeenkomst

Als jij mee zou mogen doen in de Vangnetbijeenkomst, wat zou jij heel belangrijk en helemaal niet belangrijk vinden om te doen of te leren tijdens de Vangnetbijeenkomst?

1.61**A. Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn.**

Helemaal waar		2 (16.67 %)
Waar		3 (25 %)
Een beetje waar		6 (50 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

1.62**B. Ik wil leren hoe ik nieuwe vrienden kan maken.**

Helemaal waar		1 (8.33 %)
Waar		3 (25 %)
Een beetje waar		5 (41.67 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		2 (16.67 %)

1.63**C. Ik wil leren hoe ik mijn huiswerk het beste kan maken.**

Helemaal waar		2 (16.67 %)
Waar		3 (25 %)
Een beetje waar		5 (41.67 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		2 (16.67 %)

1.64**D. Ik wil leren hoe ik kan plannen.**

Helemaal waar		4 (33.33 %)
Waar		3 (25 %)
Een beetje waar		2 (16.67 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		2 (16.67 %)

1.65**E. Ik wil leren hoe ik zelfstandig mijn taken thuis kan doen.**

Helemaal waar		3 (25 %)
Waar		4 (33.33 %)
Een beetje waar		1 (8.33 %)
Niet waar		2 (16.67 %)
Helemaal niet waar		2 (16.67 %)

1.66**F. Ik wil leren vertellen hoe ik me voel.**

Helemaal waar		1 (8.33 %)
Waar		2 (16.67 %)
Een beetje waar		7 (58.33 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		1 (8.33 %)

1.67**G. Ik wil leren hoe ik minder boos kan worden.**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		1 (8.33 %)
Een beetje waar		5 (41.67 %)
Niet waar		3 (25 %)
Helemaal niet waar		3 (25 %)

1.68**H. Ik wil weten hoe ik ervoor kan zorgen dat ik minder verdrietig ben.**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		1 (8.33 %)
Een beetje waar		6 (50 %)
Niet waar		4 (33.33 %)
Helemaal niet waar		1 (8.33 %)

1.69**I. Ik wil graag weten hoe ik het beste kan vertellen op de middelbare school dat ik slechthorend ben.**

Helemaal waar		3 (25 %)
Waar		5 (41.67 %)
Een beetje waar		2 (16.67 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		1 (8.33 %)

1.70

J. Ik wil graag weten hoe ik het beste kan omgaan met mijn slechthorendheid op de middelbare school.

Helemaal waar		5 (41.67 %)
Waar		3 (25 %)
Een beetje waar		2 (16.67 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		1 (8.33 %)

Om het gemiddelde antwoord per vraag te berekenen zijn er verschillende waarden gegeven aan de antwoordcategorieën.

Helemaal waar = 5

Waar = 4

Een beetje waar = 3

Niet waar = 2

Helemaal niet waar = 1

Elke vraag is gecategoriseerd met een letter. Voorbeeld:

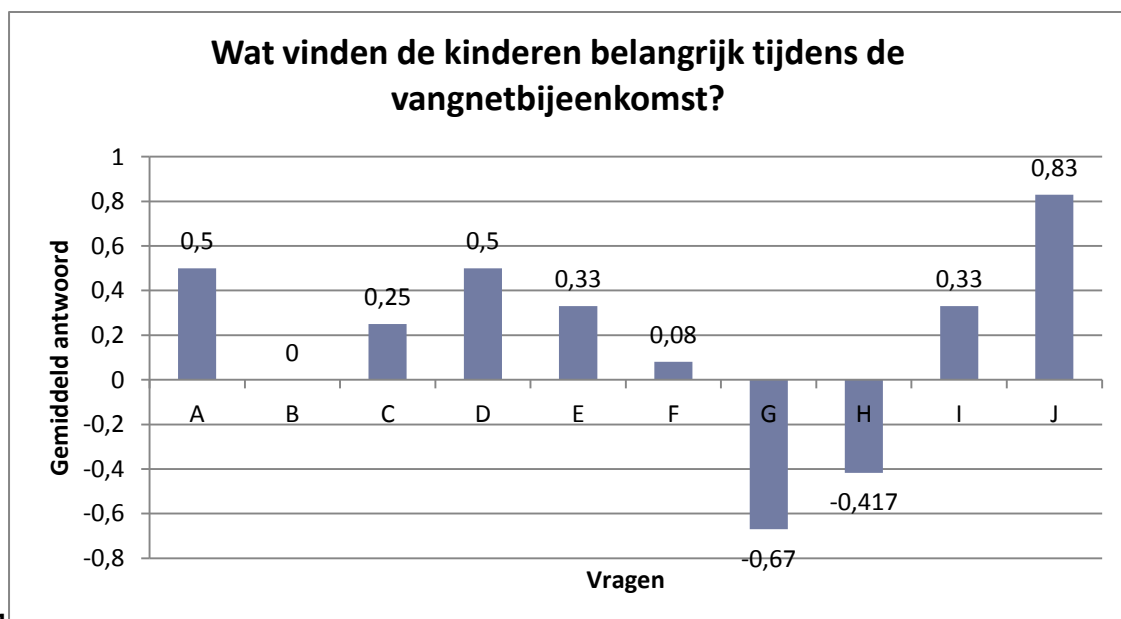
A. Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn.

Helemaal waar		2 (16.67 %)
Waar		3 (25 %)
Een beetje waar		6 (50 %)
Niet waar		1 (8.33 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

Omdat de antwoordoptie 'Helemaal waar' twee keer is gekozen wordt de waarde 5 twee keer meegenomen in de berekening. Antwoordoptie 'Waar' is drie keer gekozen waardoor de waarde 4 drie keer wordt meegenomen. Hieruit volgt de volgende berekening:

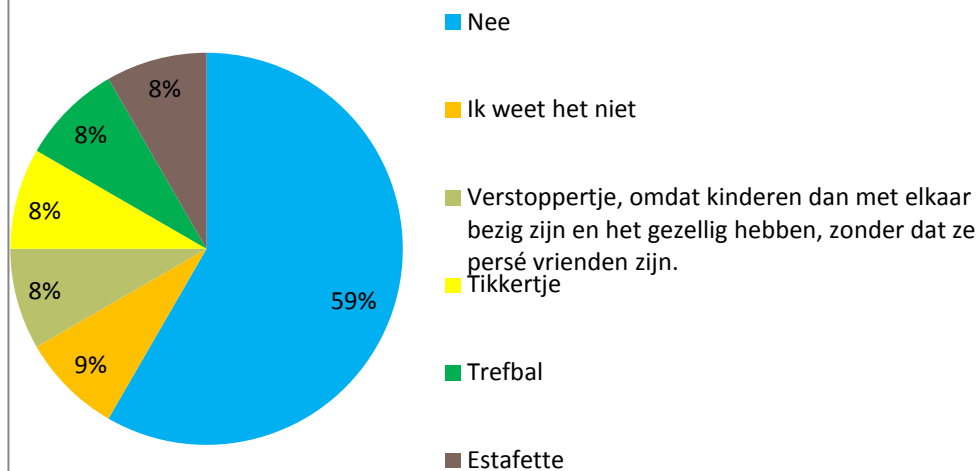
$5+5+4+4+3+3+3+3+3+3+2 = 42$. Dit antwoord wordt gedeeld door het aantal respondenten, in het geval van deze vraag zijn dit er twaalf. $42 / 12 = 3,5$.

Het gemiddelde antwoord komt uit op 3,5, wat overeenkomt met de waarde dat dit ligt tussen 'Een beetje waar' en 'Waar'. 'Een beetje waar', is bewust op de nul-as geplaatst omdat er zo een duidelijk verschil te zien is tussen de positieve en negatieve resultaten per vraag. 'Een beetje waar' voor de desbetreffende vraag, wordt gezien als 'Neutraal'. Hierbij is - 2 'Helemaal niet waar' en + 2 'Helemaal waar'. 'Een beetje waar' heeft een waarde van 3, zoals boven het voorbeeld zichtbaar is. Deze waarde van 3 wordt gezien als een waarde van 0, waardoor 'Een beetje waar' op de nul-as terecht komt. De waarden 1 tot en met 5, die boven in het voorbeeld te zien zijn, zijn omgezet in de waarden -2 tot en met +2

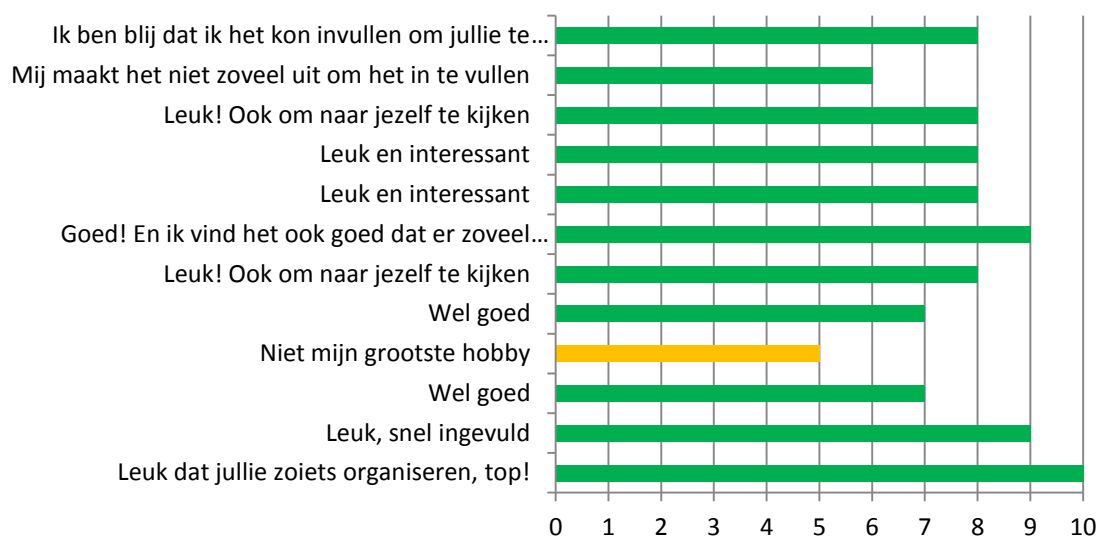
1.71

**Ken jij een leuk spel of een leuke activiteit waarvan
jij denkt dat deze kan helpen in de
vangnetbijeenkomst?**

1.72

Wat vond je van deze vragenlijst?

1.73

Bijlage VIII: Resultaten interviews groep acht

Tabel 1.1

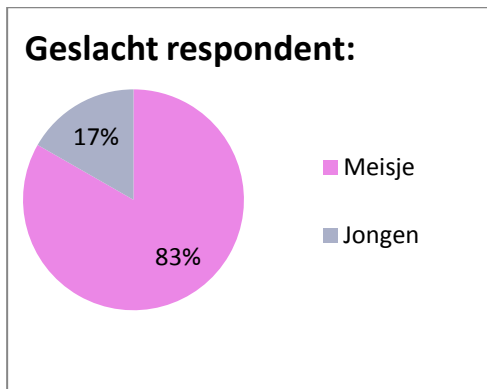
	Geïnterviewde 1	Geïnterviewde 2
Slechthorendheid	- School en andere leerlingen gaan er goed mee om. - Maakt gebruik van soloapparatuur en zit vooraan in de klas. - Wanneer hij iets niet heeft gehoord, vraagt hij om herhaling.	- School en andere leerlingen gaan er goed mee om. - Soms vergeet ze haar apparaten in te doen. - Doet de apparaten soms uit in de klas, omdat het anders te druk wordt. - Maakt gebruik van soloapparatuur.
Eigenwaarde	- Vindt het leuk om voor een groep te spreken en om over zichzelf te vertellen. - Is niet bang om vragen te stellen. - Durft voor zichzelf op te komen.	- Vindt dat ze soms flaporen heeft door haar gehoorapparaten. - Vindt het soms lastig om voor een groep te vertellen. Het is vooral spannend in het begin.
Middelbare school	- Gaat naar VMBO-T. - Is bang om eventueel gepest te worden	- Gaat naar VMBO-T. - Ze heeft zin in haar nieuwe school en om nieuwe vrienden te maken. - Gaat haar soloapparatuur ook op de middelbare school gebruiken
Sociaal-emotioneel	- Kan goed opschieten met andere kinderen. - Heeft een aantal vrienden en vriendinnen. - Heeft zelf verteld aan de klas dat hij slechthorend is.	- Heeft elf vrienden en vriendinnen.

Tabel 1.2

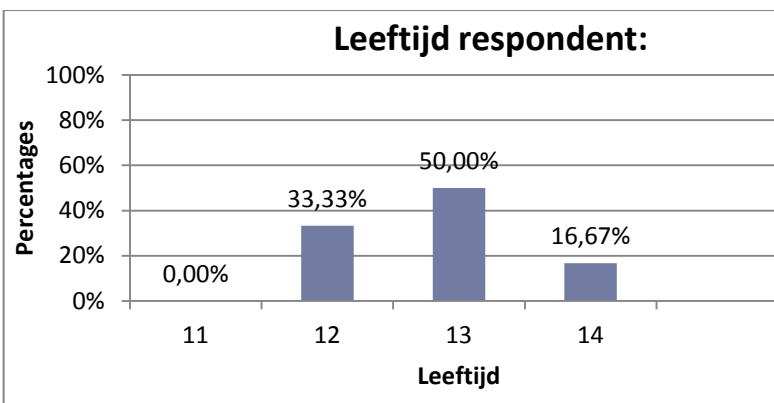
	Geïnterviewde 1	Geïnterviewde 2
Vangnetbijeenkomst	- Grappig dat dit wordt georganiseerd. - Zegt dat het handig is aan te geven hoe om te gaan met pesten. - Welke hulpmiddelen kunnen er gebruikt worden op de middelbare school.	- Een estafette doen met verschillende spelletjes. - Praten met anderen over hoe anderen het doen en hoe zijn er mee zouden omgaan op de middelbare school. - Wil wat leren over geschiedenis.

Bijlage IX: Resultaten vragenlijst brugklas

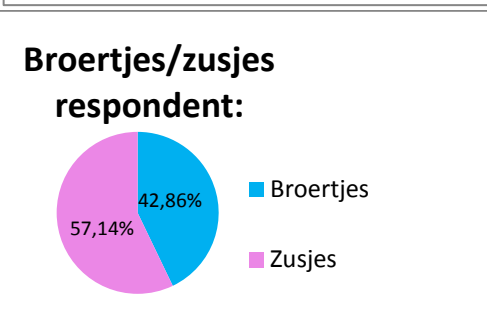
2.1

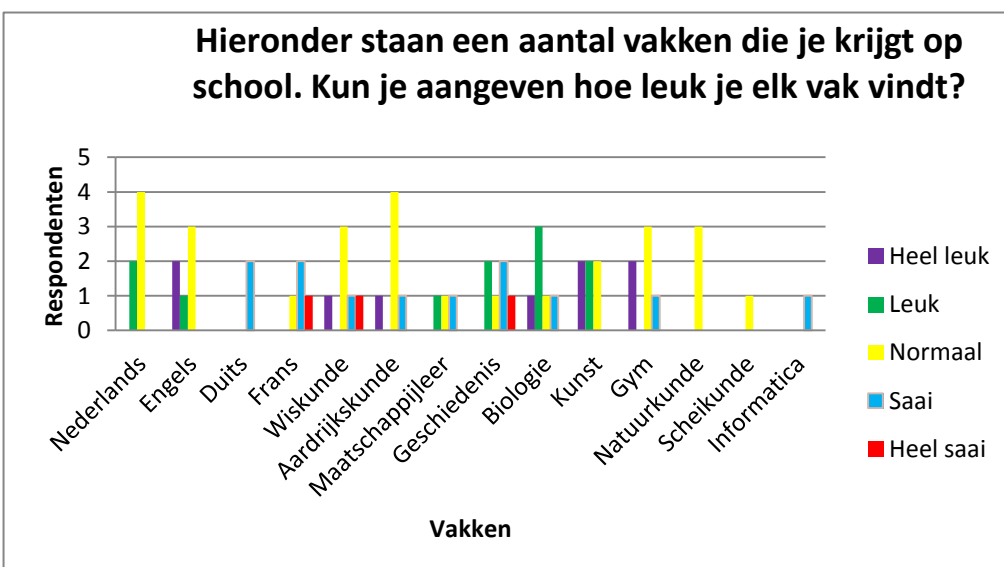
2.2

2.3

2.4

School

Geef hieronder aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen.

2.5

Ik ben liever thuis dan op school.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	2 (33.33 %)
Beetje waar	■	3 (50 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.6

Ik voel me fijn op school.

Helemaal waar	■	2 (33.33 %)
Waar	■	4 (66.67 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.7

Ik voel me alleen op school.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	1 (16.67 %)
Niet waar	■	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar	■	3 (50 %)

2.8

Er zijn veel leuke kinderen op school.

Helemaal waar	■	1 (16.67 %)
Waar	■	4 (66.67 %)
Beetje waar	■	1 (16.67 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.9

Ik zou meer vrienden willen hebben.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	1 (16.67 %)
Beetje waar	■	1 (16.67 %)
Niet waar	■	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar	■	2 (33.33 %)

2.10

Ik denk dat de kinderen in de klas mij anders vinden omdat ik slechthorend ben.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	4 (66.67 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar	■	2 (33.33 %)

2.11

Ik versta niet wat de kinderen in de klas vertellen.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	████████████████████	3 (50 %)
Niet waar	████████████████████	3 (50 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.12

Ik schaam me om over mijn slechthorendheid te praten in de klas.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	████████	1 (16.67 %)
Beetje waar	████████	1 (16.67 %)
Niet waar	████████	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar	████████████████████	3 (50 %)

2.13

Ik versta niet wat de leraar vertelt.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	████████████████████████████████	4 (66.67 %)
Niet waar	████████████████	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.14

Ik zou meer kinderen in de klas willen hebben die slechthorend zijn.

Helemaal waar	████████	1 (16.67 %)
Waar	████████	1 (16.67 %)
Beetje waar	████████	1 (16.67 %)
Niet waar	████████	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar	████████████	2 (33.33 %)

2.15

Ik ga elke dag zelfstandig naar school.

Helemaal waar	████████████████████	3 (50 %)
Waar	████████	1 (16.67 %)
Beetje waar	████████████	2 (33.33 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.16

Andere kinderen willen niet met mij omgaan omdat ik slechthorend ben

Helemaal waar	████████	1 (16.67 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar	████████████	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar	████████████████	3 (50 %)

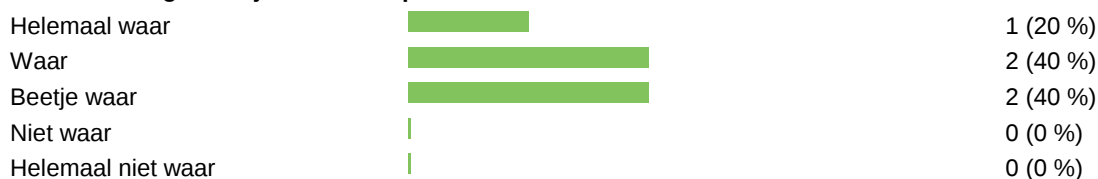
2.17

Ik vraag vaak aan kinderen uit de klas of ze met mij willen afspreken na schooltijd.

Helemaal waar	████████	1 (16.67 %)
Waar	████████████████████████████	4 (66.67 %)
Beetje waar	████████	1 (16.67 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.18

Ik vind dat ik goed mijn best doe op school.

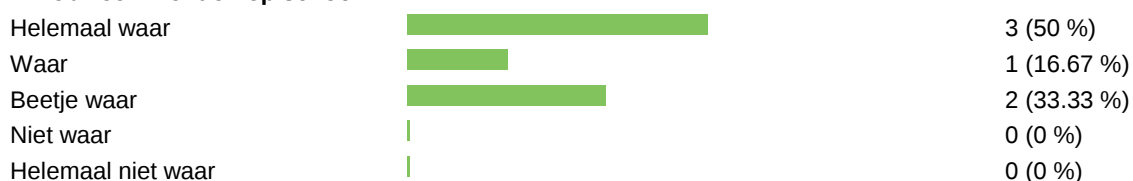
2.19

Ik denk dat ik slim ben.

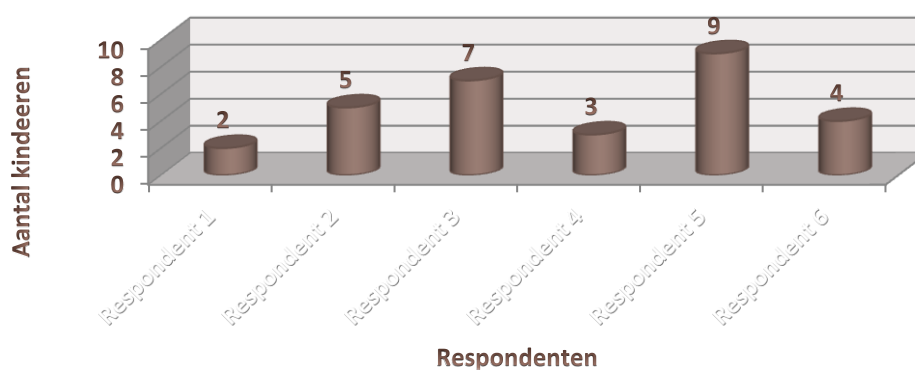

2.20

Ik heb veel vrienden op school.

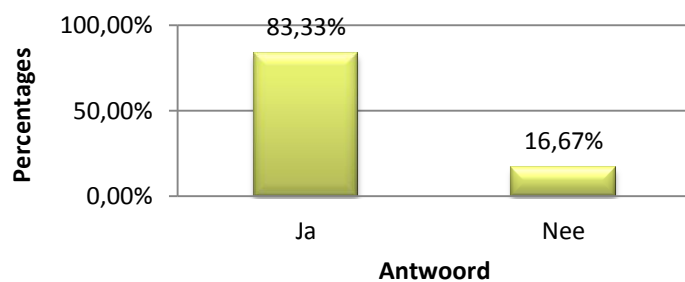

Hoeveel kinderen komen wel eens bij jou thuis om samen iets leuks te doen?

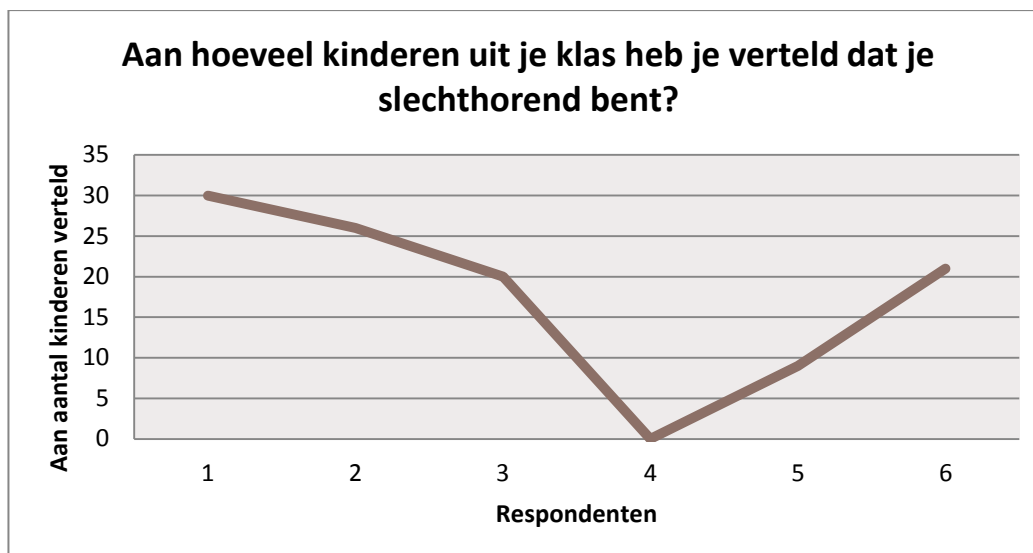

2.21

Heb je aan kinderen uit je klas verteld dat je slechthorend bent?

2.22

2.23

2.24

Met welke dingen op school word jij extra geholpen?

Ik zit vooraan in de klas.		4 (66.67 %)
De leraar herhaalt uitleg nog een keer voor mij.		3 (50 %)
Ik krijg extra begeleiding van iemand anders dan de leraar		0 (0 %)
Ik heb soms een gesprek met iemand die wil weten hoe het met mij gaat.		1 (16.67 %)
Geen.		1 (16.67 %)
Anders, namelijk: soloapparaat		3 (50 %)

2.25

Als je extra hulp krijgt, vind je dat dan fijn?

Ja		3 (75 %)
Nee		1 (25 %)

2.26

Thuis

Kun je aangeven in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

2.27

Ik heb veel vrienden in de buurt.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	████████████████████	3 (50 %)
Beetje waar	██████████	2 (33.33 %)
Niet waar	██████	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.28

Ik zou meer vrienden willen hebben in de buurt.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	████████████████████	3 (50 %)
Beetje waar	██████	1 (16.67 %)
Niet waar	██████████	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.29

Ik heb meer vrienden op internet dan in het echt.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	██████	1 (16.67 %)
Niet waar	████████████████████	3 (50 %)
Helemaal niet waar	██████████	2 (33.33 %)

2.30

Ik zit vaak op de computer.

Helemaal waar	██████	1 (16.67 %)
Waar	██████████	2 (33.33 %)
Beetje waar	██████████	2 (33.33 %)
Niet waar	██████	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.31

Ik vind het leuk om buiten te spelen met vrienden.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	████████████████████	4 (66.67 %)
Beetje waar	██████	1 (16.67 %)
Niet waar	██████	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.32

Ik vind het leuk om binnen te spelen met vrienden.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	████████████████████	4 (66.67 %)
Beetje waar	██████████	2 (33.33 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.33

Ik speel graag alleen.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar	████████████████████	4 (66.67 %)
Helemaal niet waar	██████████	2 (33.33 %)

2.34

Ik verveel mij thuis vaak.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	1 (16.67 %)
Beetje waar	■	3 (50 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar	■	1 (16.67 %)

2.35**Mijn ouders snappen niet dat ik ze soms niet versta.**

Helemaal waar	■	1 (16.67 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar	■	5 (83.33 %)

2.36**Mijn broers/zussen snappen niet dat ik ze soms niet versta.**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar	■	5 (83.33 %)

2.37**Ik vind het moeilijk om dingen zonder mijn ouders te doen.**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	1 (16.67 %)
Niet waar	■	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar	■	3 (50 %)

2.38**Ik doe thuis veel dingen zelf.**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	5 (83.33 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.39**Mijn ouders denken dat ik veel hulp nodig heb.**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	2 (33.33 %)
Niet waar	■	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar	■	2 (33.33 %)

2.40**Mijn vrienden snappen niet dat ik ze soms niet versta**

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	1 (16.67 %)
Niet waar	■	2 (33.33 %)
Helemaal niet waar	■	3 (50 %)

Mezelf

Kun je aangeven in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen?

2.41

Ik denk dat mensen mij niet begrijpen, omdat ik slechthorend ben.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	1 (16.67 %)
Niet waar	■	3 (50 %)
Helemaal niet waar	■	2 (33.33 %)

2.42

Ik zou graag willen dat ik mensen beter kan verstaan.

Helemaal waar	■	2 (33.33 %)
Waar	■	4 (66.67 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.43

Ik durf wat te vertellen over mezelf voor een groep mensen.

Helemaal waar	■	2 (33.33 %)
Waar	■	4 (66.67 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.44

Ik ben bang dat mensen mij onaardig vinden omdat ik slechthorend ben.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar	■	1 (16.67 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar	■	3 (50 %)
Helemaal niet waar	■	2 (33.33 %)

2.45

Ik wil aardig gevonden worden.

Helemaal waar	■	3 (50 %)
Waar	■	3 (50 %)
Beetje waar		0 (0 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.46

Het maakt mij niet uit hoe andere mensen over mij denken.

Helemaal waar	■	1 (16.67 %)
Waar	■	1 (16.67 %)
Beetje waar	■	3 (50 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.47

Ik word soms boos omdat niemand begrijpt hoe het is om slechthorend te zijn

Helemaal waar	■	2 (33.33 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	3 (50 %)
Niet waar		0 (0 %)
Helemaal niet waar	■	1 (16.67 %)

2.48

Ik moet vaak huilen, omdat ik me alleen voel.

Helemaal waar		0 (0 %)
Waar		0 (0 %)
Beetje waar	■	2 (33.33 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar	■	3 (50 %)

2.49

Ik ben trots op mezelf.

Helemaal waar	■	2 (33.33 %)
Waar	■	1 (16.67 %)
Beetje waar	■	2 (33.33 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

2.50

Ik vind dat ik er leuk uit zie.

Helemaal waar	■	1 (16.67 %)
Waar	■	2 (33.33 %)
Beetje waar	■	2 (33.33 %)
Niet waar	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet waar		0 (0 %)

Vangnetbijeenkomst

Als jij mee zou mogen doen in de Vangnetbijeenkomst, wat zou jij heel belangrijk en helemaal niet belangrijk vinden om te doen of te leren tijdens de Vangnetbijeenkomst?

2.51

A. Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn.

Heel belangrijk		0 (0 %)
Belangrijk	■	2 (33.33 %)
Beetje belangrijk	■	2 (33.33 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk	■	2 (33.33 %)

2.52

B. Ik zou willen leren hoe ik nieuwe vrienden kan maken.

Heel belangrijk		0 (0 %)
Belangrijk	■	4 (66.67 %)
Beetje belangrijk		0 (0 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk	■	2 (33.33 %)

2.53

C. Ik zou willen leren hoe ik mijn huiswerk het beste kan maken.

Heel belangrijk	■	1 (16.67 %)
Belangrijk	■	3 (50 %)
Beetje belangrijk	■	1 (16.67 %)
Niet belangrijk	■	1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

2.54**D. Ik zou willen leren hoe ik kan plannen.**

Heel belangrijk		1 (16.67 %)
Belangrijk		3 (50 %)
Beetje belangrijk		1 (16.67 %)
Niet belangrijk		1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

2.55**E. Ik zou willen leren hoe ik zelfstandig mijn taken thuis kan doen.**

Heel belangrijk		1 (16.67 %)
Belangrijk		0 (0 %)
Beetje belangrijk		4 (66.67 %)
Niet belangrijk		1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

2.56**F. Ik zou willen leren vertellen hoe ik me voel.**

Heel belangrijk		0 (0 %)
Belangrijk		2 (33.33 %)
Beetje belangrijk		3 (50 %)
Niet belangrijk		1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

2.57**G. Ik zou willen leren hoe ik minder boos kan worden.**

Heel belangrijk		0 (0 %)
Belangrijk		0 (0 %)
Beetje belangrijk		3 (50 %)
Niet belangrijk		2 (33.33 %)
Helemaal niet belangrijk		1 (16.67 %)

2.58**H. Ik zou willen weten hoe ik ervoor kan zorgen dat ik minder verdrietig ben.**

Heel belangrijk		0 (0 %)
Belangrijk		1 (16.67 %)
Beetje belangrijk		2 (33.33 %)
Niet belangrijk		1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		2 (33.33 %)

2.59**I. Ik zou graag willen weten hoe ik het beste kan vertellen dat ik slechthorend ben, op de middelbare school.**

Heel belangrijk		1 (16.67 %)
Belangrijk		2 (33.33 %)
Beetje belangrijk		1 (16.67 %)
Niet belangrijk		1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		1 (16.67 %)

2.60**J. Ik zou graag willen weten hoe ik het beste kan omgaan met mijn slechthorendheid op de middelbare school.**

Heel belangrijk		2 (33.33 %)
Belangrijk		0 (0 %)
Beetje belangrijk		2 (33.33 %)
Niet belangrijk		1 (16.67 %)
Helemaal niet belangrijk		1 (16.67 %)

Om het gemiddelde antwoord per vraag te berekenen zijn er verschillende waarden gegeven aan de antwoordcategorieën.

Heel belangrijk = 5

Belangrijk = 4

Een beetje belangrijk = 3

Niet belangrijk = 2

Helemaal niet belangrijk = 1

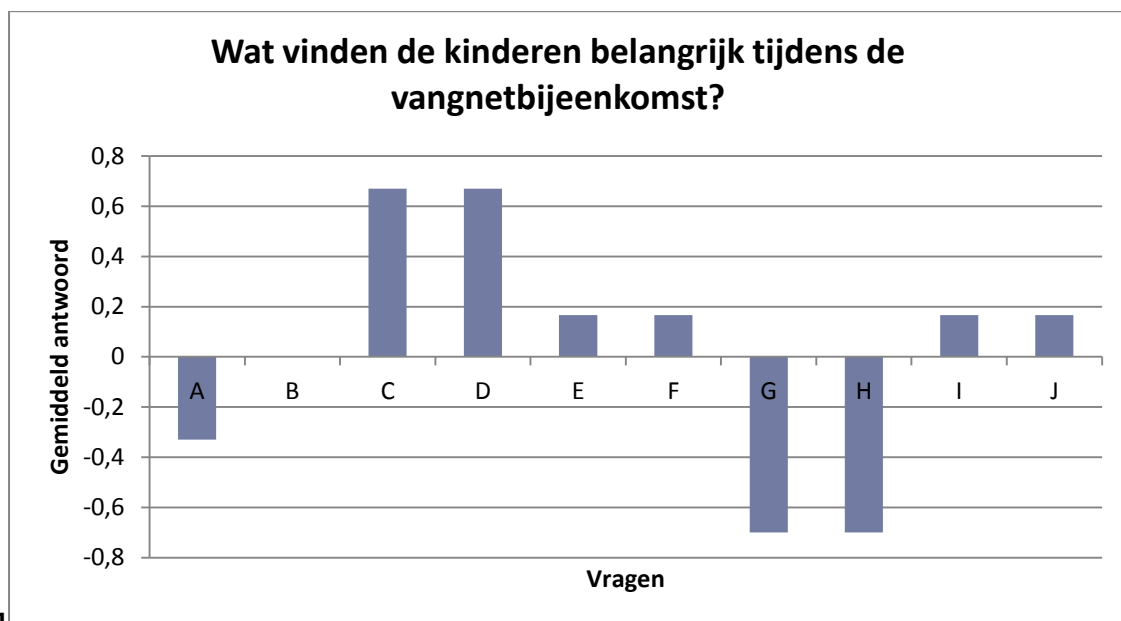
Elke vraag is gecategoriseerd met een letter. Voorbeeld:

A. Ik zou graag nieuwe vrienden maken die ook slechthorend zijn.

Heel belangrijk		0 (0 %)
Belangrijk	■	2 (33.33 %)
Beetje belangrijk	■	2 (33.33 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk	■	2 (33.33 %)

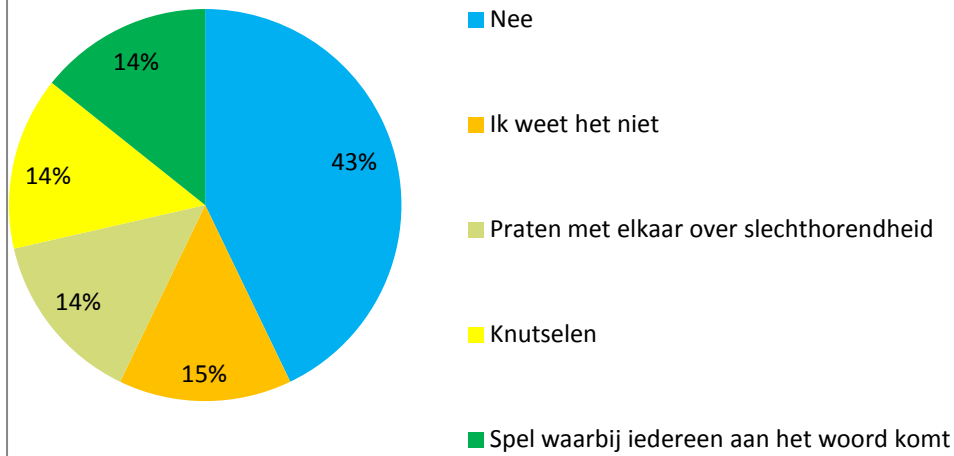
Omdat de antwoordoptie 'Heel belangrijk' geen enkele keer is gekozen wordt de waarde 5 geen enkele keer meegenomen in de berekening. Antwoordoptie 'Belangrijk' is twee keer gekozen waardoor de waarde 4 twee keer wordt meegenomen. Hieruit volgt de volgende berekening: $4 + 4 + 3 + 3 + 1 + 1 = 16$. Dit antwoord wordt gedeeld door het aantal respondenten, in het geval van deze vraag zijn dit er zes. $16 / 6 = 2,67$.

Het gemiddelde antwoord komt uit op 2,67, wat overeenkomt met de waarde dat dit ligt tussen 'Een beetje belangrijk' en 'Niet belangrijk'. 'Een beetje belangrijk', is bewust op de nul-as geplaatst omdat er zo een duidelijk verschil te zien is tussen de positieve en negatieve resultaten per vraag. 'Een beetje belangrijk' voor de desbetreffende vraag, wordt gezien als 'Neutraal'. Hierbij is - 2 'Helemaal niet belangrijk' en + 2 'Heel belangrijk'. 'Een beetje belangrijk' heeft een waarde van 3, zoals boven het voorbeeld zichtbaar is. Deze waarde van 3 wordt gezien als een waarde van 0, waardoor 'Een beetje belangrijk' op de nul-as terecht komt. De waarden 1 tot en met 5, die boven in het voorbeeld te zien zijn, zijn omgezet in de waarden -2 tot en met +2

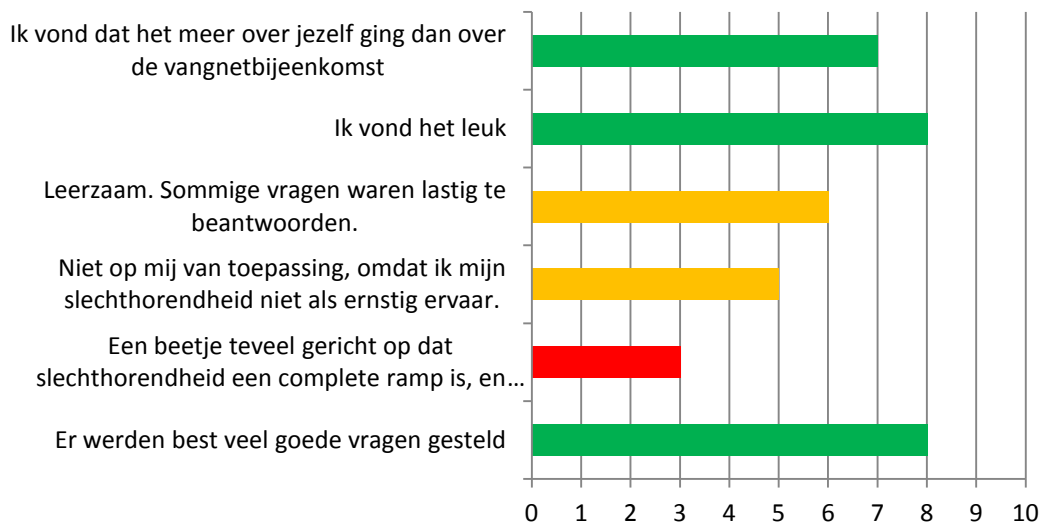
2.61

Ken jij een leuk spel of een leuke activiteit waarvan jij denkt dat deze kan helpen in de vangnetbijeenkomst?

2.62

Wat vond je van deze vragenlijst?

2.63

Bijlage X: Resultaten interviews brugklas

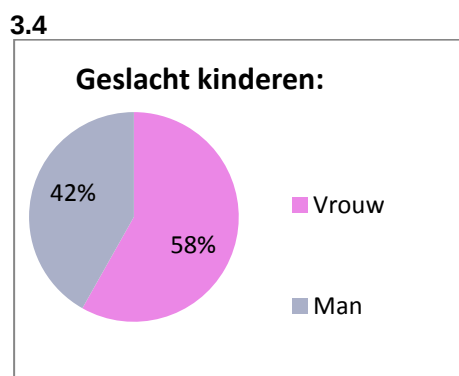
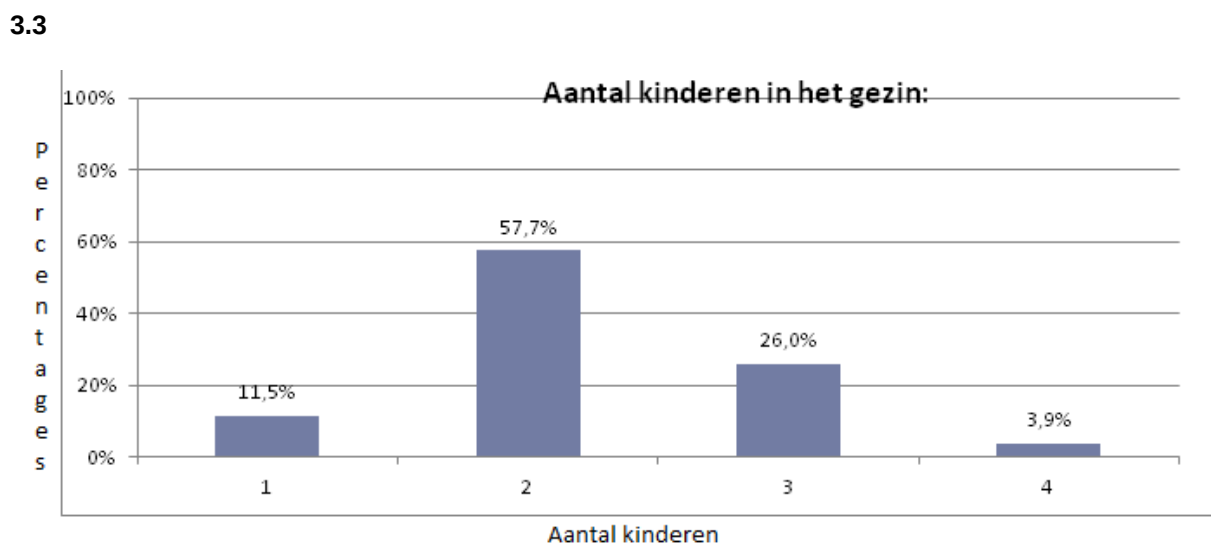
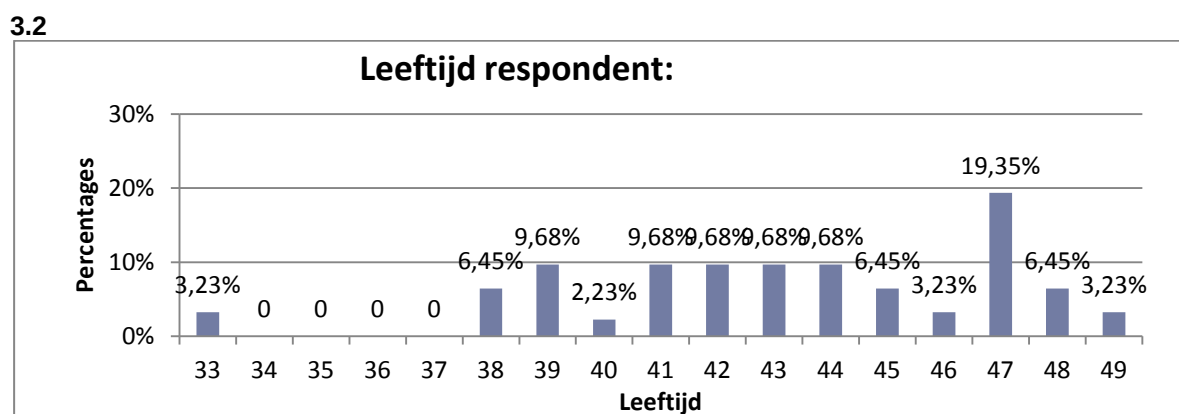
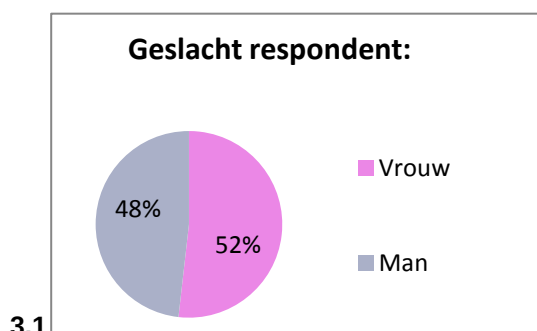
Tabel 2.1

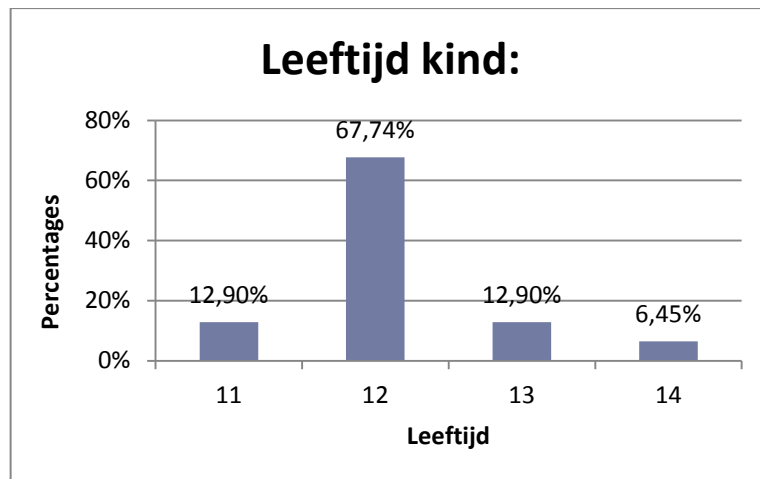
	Geïnterviewde 1	Geïnterviewde 2
Slechthorendheid	- Is voor haar normaal, ze weet niet beter. - Is aan beide oren voor ongeveer een kwart slechthorend. - Kinderen en uit haar klas en leerkrachten gaan er goed mee om. - Wanneer iemand vraagt wat ze heeft, vind ze dit niet erg om te vertellen. - Ze vindt het soms vervelend dat ze het niet hoort.	- Is aan beide oren slechthorend. - Heeft BAHA's en maakt gebruik van soloapparatuur. - Voelt zich vaak eenzaam, door haar slechthorendheid. - Kinderen uit haar klas reageren er niet altijd goed op. - Leerkrachten houden er niet altijd rekening mee. - Vragen om herhaling doet ze niet veel.
Eigenwaarde	- Voelt zich goed op school en slechthorend zijn hoort bij haar. - Kan goed voor een groep vertellen.	- Voor haarzelf opkomen vindt ze moeilijk. - Ze is vaak zenuwachtig als ze iets voor een groep moet vertellen. - Heeft niet veel zelfvertrouwen.
Middelbare school	- HAVO	- HAVO/Atheneum - Gebruikt haar soloapparatuur niet altijd. - Kinderen op de middelbare school zijn niet altijd geduldig.
Sociaal-emotioneel	- Heeft veel vrienden en vriendinnen, zowel op school, op de sportclub en in de buurt. - Heeft zelf aan de kinderen verteld dat ze slechthorend is.	- Heeft niet veel tot geen vrienden en vriendinnen. - Vindt het moeilijk om op andere mensen af te stappen. - Voelt zich veel alleen.

Tabel 2.2

	Geïnterviewde 1	Geïnterviewde 2
Vangnetbijeenkoms	- Kwartet spelen en aan de hand daarvan met elkaar praten over verschillende onderwerpen.	- Rollenspellen spelen die te maken hebben met de middelbare school en situaties behandelen waar een slechthorend kind mee te maken krijgt. - Het lijkt haar handig om te leren welke houding je moet aannemen op de middelbare school.

Bijlage XI: Resultaten vragenlijst ouders

3.5

Wat vind u, als ouder, belangrijk bij de opvoeding van uw kind?

3.6

Goede relatie met mijn kind.

Heel belangrijk		29 (93.55 %)
Belangrijk		2 (6.45 %)
Beetje belangrijk		0 (0 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.7

Normen en waarden meegeven aan mijn kind.

Heel belangrijk		27 (87.1 %)
Belangrijk		3 (9.68 %)
Beetje belangrijk		1 (3.23 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.8

Respect voor anderen.

Heel belangrijk		26 (83.87 %)
Belangrijk		3 (9.68 %)
Beetje belangrijk		2 (6.45 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.9

Positief gedrag belonen, negatief gedrag negeren.

Heel belangrijk		9 (29.03 %)
Belangrijk		17 (54.84 %)
Beetje belangrijk		5 (16.13 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.10

Consequent zijn richting mijn kind.

Heel belangrijk		18 (58.06 %)
Belangrijk		11 (35.48 %)
Beetje belangrijk		2 (6.45 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.11

Het goede voorbeeld geven aan mijn kind.

Heel belangrijk		16 (51.61 %)
Belangrijk		13 (41.94 %)
Beetje belangrijk		2 (6.45 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.12

Mijn kind, kind laten zijn.

Heel belangrijk		17 (56.67 %)
Belangrijk		12 (40 %)
Beetje belangrijk		1 (3.33 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.13

Zelfvertrouwen geven aan mijn kind.

Heel belangrijk		28 (90.32 %)
Belangrijk		3 (9.68 %)
Beetje belangrijk		0 (0 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.14

Grenzen stellen.

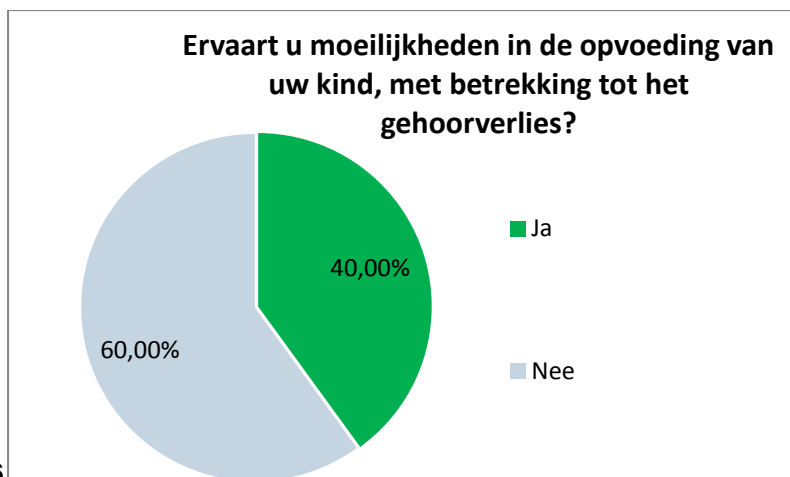
Heel belangrijk		18 (58.06 %)
Belangrijk		10 (32.26 %)
Beetje belangrijk		3 (9.68 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

3.15

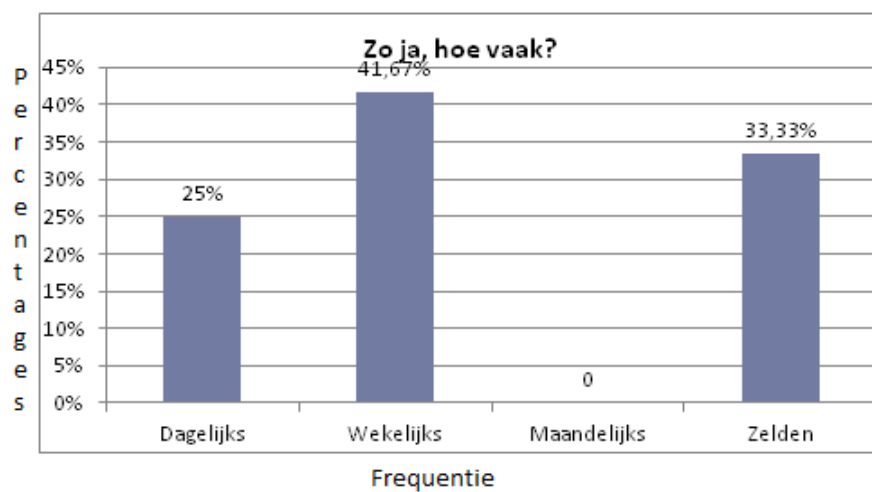
Zelfstandigheid van mijn kind (loslaten)

Heel belangrijk		17 (56.67 %)
Belangrijk		11 (36.67 %)
Beetje belangrijk		2 (6.67 %)
Niet belangrijk		0 (0 %)
Helemaal niet belangrijk		0 (0 %)

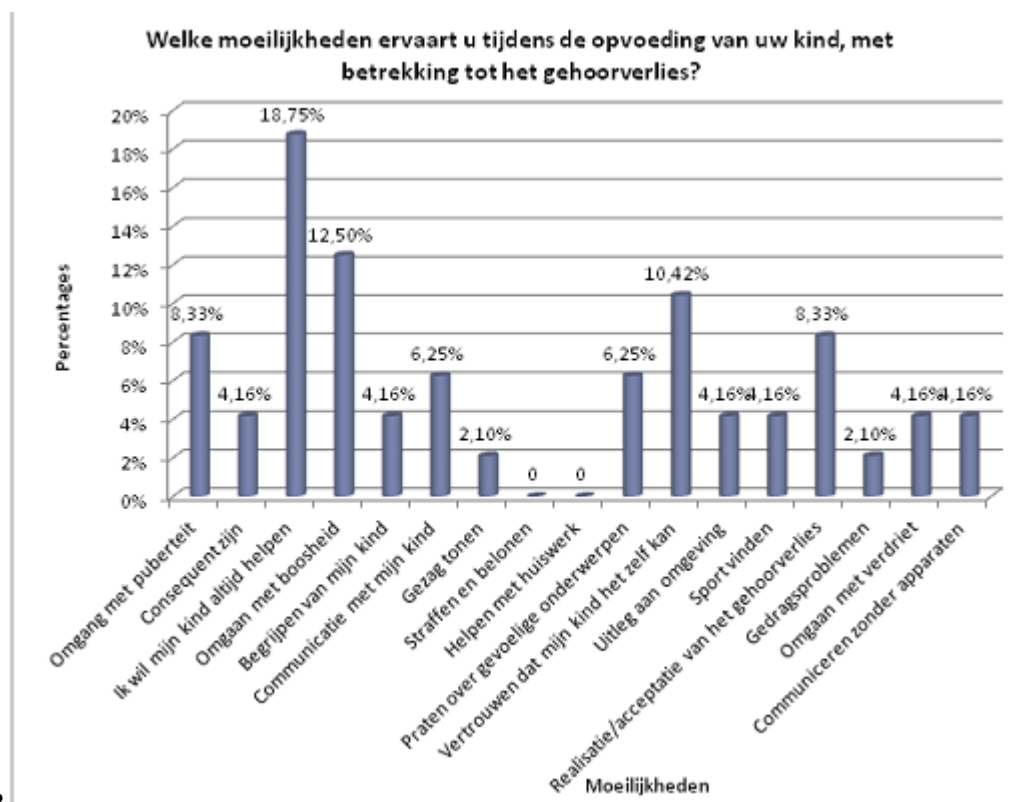
3.16

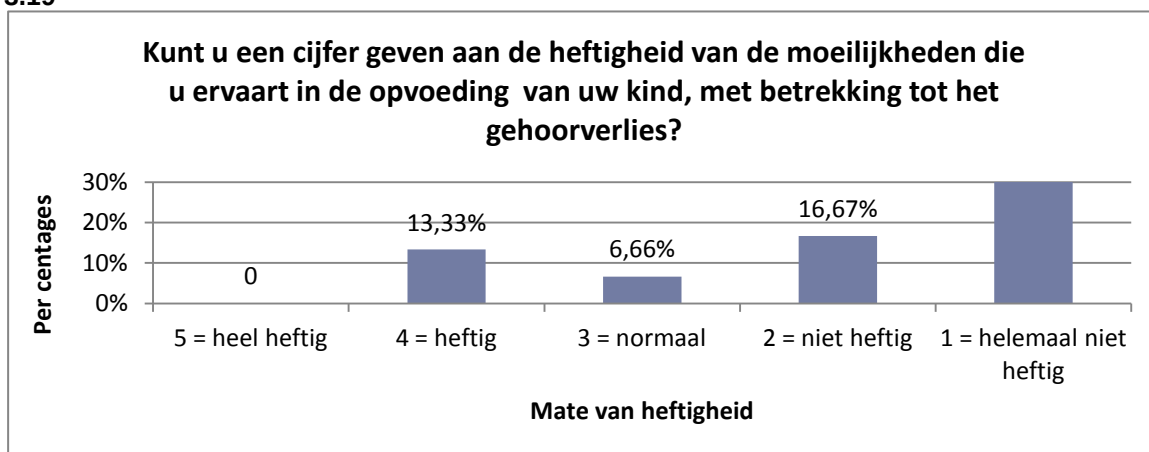
3.17

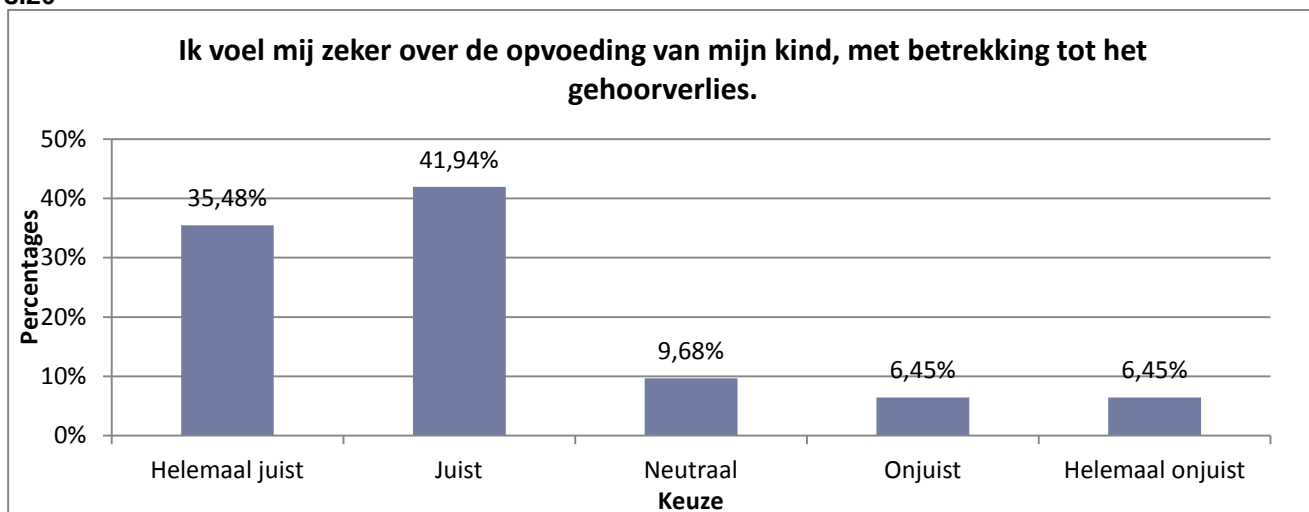
3.18

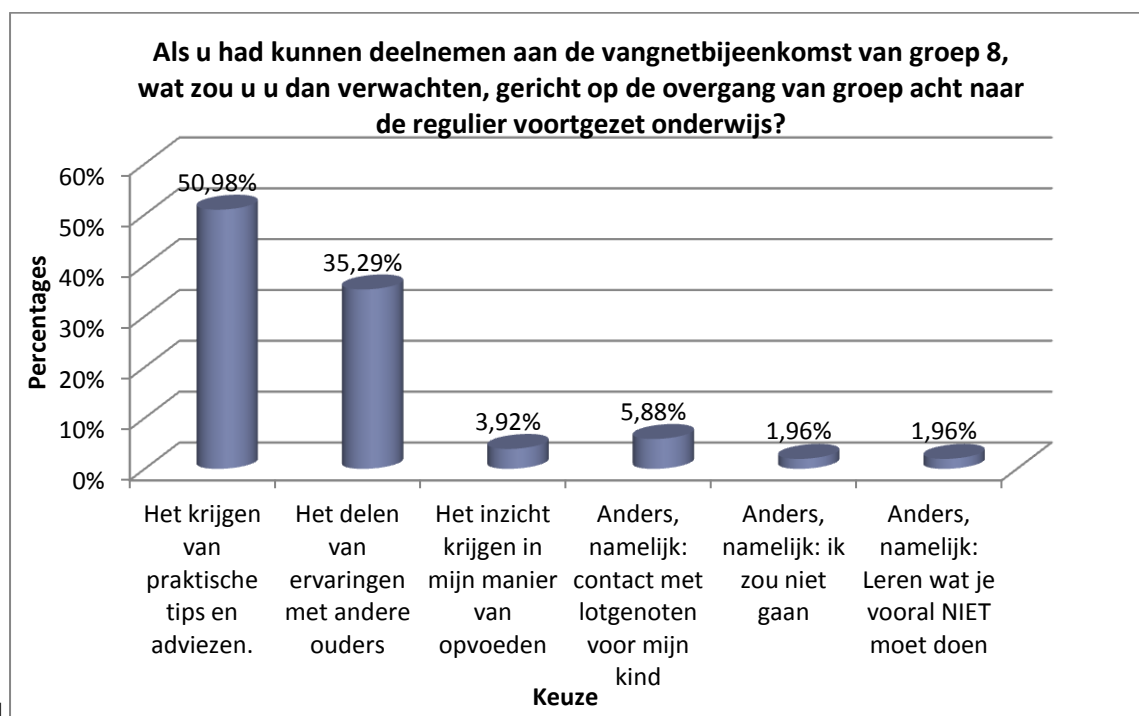
3.19

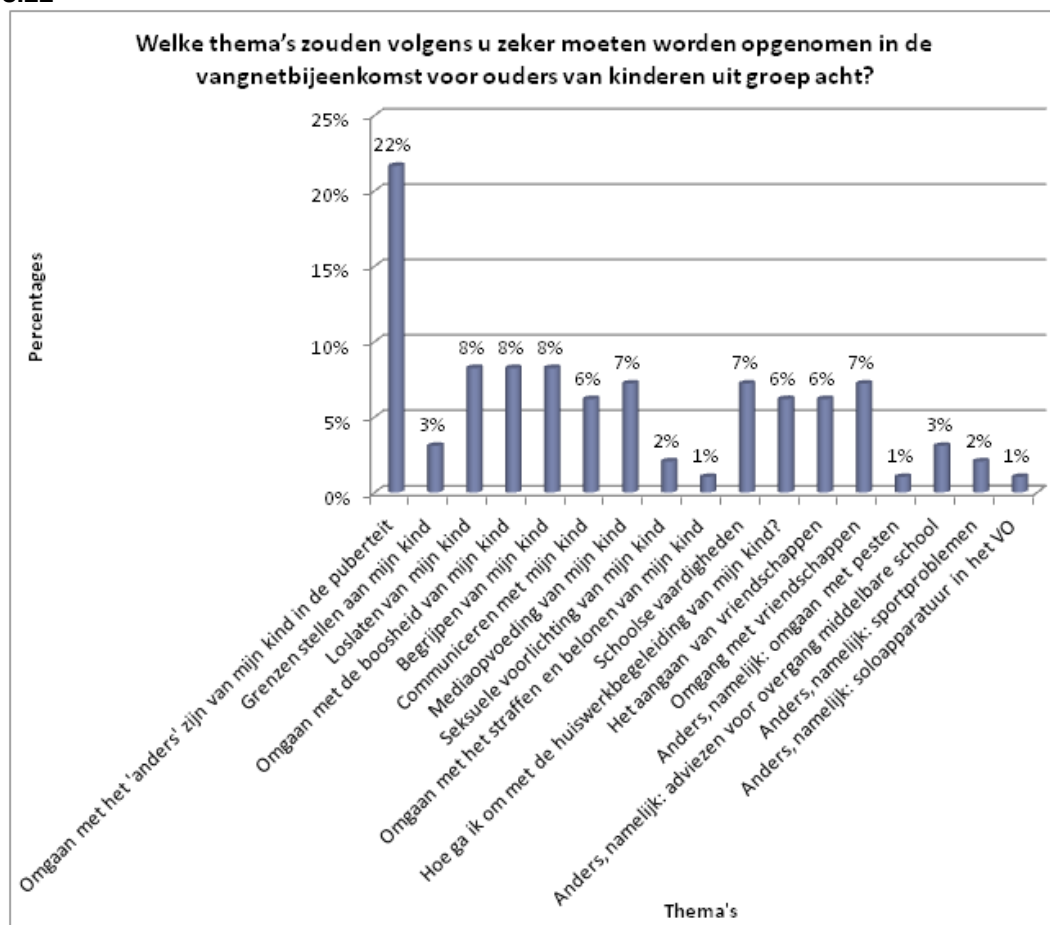
3.20

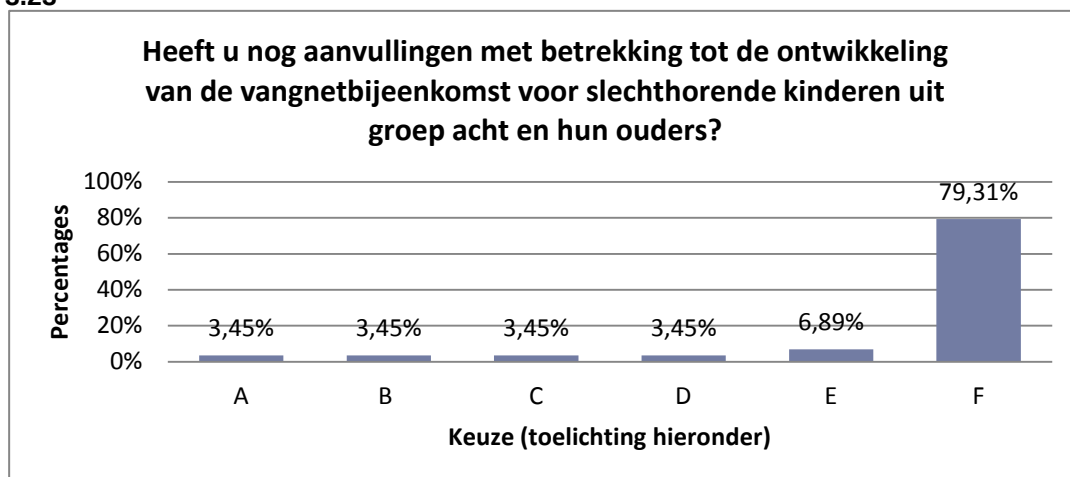
3.21

3.22

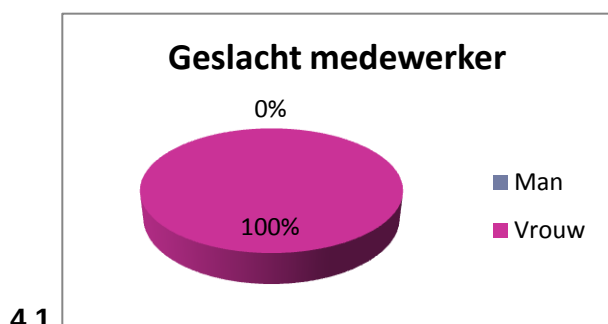

3.23

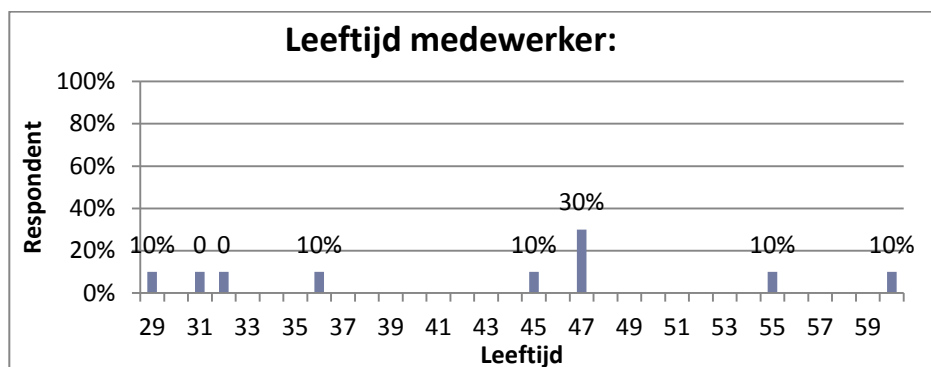

- A. Hoe gaan andere ouders om met het loslaten van hun kind, zoals zelfstandig fietsen, geen gehoorapparatuur?
- B. Bijeenkomst voor groep acht en de eerste klas kan zinvol zijn om samen te geven. Groep acht kan voordeel putten uit de ervaringen van de eerste klas.
- C. Lotgenotencontact is voor kinderen zeer waardevol. Ook na de bijeenkomst kan het contact blijven bestaan. Besteed hier veel aandacht aan.
- D. Groepsgesprekken met kleine groepjes
- E. Houdt het leuk voor de kinderen.
- F. Nee

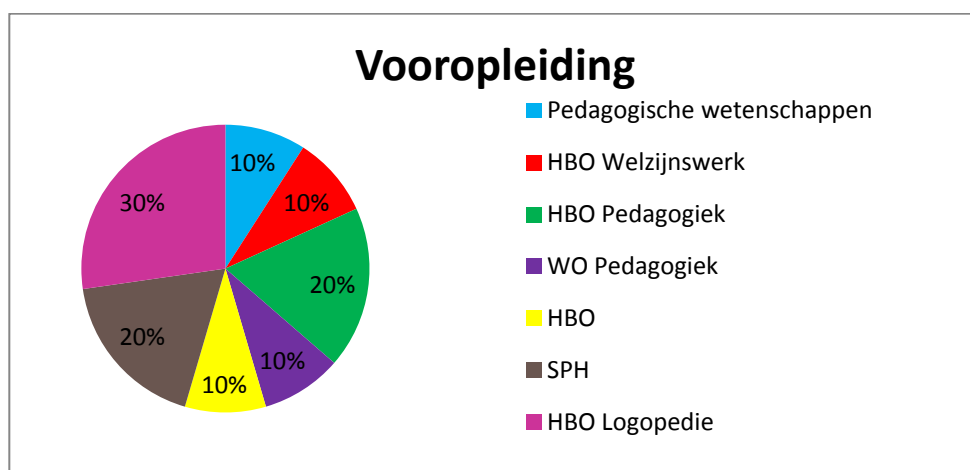
Bijlage XII: Resultaten vragenlijst medewerkers

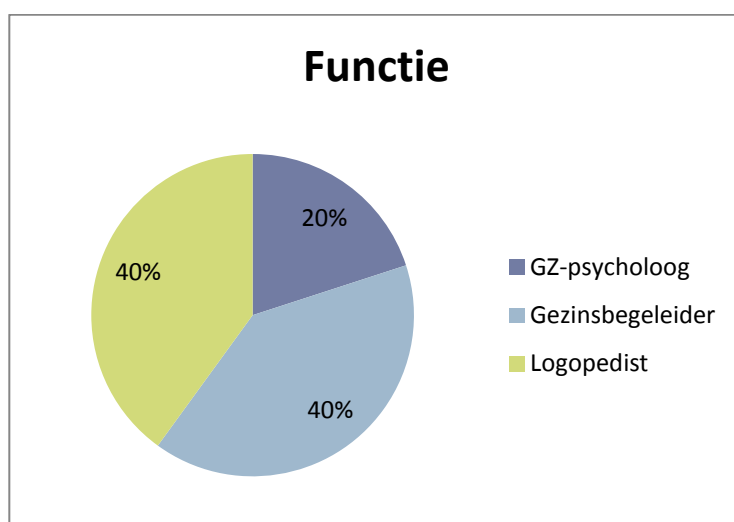
4.1

4.2

4.3

4.4

4.5

Wat houdt uw functie precies in?

GZ-psycholoog:

- zorgcoördinator en psycholoog voor slechthorende kinderen bij het Kinder Audiologisch Centrum en de Stichting GezinsBegeleiding.

Gezinsbegeleider:

- Ondersteunen ouders bij het diagnostisch proces
- Ondersteunen ouders bij verwerking en informeren/adviseren ouders en omgeving
- Vergroten competentiegevoel van ouders
- Stimuleren auditieve en communicatieve vaardigheden van het kind
- Ondersteunen van het proces: leren dragen van hoorapparatuur
- Adviseren/informeren scholen / dagverblijven
- Afstemmen met andere behandelaars

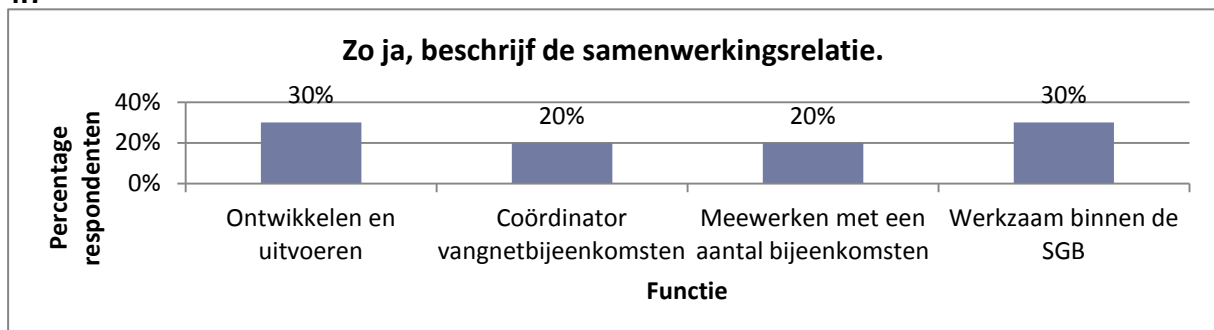
Logopedist:

- Logopedisch onderzoek en behandeling bij de kinderen van de SGB en spraak-taaldiagnostiek en gehooronderzoek binnen het kinderaudiologisch centrum
- Tevens schoolbezoeken en voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders en leerkrachten.

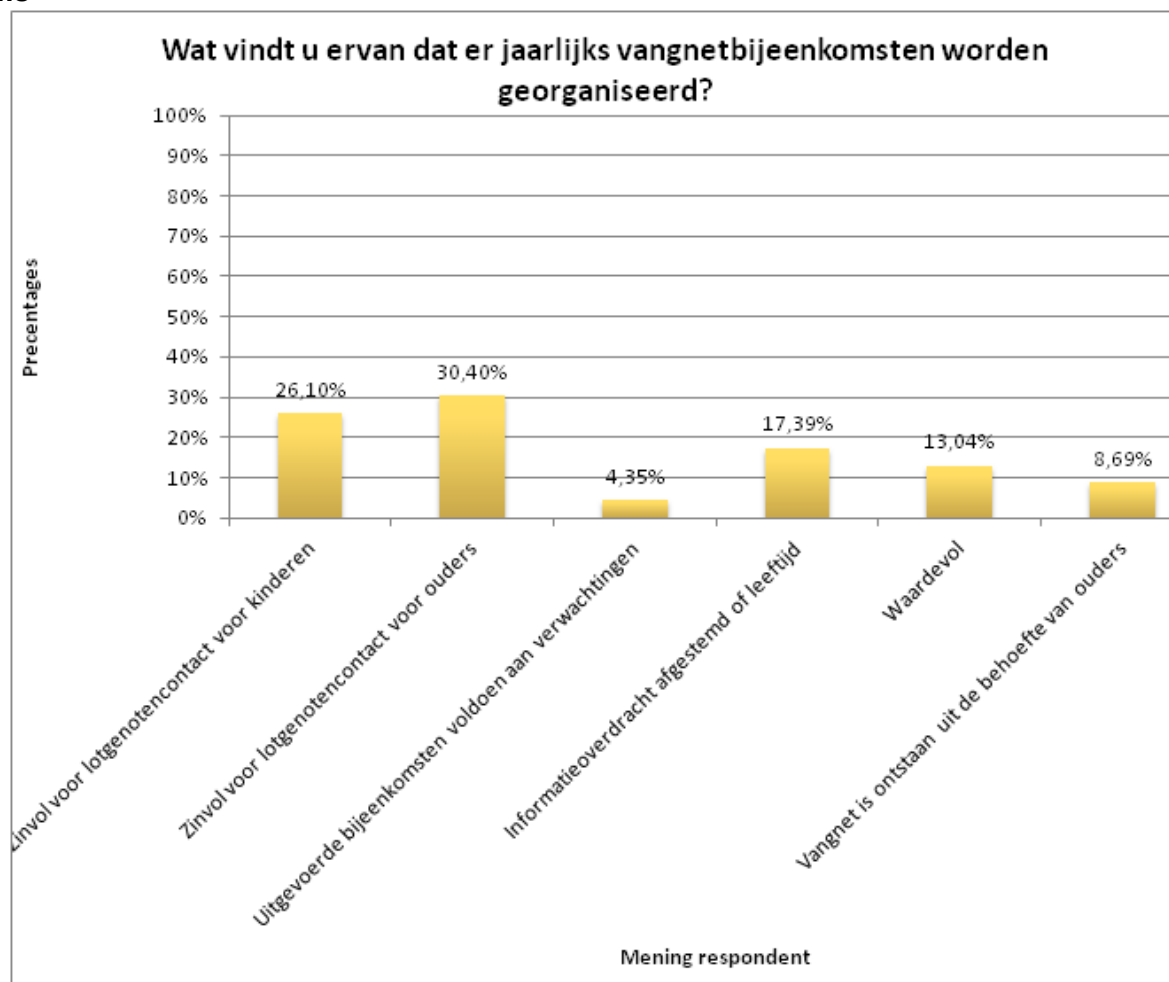

4.6

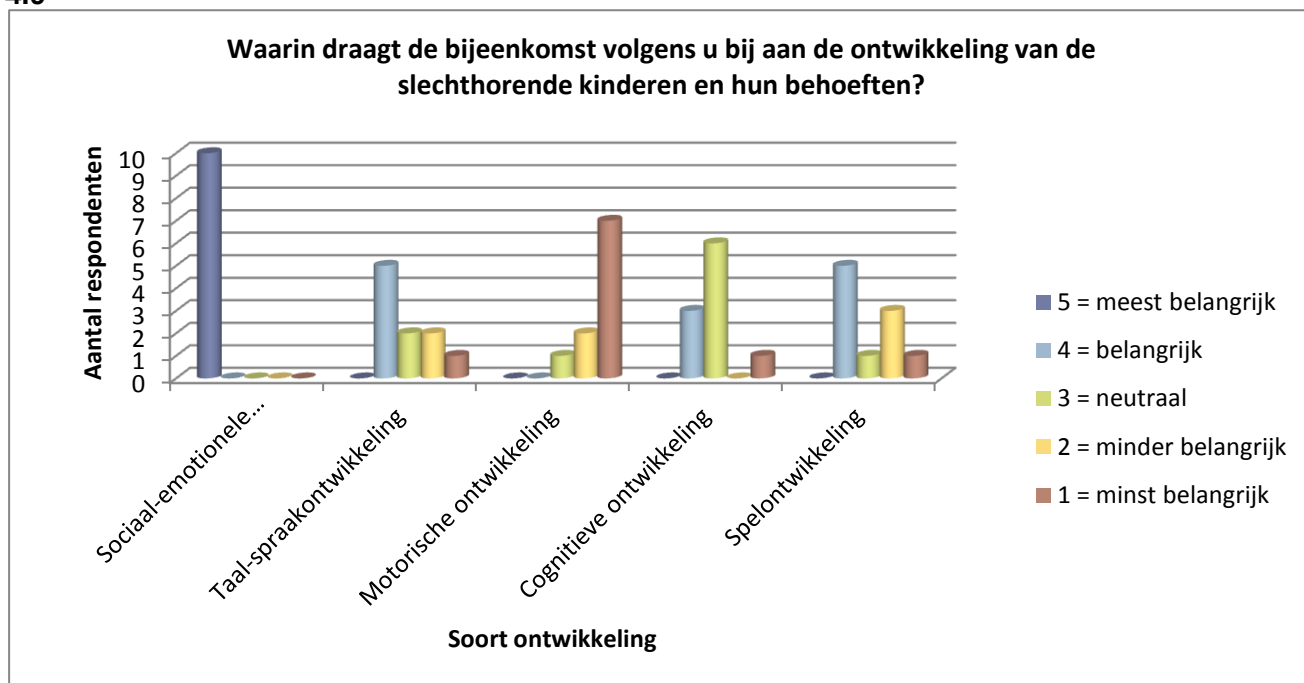
4.7

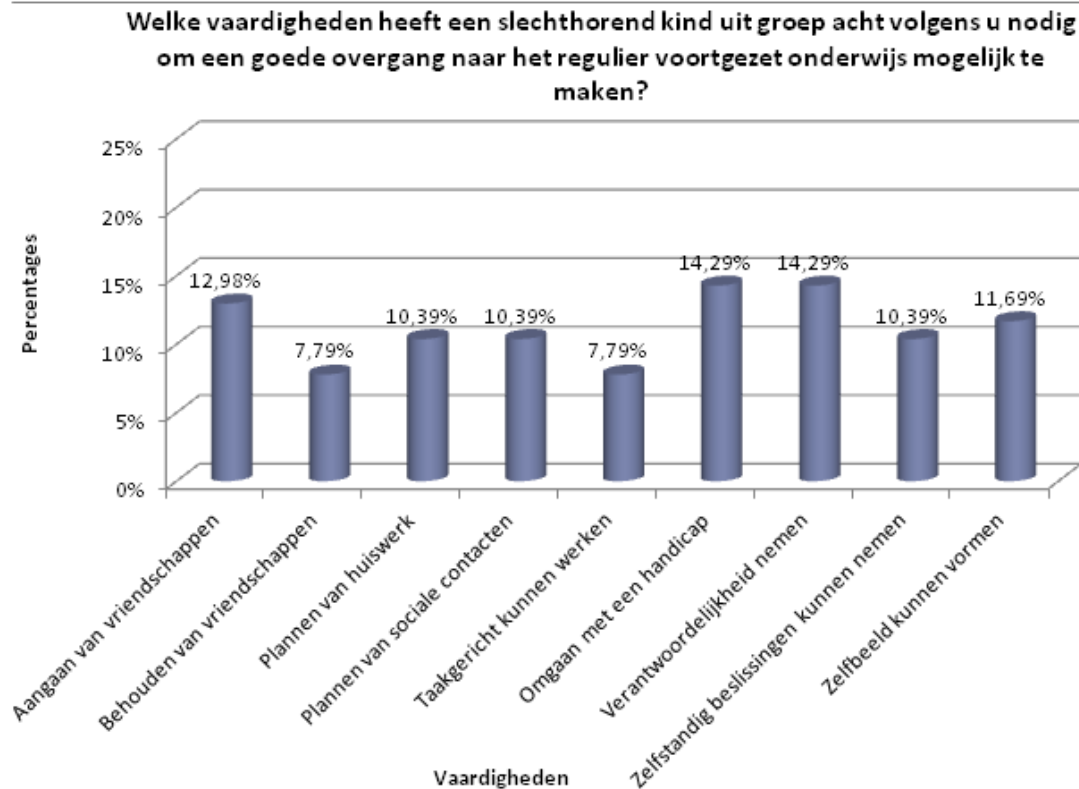
4.8

4.9

4.10

4.11

Waarom is er gekozen voor deze onderwerpen?

Slechthorende kinderen hebben meer moeite dan horende kinderen om zich op sociaal gebied aan te passen. Het maken en behouden van vriendschappen is van groot belang. Hierbij is het belangrijk dat het kind eerst goed leert omgaan met de beperking.

Slechthorende kinderen hebben vaker dan horende kinderen sociaal-emotionele problemen. Vanuit het Kinder Audiologisch Centrum merken wij dat het maken van nieuwe vrienden door de auditieve beperking op deze leeftijd strubbelingen kan geven.

In deze leeftijd gaan de kinderen hun zelfbeeld ontwikkelen en moeten ze zelfstandig worden. Hieronder valt bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid nemen voor de slechthorendheid. Zo moet het kind er rekening mee houden dat hij of zij niet alles hoort, en moet hier dus vaker de leerkracht op attenderen. Ook de verantwoordelijkheid voor het dragen van een eventueel solo-apparaat ligt bij het kind. Het is belangrijk dat deze kinderen veel zelfvertrouwen ontwikkelen, zodat ze deze stappen ook daadwerkelijk durven te nemen.

Ook het loslaten van ouders is belangrijk, maar dit is al een onderwerp in de Vangnetbijeenkomst voor groep zes.

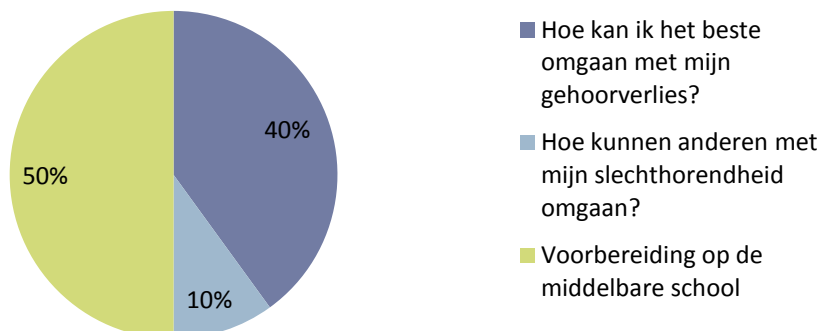
4.12

Welke vaardigheden wilt u nog aan dit rijtje toevoegen?

- Weerbaarheid is een belangrijk aspect. Kinderen met gehoorverlies moeten meer voor zichzelf opkomen dan andere kinderen.
- Empathisch vermogen vergroten.

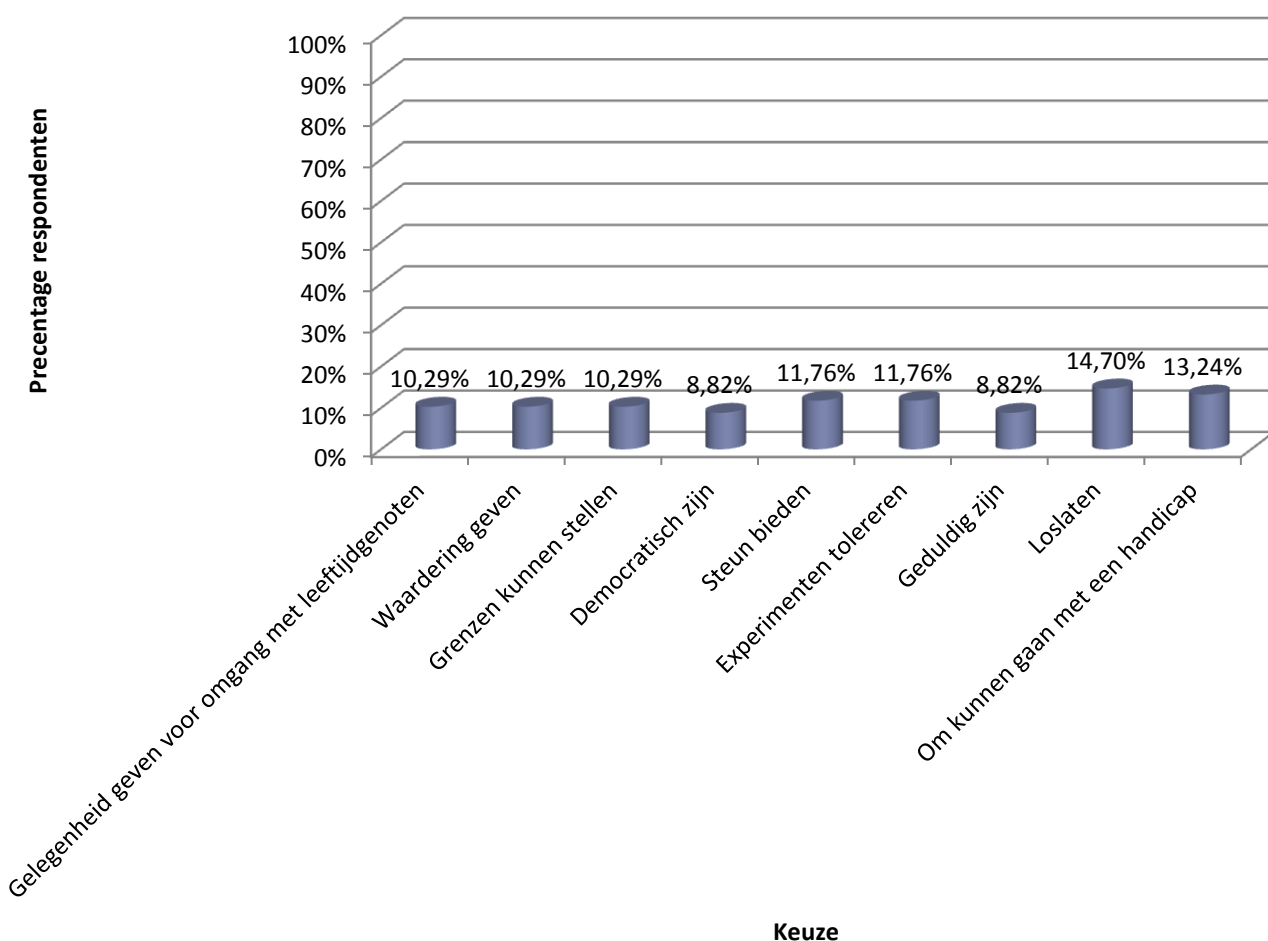
4.13

Welke kennis heeft een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om een goede overgang naar het regulier voortgezet onderwijs mogelijk te maken?

4.14

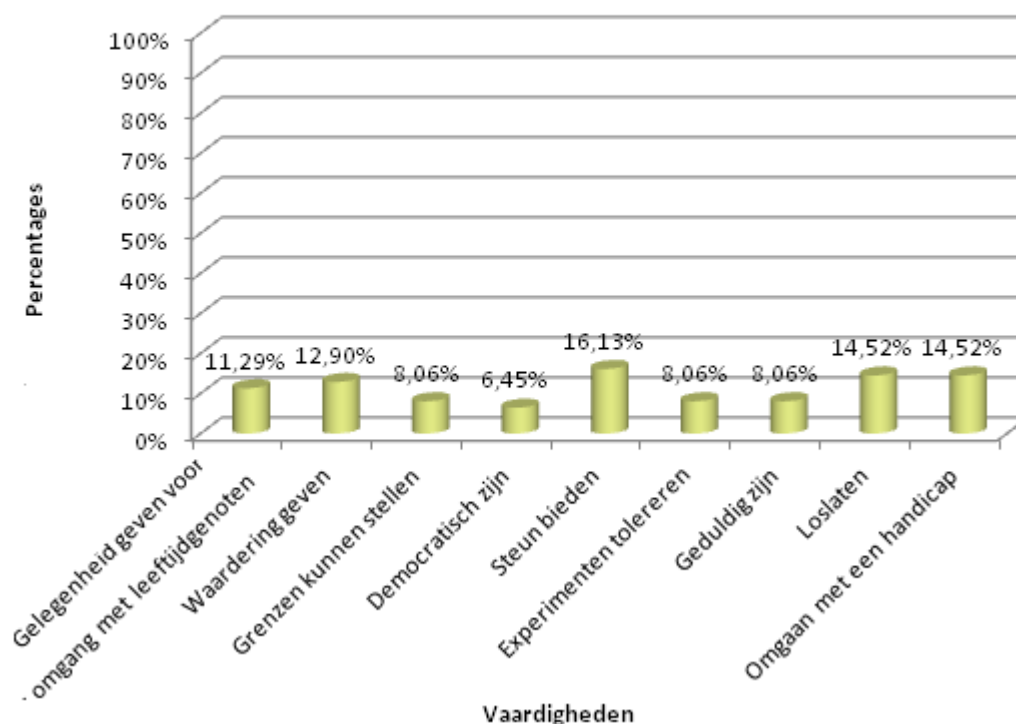
Welke vaardigheden hebben de ouders van een slechthorend kind uit groep acht volgens u nodig om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de puberteit?

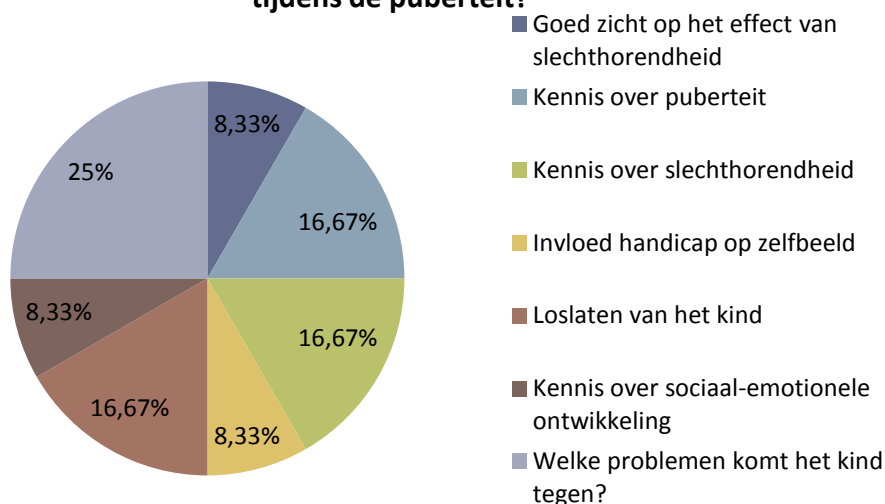
Loslaten is hier een veel gekozen optie. Loslaten is volgens de medewerkers een belangrijk aspect tijdens de puberteit. Het loslaten is voor elke ouder lastig, maar nog lastiger voor een ouder van een kind met een handicap. Door het kind los te laten ontwikkelt het kind eerder zelfvertrouwen. Echter verschillen de behoeften per kind, en is het lastig om te zeggen welke vaardigheid het belangrijkste is. Alle vaardigheden zijn van belang, zowel voor slechthorende als voor horende kinderen.

4.15

Welke vaardigheden hebben de ouders van slechthorende kinderen uit groep acht nodig om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de overstap naar regulier voortgezet onderwijs?

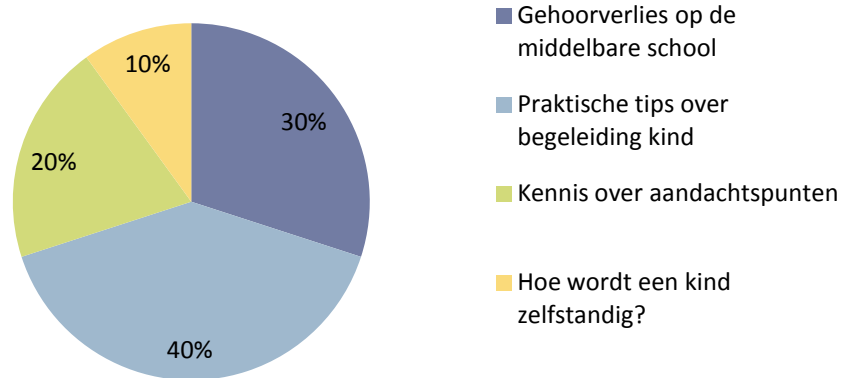

Wat denkt u dat de ouders van deze kinderen nodig hebben qua kennis om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de puberteit?

4.16

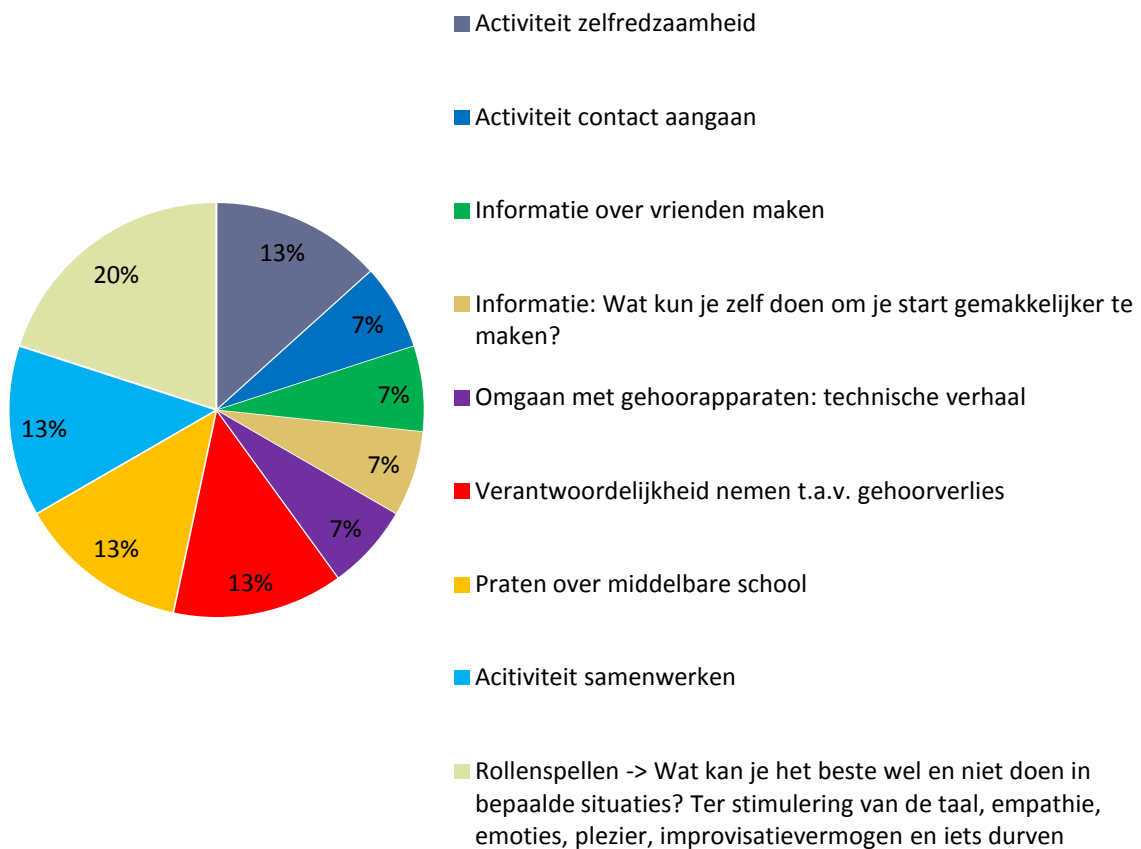
Wat denkt u dat de ouders van deze kinderen nodig hebben qua kennis om hun kind het beste te kunnen begeleiden tijdens de overstap naar het regulier voortgezet onderwijs?

4.17

4.18

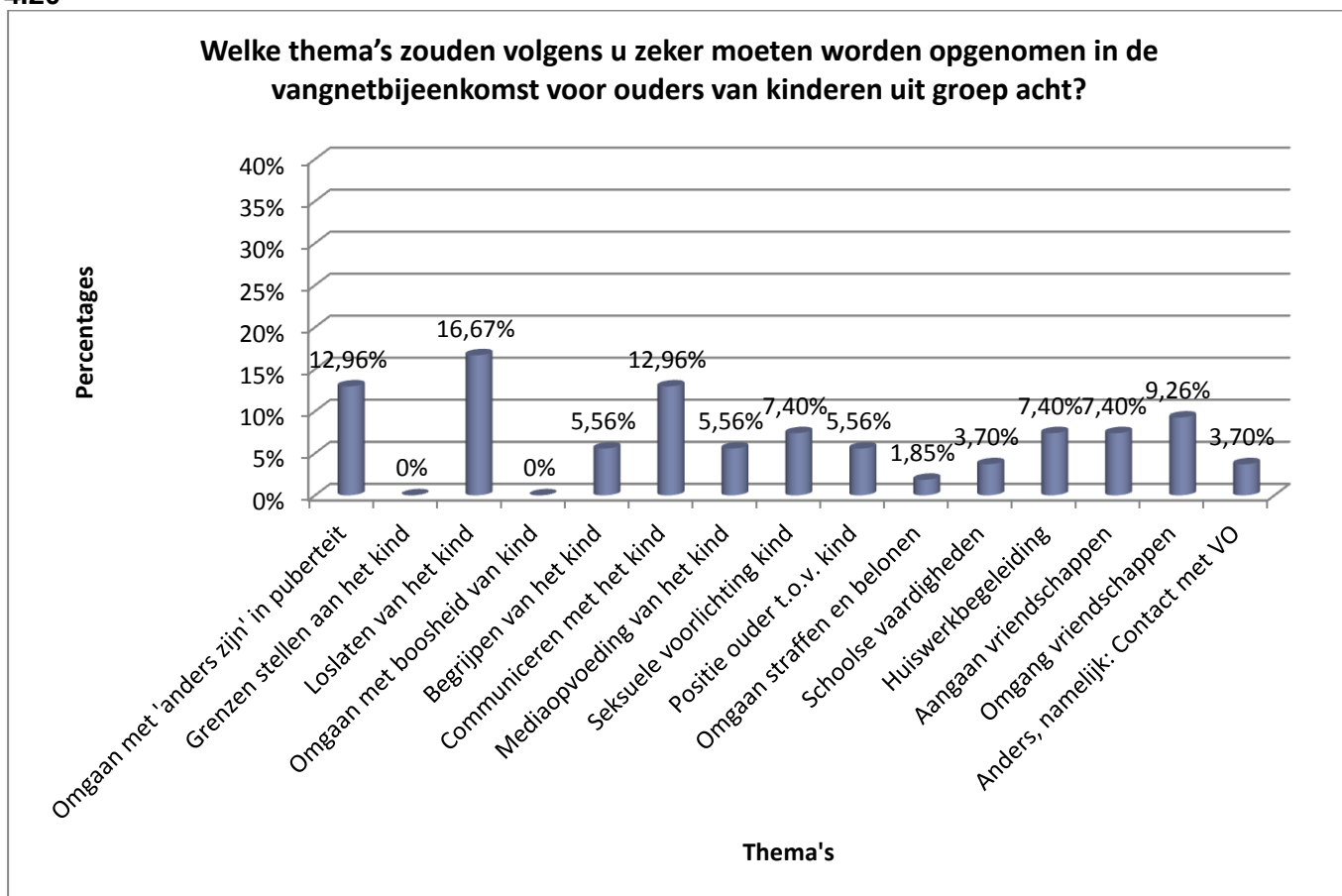
Als u mee zou mogen beslissen over de activiteiten voor de kinderen tijdens de vangnetbijeenkomst van groep acht, welke activiteit zou u dan inzetten en waarom?

4.19

4.20

Bijlage XIII: Gecodeerd interview, 1 groep acht

Geïnterviewde 1: groep acht

28-04-2014

van 09.01 tot 09.25 uur

Interview	Code
G: Nou, fijn dat je er bent. Wij zijn eh, Gamze en dat is dus Mandy. Eh ik ga je zometeen wat vraagjes stellen en dan als ik misschien vergeet wat vergeet te vragen dan gaat Mandy eh misschien nog wat vragen stellen tussendoor. Ehm wil je dat we nog even uitleggen waar het over gaat of ehh zeg je.. S: Ja, is goed. G: Ja? Nou eh, je had dus een enquête van ons gehad. Eigenlijk zijn het een beetje eehh vragen die er op lijken, alleen nu eh willen we iets meer uitleg van jou zelf, over wat je er van vindt en waarom je dat vindt en het gaat een stukje over jezelf, een beetje over school, over je slechthorendheid en over de Vangnetbijeenkomst die wij gaan organiseren, daar kan jij helaas niet meer aan mee doen maar dat is wel voor de groep die er aan komt. S: Ja G: Yes? S: Ja!	Opening
G: Oke. Wil je, wil je nog even wat vertellen over jezelf? Wie je bent en wat je doet? S: Ik weet niet wat ik erover moet vertellen, maar ja. Ik ben Sander. G: Ja S: Ehh. Ik eh keep bij eh Eendracht. Mijn hobby's zijn trampoline springen met mijn broertje, eh gamen, en ja (even stil) verder eigenlijk niks. G + M: [lachen] G: Nou hartstikke leuk! Je doet dus ook aan voetbal? S: Ja G: En trampolinespringen? S: Ja M: [lachen] G: Nou hartstikke leuk. Lekker sportief, hè! En hoe oud ben jij ook alweer? S: Twaalf	Persoonlijke gegevens kind
G: Twaalf? En kun je ons vertellen waar je op school zit en in welke klas je zit? S: Eh ik zit bij eh Adalbert basisschool in Mook, eh dat is wel een eh normale school, katholieke school. Eh ik zit in groep acht bij meester Sharon. Hmm, ja ik zit niet bij een eh eh eh speciale school zoals Martinus van Beekschool in Nijmegen, want daar zit m'n broertje wel op. G: Oke	School
S: Want hij heeft een eh spraak- taalachterstand. Eh alleen ik ben. Ik heb wel genoeg gehoor, want ik ben niet eh heel ernstig slechthorend, ook niet doof, maar klein beetje. Ik hoor daarom ook meer dan mijn broertje, want bij mijn broertje moet je ook echt dichterbij komen. G: Ja S: Om eh te zeggen, bij mij kun je nog wel een beetje van een afstand ehh praten, eh hard praten. Dus daarom zit ik eh bij Adalbert basisschool eh, normale school, katholieke school. G: En in wat, vind je het leuk om naar school te gaan?	Persoonlijke gegevens kind (II)
S: Ja! G: En eh wat vindt je hartstikke leuk om te doen op school? S: Geschiedenis G: Geschiedenis? Dus daar ben je ook goed in? S: [knikt ja]	Leuk op school

G: Ja? [lacht] hoge cijfers? S: Ja	
G: En wat vindt je minder leuk op school? S: Rekenen G: Rekenen? En waarom eigenlijk? S: Eh, omdat ik dat niet zo goed kan G: Oke S: Want vroeger, ehh een jaar geleden, zei mijn juffrouw dat ik neigde naar dyscalculie G: En hebben ze ook testen enzo naar gedaan? S: Nee, want daar bereik je eigenlijk niks mee. Want het is, eigenlijk testen van, ja met een heleboel geld, en zoveel geld hebben wij niet. G: Ja S: Maar, we hebben die test niet laten doen, maar na naar meer eh steeds oefenen, oefenen, oefenen, kwam ik er steeds meer bovenop en G: Oke S: Daardoor is het wel wat meer weggegaan.	Niet leuk op school
G: En heb je daar ook de hulp bij gekregen op school? S: Eh ja! Opzich wel. Door eh als ik eh dan moest ik het ook echt vragen, als ik het niet snapte G: Hmh S: De meeste kinderen die eh die doen zo iets, die doen dat niet. Alleen eh ik ben eh. Want dat was ook bij meester Sharon. Ik was de enigste die, eeh eeh vroeg bij hem dus ik kreeg ook applaus van hem. G+S+M: [Lachen] S: Hij, eeh, ja omdat ik wel iets vroeg, alleen de rest die, hij wist dat de rest het ook niet snapte eeh maar hij, ja, hoe moet ik dit uitleggen? G: [lacht] denk maar even na. S: Hmh G: [lacht] S: Eeh, nou ja hij wist dat andere kinderen het niet snapte en dus toen vroeg die, nou dus toen vroeg die eeh nou wie snapt er eigenlijk geen hout van? Eeh dus toen stak ik als enigste mijn vinger op en toen kreeg ik applaus en eeh toen zei die "ik vind het zo goed dat jij het vraagt, want ik weet zeker dat er een heleboel eeh kinderen zijn die het ook niet snapte, alleen die het toch gewoon niet zeggen. G: Ja, precies! M: Ik vind het ook wel knap eeh. Vooral omdat je dat aan durft te geven. G: Hartstikke goed! Zullen wij hem dan ook een applaus geven? M+G: [lachen en applaudiseren] M: Nee dat vind ik ook goed, ja. S: Ja G: Maar vond je het, vond je het ook niet een beetje eng dan toen je je vinger opstak? S: Nee G: Nee? Nou, hartstikke goed! Die er in houden he! S+M+G: [lachen] S: Ik ben niet zo iemand die het gauw eng vind hoor!	Hulp krijgen en vragen
G: Ooow, gelukkig maar! En op school, heb je daar ook vriendjes en vriendinnetjes? S: Ja G: En veel? S: Ja, opzich wel G: En, hoeveel vrienden heb je in de klas?	Vrienden en vriendinnen op school

S: Geen idee, veel maar.....[stilte]! M: En wanneer vind jij iemand een vriend? S: Eeh als die ook echt, eeh als die jou ook echt een vriend vindt, want waar je vaak mee om gaat, waar je ook mee kunt lachen. M: Hmhm S: En daar heb ik best wel veel mensen van, die wel grappig zijn en lachen, en leuke dingen doen. G:Ja, en zit je, eeh zitten jullie in de klas in groepjes of naast elkaar? S: Nee, in groepjes! G: En zit je ook bij vrienden in een groepje? S: Ja, ik zit naast de één jongen, nou ja wij zijn de enigste twee jongens in een groepje van zes. G: Allemaal meiden? S+M+G: [lachen] S: Ja allemaal meiden, alleen wij eeh, ja wij zijn al sinds de peuterspeelzaal vrienden. G: Zooo M: Oooh leuk! S: Ja G: Jullie kennen elkaar vanaf de luiers al! [lacht] S: Ja! We hebben alleen maar één jaar niet bij elkaar in de klas gezeten en dat was groep zes, want we hadden eeh toen 34 kinderen alleen eeh toen gingen we naar , gingen we dus splitsen groep 6a en 6b. Ik zat in groep 6b en hij zat in groep 6a. Want groep 6b was meer voor de kinderen die het moeilijk vonden om te leren.....	
M: Hmm G: Hmm S:al die mensen. G: Dus dan hebben jullie best wel een grote school dan, als er meerdere klassen zijn? S: [schud nee] G: Nee was alleen? S: Wij zijn één van de kleinste scholen ter wereld, nou ja ter wereld! G+M+S: [lachen] S: In Nederland, want wij hebben maar tweehonderd nog wat kinderen G: Oke! S: 218 ofzo. G: Ja dat is inderdaad niet veel. S: We passen met alle kinderen in een kringetje om het schoolplein heen. G+M: [lachen] M: Oke!	Grote van de school
G: Nou je had eigenlijk al verteld dat je aan sport deed! Heb je op de sport-club ook vrienden? S: Ja! Dezelfde jongen die naast me zit! G: Ooh, die gaat naar dezelfde sport? S: Ja! G: Die zit.... S: Zelfde team. G: En bij de voetbalvereniging of bij het trampolinespringen? S: Nee, bij de voetbalvereniging. G: Oke, staan jullie ook nog dichtbij elkaar op het veld? S: Nou, nee dat niet echt. G: Nee? S: Ik ben keeper en hij staat midmid. G: Oke, dat valt op zich wel mee!	Vrienden en vriendinnen sport

S: Ja G: Hij staat niet helemaal aan de andere kant van het veld. S+G: [lachen]	
G: En eehm, als wij jou de vraag stellen van zou je meer vrienden of vriendinnen willen hebben op school of op de sportclub, wat zou je daar op antwoorden? S: [lange stilte] Weet ik niet. Nee hoeft niet, denk het niet! G: Ja, je hebt genoeg aan de vrienden die je nu hebt. S: Ja denk het wel. G: Denk je niet, ik hoef er nog meer te hebben? S: Nee	Genoeg vrienden
G: Oke! En, dan gaan we nu even de overstap maken naar je slechthorendheid. Eehm, wij willen graag weten hoe je daar mee omgaat op school. S: [lange stilte] Normaal. Ik heb wel solo apparatuur, maar die gebruik ik niet, want daar heb ik geen zin in. S+M+G: [lachen] S: maar ik versta het meeste ook goed, want ik zit meestal wel vooraan in de klas, want je krijgt een briefje bij wie je in het groepje wil zitten en dan schrijf ik erbij "ik wil vooraan in de klas zitten, want dan kan ik het beter horen". G: Wisselen jullie wel eens van groepjes dan? S: Ja! G: Oke S: Om de vakantie, eeh dus dat doen we wel eens en ik zit meestal voorin en de meester heeft op zich ook wel een harde stem, dus. En als ik het niet hoor, dan vraag ik wel eeh wat wat "wat zei je". Maar ik hoor eeh, ik hoor het wel goed. En de kinderen behandelen me ook gewoon, en als ik vraag "wat zeg je?", dan eeh zeggen ze het gewoon nog een keer. G: Dus je kan eigenlijk wel alles meekrijgen in de klas? S: Ja!	Omgang slechthorendheid school
G: Oke, en weten alle kinderen uit je klas dat je slechthorend bent? S: Ja. G: Heb je ze dat zelf verteld? S: Ik heb mijns preekbeurt over doofheid gedaan, dus. G: Zoo jaa! S: Ja,. G: Ooh wat gaaf! M: Ja! S: [lacht] M: Kreeg je daar leuke reacties op? S: Ja, ja zeer goed, dus een tien. M: Woow, [lacht] dat heb je goed voor elkaar [lacht]	Klasgenoten vertellen over slechthorendheid
G: En hoe vond je dat om voor de klas te vertellen? S: Dat vond ik hartstikke leuk, want ik wist er zelf ook heel veel van. M: Ja S: Eeh en ik had ook echt een heleboel spullen bij me, en één hoofdstuk ervan dat ging over mezelf en dat kon ik gewoon zo.... M: Dat is mooi makkelijk he? S+M: [lacht] S: Ik heb ook, ook een liedje geleerd over gebarentaal voor hun, alleen dat was een Sinterklaasliedje. M+G: [lacht] G: Was het ook tijdens de Sinterklaastijd S: Ja G: Ooooh	Praten voor een groep

S: Ja, hij was net een dag weg, officieel, maar..... G: Alvast voor volgend jaar? S:ja G+S: [lachen]	
G: En wat vind je er zelf van dat je slechthorend bent? S: Vervelend, het heeft een heleboel nadelen maar ook een paar voor voordelen, want eeh 's avonds laat dan hebben onze burens wel eens de muziek aan staan. G: Ja. S: Alleen dan is dat niet van die rustige muziek, nee dat wordt dan echt eeh hardcore eeh hardstyle eeh muziek. Alleen dat hoor ik dan eeh, mijn broertje hoort dat helemaal niet. Maar ik hoor dan net alleen die eeh eeh...ja dingen! Het is wel stom want dan lig je daar en dan hoor je op een gegeven moment, dan tudum. G+M+S: [lachen] S: En dan, en dan denk je het is over en dan weer gaat, gaat het weer, gebeurt het weer. Alleen dat is niet zo heel erg en eehm dat is dus een voordeel. Ik wist er nog één....! G: Nou, denk maar even rustig na. [lacht] S: Eehm.	Voordeel aan slechthorend zijn
M: Of je begint alvast over de nadelen, ben ik ook wel benieuwd naar. S: Ja, je moet ze overal, je moet je gehoorapparaatjes overal af/uit doen. Dat is tijdens het zwemmen en eeh al die dingen. Dat is nogal vervelend, want dan hoor je het meeste niet. En ze kunnen soms vervelend piepen. En dan echt van die rot piep geluidjes en ik moet steeds op controle gaan, dat is ook heel stom! M: [lacht] G: Dus je vind het niet leuk om hier naar toe te komen? S: Nou ja, ik vind het niet zo erg, alleen die controles vind ik echt helemaal niet leuk. Ja, ja, ja, en dan M: Dan moet je "ja" zeggen als je een piepje ofzo hoort toch? S: Ja! M: Ja. G: Ja, Ja, Ja S+M+G: [lachen]	Nadelen aan slechthorend zijn
G: Oke, ik denk dat we wel redelijk wat weten over je slechthorendheid. En als goed is ga je na de zomervakantie naar de middelbare school, klopt dat? S: Ja! G: En, heb je daar zin in? S: Ja! G: Ja? En wat vind je daarvan, dat je naar de middelbare school gaat? S: Een beetje eng, want het zijn allemaal nieuwe kinderen en dan, alleen ik heb er wel zin in.	Overstap basisonderwijs naar het regulier voortgezet onderwijs
M: Gaat die beste vriend van jou ook mee, die naast jou zit in de klas? S: Nee M: Die niet. S: Die gaat naar het Kadinsky. M: Oke, dus je gaat zonder hem, spannend! S: Maar ik ga wel met een meisje Noa, dat is ook wel een aardig meisje. M: Ja. S: Eeh en nog een meisje, alleen die zit niet bij mij op school, die zit, dat is het BFF'je van Noa, dat meisje. M: Ja. S: En Rico. M: Oke, maar komen die dan ook bij jou in de klas, of weet je dat nog niet?	Vrienden mee naar dezelfde school

S: Volgens mij wel. M: Oh, dat is mooi. Dan ken je toch al wat mensen. S: Ja	
G: En weet je ook al, je hebt de cito score al terug? S: Ja G: Dus dan weet je ook al eeh wat voor niveau je gaat doen? S: Ja [hoest] VMBO T G: Oh, oke, hartstikke goed toch! S: Ja	Niveau middelbare school
G: Maar je zegt dat je het een beetje eng vindt. Zijn dat alleen, Is dat alleen de nieuwe klas wat je eng vind? S: Ja, alleen ik ben een beetje bang dat ik straks gepest wordt, met slechthorendheid maar daar denk ik nog niet over na. M: [lacht] G: Maar ja, je denkt er dus wel eens over na? S: Ja G: Ja, en wat zou..... S: Ik ben er niet echt bang voor, dat het gebeurd, want er zullen vast wel andere kinderen zijn die ook slechthorend zijn. G: Ja, dat is waar. En eehm, even kijken hoor. Eehm, stel dat het wel gebeurd, wat zou je dan doen? S: [lange stilte] eehm [lange stilte] geen idee, naar de rector stappen of eeh, ja of eeh ja, dat weet ik niet. M: Zou je fijn vinden om van te voren te weten wat je kan doen dan? S: Ja M: Ja, stel dat het gebeurd dat je toch weet... G: Wat je kan doen.... M: Ja G: Maar ben je sowieso wel eens gepest, door je slechthorendheid? S: Nee G: Nee M: Dat is ook heel lastig he, met die mooie voetballen er in G+S+M: [lacht] M: Ik vind het, ik vind het wel leuk! G: Aan deze kant heeft hij handjes geloof ik? S: Ja! [draait met zijn hoofd] M: Ohja! [lacht] G: Jij ziet natuurlijk de andere kant! [lacht] M: Ohja ik zie de andere kant ja! [lacht] Ja, leuk! [lacht] G: Nou, goed als het nog nooit is gebeurd, dan ja dat wil niet zeggen dat het nu ook gebeurd. S: Ja	Eng aan een nieuwe school: pesten
G: Maar het is natuurlijk wel een beetje begrijpelijk, dat het een beetje eng is. Maar sowieso ook een hele grote stap toch? Een andere klas, een andere school, en volgens mij krijg je dan elke les een andere juf of meester? S: Ja, mijn moeder zegt dat ik daar wel het meeste moeite mee heb denk ik, want tot nu toe sinds groep vijf, heb ik bij elke invaller op de gang gezeten. M+G: Oh [lachen] S: [lacht] M: En, hoe komt dat?[lacht] S: Ehm, ja ik ben nogal eigenwijs, ik kan soms nog wel eens een grote mond hebben en ja.....[lange stilte] M: Maar ja, op de middelbare school zijn het geen invallers he..... S: Ja dat is wel zo ja M: dus dat is misschien wel anders, het zijn wel echte leraren natuurlijk.	Omgaan met wisselende leerkrachten

S: Ja M: Ja S: Dat klopt M: Ja, ja de straffen zijn er ook wel wat strenger, denk ik ook. G: Ja, ja S: Ja M: Ja [lacht] wel lief blijven	
G: We hebben het net gehad over de wat minder leuke dingen op de middelbare school. Zijn er ook dingen waarvan je denkt "YES" daar heb ik echt heel veel zin in? Ik heb echt super veel zin om naar de school te gaan, want.....? S: Eehm, ja omdat je daar ook meer vakken krijgt en ook meer leuke vakken. Ook wel techniek en ook wel van biologie van nask van natuurkunde en scheikunde vind ik, lijkt me echt heel leuk. Want die krijg je allemaal niet op de basisschool! G+M: Nee S: En dat soort dingen, dat lijkt me ook wel erg leuk!	Leuk aan de middelbare school
G: Ja, en je weet dus dat je die vakken krijgt, maar ben je toevallig al een keer wezen kijken? S: Ja G: En hoe was dat? S: Nou, dat was wel erg leuk, ik had toen tekenen, engels wis en eh en eh nask. Ik vond Nask vond ik echt heel erg leuk eeh en engels daarna en tekenen vond ik helemaal niks. M: [lacht] Ja dat kan he! Maar bij nask, had je dan een soort proefjes ofzo wat ze deden of..... S: Ja, eeh Natuurkunde daar deden we ja eeh ja en boel proefjes met een pvc buis met wol erover heen of sowiets. M: Ja S: Gewoon hele tijd wrijven en dan de kraan laten lopen en dan eeh gaat dat water er precies eeh overheen. G: Dan wordt het statisch he? S: Ja en dan ook met zo'n grote elektrische bal waar je je handen op moest leggen [beeld uit met zijn handen met behulp van gebaren] G: Ohja? M: [lacht] S: Dan gingen je haren helemaal overeind staan G: Ook als je gel in hebt? S: Eeh nee! M: [lacht] S: Niet als je gel in hebt, maar alleen dat is wel raar, want als je dan zo doet [beeld uit met handen], dan kietelt het eeh dan kietelt het hier [wijst kruin aan]. En hier vooral [wijst linker zij aan]. M: Oke! S: En als je zo gaat [beweegt vinger aan zijn linkerzij van boven naar beneden], vanaf deze afstand dan kietelt het al. M: Ja G: En weet je, weet je ook hoe dat komt? M: Ja dat is wel heel vreemd. G: Is dat je ook uitgelegt? S: Nee, ja hij heeft het wel uitgelegt, maar dat..... G: Weet je niet meer? M: Nee, maar dat kan je volgend jaar nog een keer vragen toch? [lacht] Wel Grappig! S: Ja en scheikunde gingen we met vuur eeh beginnen, alleen dan had je	Kijken op de middelbare school en proeflessen volgen

hier dan het bureau [wijst een halve meter vooruit] en had je hier een tafel [wijst een halve meter op zij]ik zat dus daar achter. Alleen had je dus net hier had je dan het vuur [wijst een halve meter opzij], dus zit je echt..... M: Ja S:ander een halve meter van het vuur af en dan gaat het dan omhoog en toen deed hij iets met een buisje en deed die daar iets in en toen leek het net of er zo'n eehh eeh hond blafte. Omdat het dan boven het vuur..... M: Maar toen..... S:omdat je het dan boven het vuur houdt en..... M:Maakt dan een raar geluidje? S: Ja! M: Ja. Grappig S: En dat ging hij ook allemaal uitleggen. G: Dus dat was wel leuk? S: Ja! G: Maar het zijn natuurlijk niet alleen proefjes doen he! S: Nee M: [Lacht] Ze maken het heel leuk natuurlijk, ja! G: Ik heb het zelf namelijk ook gehad, natuurkunde en scheikunde. Dat was ook heel veel formules en rekenen. S: Ja. G: Maar het is wel, ik vond het wel ook een heel veel leuk vak, ik was altijd heel goed in natuurkunde. Ja. Hee, we hebben het eeh ook een stukje over de middelbare school gehad en over het algemeen heb je er geloof ik wel heel erg zin in. S: Ja G: Je vind het ook een beetje eng, maarja M: Dat vond ik ook, ja	
G: Dat is ook logisch denk ik, omdat het een nieuwe stap is. Eehm, dan gaan we nu over op de Vangnetbijeenkomst die wij gaan organiseren voor de kinderen uit groep acht en waarom jij dus ook hier bent. Eehm, hoe zou jij het vinden als er een speciale dag voor slechthorende kinderen uit groep acht georganiseerd worden? S: Nou, dat lijkt mij wel leuk omdat je dan ook andere kinderen ziet die slechthorend zijn. En dat je dan eehm ook eehm over dezelfde dingen kunt praten wat er en eehm wat er met die gene aan de hand is en eeh ja, dus dat lijkt me wel een goede G: Hmmhm S: Een goede dingetjes	Vangnetbijeenkomst
G: En ken je nu ook andere slechthorende kinderen toevallig, uit de buurt of...? S: Eeh, ja mijn broertje! G: Ja M: Ja G: Ja, alleen je broertje? Maar geen andere vrienden? S: Ja, nou ja, wel een meisje die heeft ook op school gezeten bij mij. G: Ja S: En dat zat een klas hoger dan mij, zij heette Carina. G: Ja S: Maar die was ook slechthorend, alleen ik ken haar wel wat, maar die laat niet zien dat ze slechthorend is. Ze heeft hele kleine bolletjes in haar oren en dan hangt ze express haar haren erover heen, zodat niemand kan zien dat ze slechthorend is. G: Oke M: Oke	Lotgenotencontact in de buurt

S: Maar mijn moeder zegt: “Je moet toch zien dat je slechthorend bent dan gaan ze harder praten!” G: Ja dat is dan inderdaad heel makkelijk! M: [lacht] G: Dat is een goeie M: Ja, ja G: En heb je het daar wel is met haar over gehad dan? S: Nee, nee G: Maar je ging wel is met haar om dan, toen ze nog op school zat of dat ook niet? S: Nee G: Oke, dus je wist alleen dat ze slechthorend was? S: Ja	
G: En, ehh, stel dat er zo’n dag wordt georganiseerd, wat zou jij dan graag willen doen? Of wat zou je willen weten, of zeg je goh, dat is wel handig om te weten voor iedereen of voor mezelf? S: Ik zou het niet weten M: Net was het al, van als je gepest zal worden hoe je daar mee om kan gaan, dat vond je ook wel belangrijk om te te weten van te voren. S: Ja M: Dus dat zal iets zijn denk ik? S: Ja M: En als je dan een beetje in die richting gaat denken, kun je dan iets bedenken, of? S: Eh, ja, wat dan hulpmiddelen zijn M: Ja S: Of die handig zijn. Of die je ook kan gebruiken, of of, ja, of gebarentaal M: mmm [knikt ja] S: Dat soort dingen M: Hmm oke!	Leren op de Vangnet-bijeenkomst
G: Want nu had je alleen solo op school hè? S: Ja M: Maar die gebruik je niet? G: Die gebruik je bijna niet? Zou je er voor kiezen om die mee te nemen naar de middelbare school? S: Ja, dat moet G: Oh dat moet, hmm oke! M: Oke G: En denk je dat het daar wel gaat gebruiken? S: Ik hoop het G + M: [lachen] G: [kucht] Enne even kijken hoor, ehh heb je nu eigenlijk extra hulp op school? S: Hmm, nee G: Niet iemand waar je af en toe heen gaat op school, een IB’er ofzo? S: Nee G: En als je naar de middelbare school, zou je dat dan zo willen houden? Of denk je, ik zal misschien wel hulp willen hebben? S: Ja, denk het wel. Wel een beetje. G: Ja. En heb je dat ook al aangegeven? S: Nee, hmm ja ik weet het niet echt want. Ik heb ook niet de ergste slechthorendheid daarvoor dus. Ik weet niet wat er is. M: Nee je weet niet hoe het gaat natuurlijk gaat straks. Misschien gaat het wel hartstikke goed straks en heb je het niet nodig. S: Ja	Hulp krijgen en vragen op de middelbare school

M: Ja dat kan ook G: En dan zou je het kunnen vragen na de les of tijdens de les of ze het nog een keer willen uitleggen natuurlijk S: Ja, ja	
G: Ja, oke! Volgens mij... [vraagt aan M] Heb jij nog wat? M: mmm, nee. [vraagt aan observator] Jij misschien J: Nee M: [lacht] Nee G: Is er nog iets wat jij heel graag wil vertellen? Of zeg je van dit wil ik nog even kwijt? S: Ehm, nee G: Hoe vond je het interview? S: Ehh, ik vond het wel leuk G: Ja? [lacht] Gelukkig maar M: [lacht] S: Ik vind wel grappig dat jullie dit organiseren G: Ja? M: Ja? S: Ja, ik vind dat goed en leuk M: Hm, ja want voor de jongere groepen hebben we het nu al, en nou is eigenlijk de beurt aan groep acht. En wij vinden het belangrijk om te weten wat nu de kinderen uit groep acht denken nodig te hebben, want jij gaat natuurlijk straks naar de middelbare school, en ja jij weet nog wat je wil weten en wat je niet wil weten.. G: Vind je het wel jammer dat je er niet meer mee aan kan doen? S: Ja, dat wel G: Oke. Ja, ja dat is wel balen ja. S: Ja M: Maarja, nu help je wel heel veel andere kinderen. En dat is wel fijn. S: Ja	Evaluatie interview
G: Nou dan kunnen we denk ik afsluiten, toch? M: Ja van mijn apart wel G: We hebben nog iets voor je meegenomen, omdat je tijd voor ons hebt gemaakt. Kijk is S: Nou, dankjewel G: Die is voor jou S: Dankjewel G: Het is een eh, stripboekje van Mr Bean. Die ken je vast wel? S: Ja G: Dus dan kun je lekker lezen. Ik weet niet of het leuk vindt, maar eh M: We hopen het M + G: [lachen] G: Maar dat moet wel lukken [lacht]. Hartstikke bedankt! S: Ja G: Zal ik je even een hand geven M: Nou dan kunnen we terug denk ik G: Heb je hem uitgezet of niet?	Afsluiting

Bijlage XIV: Gecodeerd interview, 2 groep acht

Geïnterviewde 2: groep acht

02-05-2014

van 10.00 tot 10.17 uur

Interview	Code
M: Nou, eehm, ik heb hier de enquête liggen. En eehm wij hadden sowieso nog wat vragen, en ik ga de vragen eigenlijk stellen aan de hand van de enquête een beetje en dat gaat dan over school en over jezelf en of je dingen voor sport doet en ehm hoe je het vind om naar de middelbare school te gaan en over de Vangnetbijeenkomst hebben wij wat vragen over, maar dat ga ik zometeen allemaal uitleggen. Eehm, zou je eerst even wat over jezelf kunnen vertellen, misschien?	Opening
J: Eehm, Ik eehm, doe aan sport, hockey. En, ik ben 11 jaar oud! M: Oke! J: En ik heet Jay M: [lacht] Goede volgorde! J: [lacht] M: En, eehm, ik hoorde net al dat je een zus had? J: Ja M: Heb je nog meer broers of zussen? J: Nee, verder niet! M: Nee? Zijn jullie met zijn tweeën? J: [knikt "ja"]	Persoonlijke gegevens kind
M: Gezellig! Eehm, en waar zit je op school? J: Op het Pius X in Oss. M: In Oss! En welke, zit je in groep acht? J: Ja! M: En hoeveel kinderen heb jij in de klas? J: Ehm, dertig! M: Dertig? G: Oew grote klas! M: Oew, ook al veel ja! G: Ja!	School en klas
M: Dat is heel veel he? En, eehm wat vind je leuk om te doen op school? J: Eehm, handarbeid! M: [lacht] nog meer? J: Ja, buiten spelen en lezen! G+M+J: [lachen] M: En wat vind je leuk om te doen aan handarbeid, dan? J: nou dan kun je eeh, gewoon alles! M: [lacht] je vind het gewoon leuk? J: Ja!	Leuk op school
M: Oke! En, zijn er ook dingen die je minder leuk vind? J: Ja, rekenen! M: Rekenen? En waarom vind je dat minder leuk, dan? J: Omdat ik het moeilijk vind	Niet leuk op school
M: Vind je moeilijk! En, krijg je daar hulp bij? J: Ja! M: En zit je dan in een groepje met het rekenen of zit je apart? J: Nee, apart! M: Apart? J: Nee, met, nog met een vriendin! M: Oh, met z'n tweeën dus?	Hulp krijgen en vragen

J: [knikt "ja"] M: En vraag je dan hulp aan haar of doe je dat aan de meester of juf? J: Ja, dat vraag ik wel eens aan haar, maar je mag ook naar de meester toe.	
M: Oke! En waar zit jij in de klas? Zit je voorin, of in het midden, achterin? J: Achterin.	Plek in de klas
M: Oke! En eehm, met vrienden en vriendinnen op school heb je daar er veel van of zeg je ik heb er niet zo veel? J: Ik heb best wel veel vrienden! M: Je hebt best wel veel vrienden? En wanneer vind jij iemand een vriendin? J: Eehm, als ze te vertrouwen is, en heel gezellig is! M: Oke! En hoeveel heb je er dan, zou je zeggen? J: Eehm, elf ofzo? M: Zooo [lacht en kijkt naar Gamze] Dat is wel veel! G: [lacht] M: En, eehm, heb je ook veel vrienden en vriendinnen in de buurt? Dus, hier rond het huis ergens? J: Ja, sommige vrienden wel ja! M: En zijn het dan dezelfde vrienden die je op school hebt of zijn het andere? J: Ja, zelfde! M: Zelfde? Oke! En komen die ook wel eens hier thuis? J: Ja! M: En vraag je dat dan aan hun of ze bij jou komen spelen? Of hoe gaat dat? J: Eehm, ja soms vraag ik het aan hun en soms bellen hun ook wel eens op! M: Oh, gaat via de telefoon ook? [lacht] J: Ja! [lacht] M: Oke! En wat doen jullie dan als jullie gaan spelen? J: Trampoline springen! M: Oh, ook al! [lacht en kijkt naar Gamze] Wordt veel gedaan he! J+G: [lachen]	Vriendinnen school en afspreken
M: Oke, leuk! Dus je bent ook wel een beetje sportief! [lacht] En je doet aan hockey zei je? J: Ja! M: Hoelang doe je dat al? J: Eehm, zes jaar! M: Zoo! En heb je daar ook verschillende, bij voetbal heb je natuurlijk verschillende groepen van slecht naar goed zeg maar, heb je dat ook dan met hockey of heb je dan één groep waar iedereen in zit? J: Nee, je hebt de E1 enzo, en die zijn dan de beste! M: Hmmhmm, en waar zit jij in? J: D6 M: En is dat ook, dat is ook op leeftijd dan denk ik of niet? J: ja!	Sport
M: Ja, oke leuk! En heb je daar ook vrienden en vriendinnen? J: Ja, maar daar spreek ik nooit mee af! M: Nee, niet? Oke! G: Alleen teamgenoten dus? J: [knikt "ja"]	Vriendinnen sport
M: Eehm, nou, en als ik zou vragen of jij meer vriendinnen zou willen hebben. Bijvoorbeeld op school of in de buurt, wat zou je dan zeg-	Genoeg vrienden

gen? J: Nee, ik heb eigenlijk wel genoeg vrienden! M: Je hebt er genoeg! Ik vond het ook wel een mooi aantal inderdaad [lacht] Eehm, denk jij dat jij evenveel vrienden en vriendinnen hebt als andere kinderen of meer of minder? J: Ja, evenveel!	
M: Zelfde! Oke, eehm, nou. Ja nou gaan we, we hebben het over school gehad en over vrienden en vriendinnen enzo en over hockey en als ik. Nou gaan we even overstappen naar eehm slechthorendheid. Eehm, hoe ga jij daar mee om op school? J: Ja nou dan doe ik mijn gehoorapparaten uit! M: Ja? J: Omdat ik het dan te druk vind in de klas! M: Hmmhmm, en dan hoor je nog wel of hoe zit dat bij jou? J: Ja, dan hoor ik nog wel, maar minder goed. M: Hmm, oke! Eehm, maar als je ze dan uit hebt, kan je dan wel alles mee krijgen? Heb je een meester of een juf? J: Een meester! M: Een meester! Als, kan je dan wel meekrijgen wat de meester zegt, of moet je ze daarvoor echt in hebben? J: Nee, ik krijg het wel mee, maar soms dan hoor ik het anders!	Omgaan met slechthorendheid in de klas
M: Oke! En weten alle kinderen uit je klas dat je slechthorend bent? J: Ja! M: Heb jij ze dat verteld? J: Eehm, nee! Dat merken ze aan mijn solo-apparaat! M: Ooh, dat hebben ze gewoon gezien? J: Eehm, ja! M: En zeggen ze daar wel eens wat over? J: Eerst wel, maar nu weten ze gewoon alles wel M: En, wat zeiden ze dan? J: Waarvoor heb jij die gehoorapparaatjes, wat zijn dat in je oren? M: En dan heb je het uitgelegd? J: Ja M: En hoe reageerde ze daar op? J: Ooh, gewoon met het woordje "ooh"! M: Vonden ze prima! [lacht] J: Ja! [lacht]	Klasgenoten vertellen over slechthorendheid
M: Oke, mooi! [lacht] Eehm, en als jij voor de klas staat, heb je, moet je dan wel eens een spreekbeurt ofzo geven? J: Ja! M: En hoe vind je dat om te doen? J: Soms wel spannend! M: Wat vind je daar spannend aan dan? J: Nou, dat ik gewoon dingen moet zeggen gewoon voor de klas [lacht] M: Dus je vind het een beetje eng om voor een groep mensen wat te zeggen? J: Ja, maar als ik dan eenmaal mee doe, dan gaat het wel!	Praten voor een groep
M: Dan gaat het wel! Oke! Eehm, ja wat vind je er zelf van om slechthorend te zijn? J: Ik vind het soms niet zo leuk, maar dat maakt niet uit eigenlijk, je raakt er aan gewend. M: Wat vind je er niet zo leuk aan dan? J: Nou, als ik mijn gehoorapparaatje in heb, dan lijkt het net of ik flaporen heb! [lacht]	Nadelen aan slechthorend zijn

M: [lacht] Oke, en is dat het enige nadeel? J: Nou, soms dan hoor ik soms ook niet zo goed, als ik ze dan een keer ben vergeten ofzo!	
M: Hmmhmm! En, wat voor voordelen zitten eraan? J: Eehm, weet ik niet! M: Ja, wat vind je leuk om, eraan, om slechthorend te zijn? J: [lange stilte] eigenlijk niet zoveel! M: Nee? Kan je helemaal niets bedenken? Nee? J: Ja, maar als ik dan bijvoorbeeld in de gang zit..... M: Ja? J:en de meester heeft zijn soloapparatuur nog aan, dan kan ik hem mee volgen! M + G: [lachen] J: Maar verder, tjah!	Voordelen aan slechthorend zijn
M: Oke, eeh, nou je gaat als goed is binnenkort naar de middelbare school? J: Ja! M: Ja, hoe denk je daar over? J: Ik vind het wel jammer om mijn vriendinnen te missen. M: Hmmhmm J: Maar, ik maak gewoon weer nieuwe vriendinnen. M: Dus, er gaat niemand mee? J: Nee! M: Dus je gaat helemaal alleen! J: [knikt "ja"] M: Spannend! Maar je hebt er wel zin in om nieuwe vriendinnen te maken? J: Ja hoor! M: Oke! En, eehm, waar ben je bang voor? J: Om, als ik geen nieuwe vriendinnen maak ofzo!	Nieuwe school en vriendinnen maken
M: Hmmhmm, en als je, als je denkt aan de dingen die je moet doen voor school zeg maar, ben je dan nog ergens bang voor? J: Nee, niet bang, maar ik vind het niet leuk, meer huiswerk! M: [lacht] meer huiswerk! Dus je bent een beetje bang, dat je veel huiswerk gaat krijgen? J: Ja!	Huiswerk maken
M: Oke, en wat voor niveau ga je doen? J: VMBO T! M: Nou, dat is mooi gedaan, he? J: [knikt "ja"] M: Jaa! Eehm, nou je hebt dus ook wel zin in nieuwe vriendinnen te maken! Is er nog iets waarvan je denkt van "YES" daar heb ik echt zin in? J: Nou, gewoon een keertje een nieuwe school proberen M: Hmm [knikt ja] J: Lijkt me wel leuk M: Gewoon iets heel nieuws, iets heel anders dan je al gewend bent? J: Ja M: Ja	Niveau middelbare school
G: Ben je als is wezen kijken op de middelbare school? J: Ja G: Hoe was dat? J: Ja, wel leuk G: En gingen jullie met je school daarheen, of ben je met je eh, met je ouders daar geweest?	Kijken op de middelbare school

J: Niet met de school, maar wel met een paar vriendinnen, en soms ook een keertje met me moeder G: Ah oke. En hebben jullie daar ook lessen gevolgd al? J: Ehm, nee. Hmm een lesje. Oh jawel! G + M + J: [lachen] G: Welke les heb je gevolgd? J: Eh, nou dan moesten we bijvoorbeeld eh Frans G: En hoe was dat? J: Ja, wel leuk G: Ja? Kon je het een beetje volgen? J: [schudt nee] G + M: [lachen]	
M: Ehmm, oke. Ja, zoals je dan weet eh, ik neem dat je dat gelezen hebt of eh.. Weet je wel iets over de Vangnetbijeenkomst? J: [schudt nee] M: Nee? J: Nee [lacht] M: Ehm, wij gaan een eh bijeenkomst maken eigenlijk, voor kinderen uit groep acht die slechthorend zijn, maar die wel op een normale school zitten. En ehm, dat is eigenlijk een dag waarin de ouders en de kinderen mogen komen. En dan gaan de ouders apart van de kinderen en de kinderen gaan dan allerlei eh leuke dingen doen, waarbij ze bijvoorbeeld leren om te gaan met hun slechthorendheid, en eh of ze daar mee om kunnen gaan op de middelbare school. Dat gaan, dat willen we eigenlijk hun een beetje leren. En de ouders krijgen dan ook een eh programma, waar de ouders belangrijke dingen leren die voor jullie leeftijd belangrijk zijn, zeg maar. En eh, we zijn eigenlijk benieuwd, wat jij, want jij zit natuurlijk in groep acht en jij weet het beste, wat jij zou willen doen op zo'n dag. Dus dan moet je denken aan, ehm dingen die je interessant vindt om te weten, maar ook leuke dingen om te doen, die eventueel zouden kunnen helpen daarbij. Dus eh, snap je een beetje wat ik bedoel?	Uitleg Vangnetbijeenkomst
J: Ja M: Ja? Dus daar ga ik een paar vragen over stellen. Ehm, hoe zou jij het vinden als er zo'n dag wordt georganiseerd, als jij daar aan mee zou mogen doen? J: Ja, ik zal dat wel fijn vinden M: En waarom zou je dat fijn vinden? J: Omdat je met andere kinderen kan praten en kan weten hoe hun dat dan vinden en wat hun dan doen M: Ja, ja oke. Enne eh ga je nu ook om met kinderen die ook slechthorend zijn of heb je dat helemaal niet? J: Nee M: Nee? Dus je kent verder niemand? J: Nee M: Oke. Dus daarom zou je het wel fijn vinden om die te leren kennen inderdaad? J: Ja	Fijn aan een Vangnetbijeenkomst
M: Oke. Ehm, nou als er zo'n dag georganiseerd zal worden, wat zou jij dan leuk vinden om te doen? J: Ehm.. wat ik leuk zou vinden om te doen.. Ik vind het wel leuk om eh.. G: Denk maar even na hoor M + G + J: [lachen] J: Ehh	Activiteiten om te doen

M: Is een lastige vraag hè! Want je kan zoveel bedenken. Maarja, eh, je moet eraan denken dat je dan een groep kinderen, waarmee je eigenlijk met ze allen iets moet doen, zodat je elkaar beter kan leren kennen misschien. Of, ehm waardoor je misschien meer zelfvertrouwen krijgt of, zoiets zeg maar. Kan je dan iets bedenken? J: Waar kun je meer zelfvertrouwen van krijgen..? M: Een soort spel ofzo? Weet je het niet? J: [schudt nee] M: Nee? J: [lacht] M: Nee, kan hoor. Ik denk misschien heb jij een heel leuk spel, waarvan je denkt, dat is zo leuk om te doen. Misschien denken wij dan wel van, dat zou er wel goed in passen. J: Een ehm, het heeft er eigenlijk niks mee te maken, maar ik vind het wel leuk om zo'n ehm, ik weet niet hoe dat heet, ehm M: Kun je uitleggen hoe het in elkaar zit? J: Ja! Dan eh heb je zeg maar bijvoorbeeld dat je door een hoepel heen moet en dan, en dan heb je een volgende opdracht. En dan heb je twee van die mensen en die moeten dan zo snel mogelijk M: Een estafette? J: Ja! Ja, dat is het eigenlijk M: Dus dat je dan ook in een groep toch? J: Ja M: En als je dan twee groepen zou maken dan, en dan moeten die eigenlijk tegen elkaar strijden. Want dan zit je wel in een groep, en ben je wel in een team bezig eigenlijk. J: Ja M: Dus dan moet je ook wel een beetje samenwerken enzo. Dus dat zou opzich wel een goeie zijn.	
Ja! En als je eh, denkt aan dingen van nou die zou ik nog wel willen leren J: Ehm, ik vind eh geschiedenis, eh vind ik wel, eh zou ik wel meer over willen weten M: Maar denk je dat dat past in een Vangnetbijeenkomst? J: Nee [lacht]	Leren op een Vangnetbijeenkomst
M: Want wat zou je, dan heb ik het wat meer over het slechthorend zijn en eh het met elkaar om gaan, als als met meer mensen die dan hetzelfde meemaken hè. Ehm zou je daar iets meer over willen weten, of zou je willen weten over dingen van de middelbare school ofzo? J: Ik zou wel willen weten hoe hun daarmee omgaan M: Ja. Dus dat vind je wel interessant? J: Ja	Lotgenotencontact en leren op de middelbare school
G: Misschien hoe je huiswerk moet plannen? J: Ook M: Ja, want leer je dat nu eigenlijk op op de basisschool? Heb je al geleerd hoe je met een agenda moet werken enzo? J: Nou, niet echt met een agenda, ja.. We moeten dat wel doen, maar we hebben ook week taak en dan moeten we alles inplannen M: Hmm [knikt ja] J: Wanneer we welke dag doen M: Oke. Maar echt echt met een agenda zelf, zoals je op de middelbare school moet doen, dat weet je nog niet echt zeg maar. Hoe je dat het beste kan doen? J: Dat hebben wij nog niet gehad M: En zou je dat makkelijk vinden om zoiets te leren dan, voordat je er	Huiswerk plannen en leren omgaan met een agenda

heen gaat? J: Ja	
M: Ja, oke. Ehm, en je zei net dat je vooraan in de klas zit en dat je solo gebruikt, en zijn er nog meer dingen waar je nu mee op school geholpen wordt? J: Nee, eigenlijk niet M: En als je naar de middelbare school gaat, waar wil je dan mee geholpen worden? J: Ik zou nog wel gewoon nog steeds rekenen bij willen houden, maar M: Hmm [knikt ja] J: Ook, ja G: En je solo, zou je die mee willen nemen? J: Ja dat is wel fijn G: Ja hè!	Hulp op de middelbare school
J: Ja, volgens mij krijgen we ook een hele grote groep G: Hmm [knikt ja] J: Daar, op school G: Weet je al ongeveer hoeveel kinderen? J: Nee, dat zal ik niet weten, maar het wel een hele kleine school, maar er zitten allemaal grote groepen M: [lacht] Maar daar ben je ook wel gewend hè? Want je hebt nu ook een groep van 30 toch? J: Ja M: Dat is ook veel, ja G: Ja	Grote groep brugklas
M: [vraagt aan G] Heb jij nog iets te vragen? G: Nee, eigenlijk niet M: Is er nog iets wat jij graag zou willen vertellen? Of willen vragen aan ons? J: Nee, ik weet het zo gauw even niet M: Nee? Nou wat vond je van de vragen die wij jou gesteld hebben? J: Sommige vragen moeilijk, even over nadenken. Maar sommige vragen wist ik wel gewoon M: Oke G: Ja, dat kan ook M: Ja G: Soms moet je gewoon nadenken, om ergens op te komen toch? J: Ja G: Dat hebben wij zelf ook wel is	Evaluatie interview
M: [lacht] Oke! Nou dat was het eigenlijk hè! G: Ja! We hebben nog een kleinigheidje voor je [pakt uit de tas] Omdat je mee hebt gewerkt, en misschien handig voor de middelbare school! M: [geeft iets aan moeder] En deze is voor jou, omdat we hier langs mochten komen J: Dankjewel! G: Alsjeblieft! Moeder: Alsjeblieft, lekker hoor! M: [lacht] Moeder: Heerlijk!	Afsluiting

Bijlage XV: Gecodeerd interview, 1 brugklas

Geïnterviewde 1: brugklas

05-05-2014

11.50 tot 12.14 uur

Interview	Code
G: Yes J: Oke, nou Roos, hartstikke fijn dat je met ons het interview wilt doen. Dat vinden wij heel erg leuk G: Ja! R: [lacht]	Opening
J: En eehm, ja als eerst mag je iets over jezelf vertellen. R: Eehm, ik ben twaalf jaar en ik zit op de middelbare school en ik speel hockey en ik hou ook van lezen en koken..... J: Ja R:ja.... J: Oke! R: ... [lacht] ik weet niet zoveel meer te vertellen! G: Nou, dat is nog best wel veel! J: Dat is veel! G + R + J: [lachen]	Persoonlijke gegevens kind
J: Ja, je zei koken? Dus dat vind je heel leuk om te doen? R: Ja! J: Kan je ook al dingen alleen maken? R: Ja, gewoon pasta gerechten en nagerechten en dat soort dingetjes J: Oow heerlijk! G: Vooral nagerechten! [lacht] J: Lekker hoor! R + J: [lachen] J: Leuk! En lezen houd je ook van "zei je"? R: Ja! J: Wat voor boeken dan? R: Ja, vooral van Francien Oomen of Carry Slee J: Ook radeloos of spijt, die boeken? R: Spijt heb ik als film gezien en radeloos heb ik als boek gelezen! [lacht] J: Oke! Leuk zeg! Ja, dat zijn hele leuke boeken! R: Ja! J: Heb ik vroeger ook nog gelezen! R: Ja? J: Die zijn al best wel oud! G: Ik heb Francien Oomen ook altijd gelezen!	Hobby's
J: Ja, ja, ja, leuk zeg! En je zit op de middelbare school zei je? R: Ja! J: In de eerste? R: Ja! J: Oke, en hoe gaat het daar? R: Goed! J: Ja? R: Ja, ik heb geen problemen ofzo, gaat allemaal goed dus...	School en klas
J: Dat is fijn, fijn zeg! En wat vind je hele leuk vakken? R: Ja, eehm gewoon gym en handvaardigheid dan en verder vind ik eehm rekenvaardigheden, vind ik niet zo heel saai maar niet heel leuk maar gewoon leuk om te doen.	Leuk op de middelbare school

J: Oke, en je zei dat je gym heel leuk vond en handvaardigheid. Hoe komt dat, dat je dat zo leuk vind? R: Ja, ik denk dat het bij gym zo is dat je allemaal spelletjes doet en ook in beweging bent en ik hou zelf wel een beetje van creatief enzo en ik maak ook vaak wel eens van die tekeningen daarom vind ik handvaardigheid denk ik ook heel leuk. J: Leuk zeg! R: [lacht] Ja!	
J: Nou hartstikke leuk! Wat vind je minder leuke vakken? R: Ja eehm, ja dat ligt gewoon aan de docent maar daarom tekenen, of ja dat ligt gewoon aan de docent! J: Ja? R: En eehm daarna vind ik ja eehm wiskunde, ja de docent is wel aardig alleen het vak zelf vind ik gewoon niet zo heel leuk en Nederlands en Frans! J: Oke. Dus de talen vind je nu nog niet zo heel leuk? R: Eeh, Engels vind ik op zich wel leuk alleen ik ben gewoon helemaal niet goed in Frans! [lacht] J + G: [lachen] J: Nee, ja dat kan inderdaad R: Ja! J: Ja! En eehm, je zei dat één docent niet zo.....was, is die gewoon niet zo aardig of geeft hij geen goed les? R: Nou, eehm ja er zit wel een beetje een verhaal achter, maar het schijnt dus dat haar man ofzo een poos is overleden en die had een, die hield heel erg van duiven! En zij zei tegen mijn klas dat ze duiven haatte en daarom noemde ze ons duiven en je mocht geen vragen stellen en als je het niet snapte en je wist niet wat je moet doen, mocht je ook niet naar haar toe komen enzo! G: Echt raar. R: Ja en dan kan je gewoon ook bijna niet werken. J: Nee, want zonder vragen stellen dan eehm.... R: Ja! G: Dat horen jullie, dat hebben jullie via via gehoord? R: Eehm ja, en ook via onze Nederlands docent. G: Oke, dus er heeft wel een docent jullie dat verteld? R: Ja! J: Oke! Nee, dat is niet zo fijn nee. R: Nee	Niet leuk op de middelbare school
J: Nee, en in de klas, zitten daar leuke kinderen in? R: Ja, ik heb heel veel vriendinnen en vrienden ook! J: Ja? R: Ja! J: Leuk zeg! En alleen in de klas zelf of ook in andere klassen?	Vrienden en vriendinnen school
R: Ik heb ook nog van mijn hockeyteam en van de basisschool heb ik ook nog heel veel vriendinnen en ook nog van de ja van hockey en ook in de buurt enzo!	Vriendinnen sport
J: Leuk zeg! Dus je ziet ook nog kinderen van de basisschool veel? R: Ja met name ook omdat ze in mijn hockeyteam zitten en omdat ik uit school fiets ik er altijd langs zo, dan zie ik hun soms een paar.	Omgang kinderen van de basisschool
J: Leuk zeg! Ja, ook in de buurt wonen kinderen waar je mee om gaat, veel vrienden?	Vriendinnen in de buurt

R: Ja, maar dan ook vooral kinderen die ook op de middelbare school zitten.	
J: Leuk. Is het ver fietsen naar de middelbare school? R: Ongeveer een kwartiertje en als ik snel ben tien minuten! J: En dat fiets je samen met andere kinderen er heen? R: Ja! J: Dat is altijd leuk of niet? R: Ja, wel leuker dan alleen. [lacht] J: Ja! [lacht] Precies! Leuk zeg! G: Een beetje ouwehoeren onderweg.	Fietsen naar school
J: Ja. En je zei al dat ja aan hockey deed en heb je ook nog aan andere sporten gedaan of doe je nog aan meer sporten? R: Ja, zwemmen natuurlijk en ik heb diploma A, B en C en verder doe ik niet zo heel veel aan sporten, maar ik doe soms hardlopen. J: Oke, dus je bent lekker sportief? R: Ja [lacht] J: Leuk zeg! G: Wel handig voor de hockey, beetje de conditie bij houden. R: Ja! G: [lacht] J: En met hockey, zit je dan in een hoog team of? R: Nou wij hebben zeg maar verschillende pouls en ik zit dan nu in de D en ik zit wel in het hoogste team! J: Oke! Goed zeg! R: [lacht] J: Ja! En je vind het ook heel leuk om te doen? R: Ja! J: Doe je het al lang dan? R: Eehm volgens mij vanaf mijn negende of vanaf mijn tiende, dus bijna twee drie jaar. J: Oke, leuk zeg! Ja, en dat is dan gewoon dicht in de buurt, dat hockeyveld, waar je traint? R: Ik fiets er in minder dat vijf minuten heen J: Ooh! G: Ooh, lekker dichtbij! J + R + G: [lachen] R: Ik kan vanuit mijn huis de sportvelden zien dus. J: Nou, dat is lekker dichtbij inderdaad R: Ja! J: En heb je dan in het weekend wedstrijden? R: Eehm ja op zaterdag meestal J: Wordt jij meestal ook opgesteld? R: Ja ik sta altijd links achter! G: Is dat een verdedigende positief? R: Ja! G: Net als een beetje bij voetbal? R: Ja! J + R + G: [lachen] J: Daar zat ik ook een beetje aan te denken. G: Even de link leggen [lacht] J + R: [lachen] J: Oke en vind je het leuk om te verdedigen of heb je liever een andere plek in het veld? R: Nee, ik vind het leuk om te verdedigen, soms vind ik aanval	Sport

ook leuk maar ik vind het zeg maar leuk om het doelpunt te voorkomen. J: Leuk zeg! Nou! G: Een beetje die spanning erin houden! R: Ja! [lacht]	
R: Ja! J: Dus die zie je ook regelmatig? R: Eeh, ja ik zie e ongeveer drie keer in de week vanwege de trainingen en vanwege het hockey en velen daarvan zie ik ook vanaf de, ken ik vanaf de basisschool dus die zie ik dan soms ook nog bij school.	Vriendinnen sport (II)
J: Oke! Nou hartstikke leuk! Eehm even kijken! Dan denk ik maar dat we even de overstap gaan maken naar je slechthorendheid. R: Ja, dat is goed! J: hoe gaat dat op school, met je slechthorendheid? R: Ja, gaat goed, ik heb er geen last vast en soms dan hoor ik het niet en dan vraag ik of ze het opnieuw willen zeggen en dan doen ze dat ook gewoon, dus ik heb daar verder ook geen problemen mee. J: En bedoel je dan de leerkrachten of ook.... R: Allebei de leerkrachten en de leerlingen!	Omgang met slechthorendheid in de klas
J: En hoe reageren die , de leerlingen? R: Eehm in het begin zeg maar, toen wisten ze nog niet dat ik hoortoestellen had en ik had het al wel tegen mijn mentor gezegd.... J: Ja. R:maar ik dacht ik laat het gewoon op me afkomen ik zie wel wat er gebeuert en toen na een poosje had een meisje tegen een paar anderen gezegd "wat heeft zij nou in de oren"..... J: Ja. R:en zo heb ik het tegen de klas gezegd en toen zeiden ze "echt heb je hoortoestellen" want dat hadden ze ook helemaal niet verwacht, hadden ze ook helemaal niet door. J: Nee R: Maar ze reageren ook niet boos ofzo, ze weten gewoon dat ik slechthorend ben en daarom reageren ze ook gewoon normaal. J: Ja, ze gaan er gewoon goed mee om als je nog een keer zegt "wat zeg je" R: Ja! J: Nou, hartstikke fijn! R: Ja! G: En had je eigenlijk verwacht dat het zo zou gaan? R: Nou, ik had eigenlijk verwacht dat ze zouden zeggen "ja, eehm" ja dat ze geen zin hadden om het opnieuw te zeggen enzo, want dat had ik op de basisschool in de groep acht wel bij een paar kinderen, maar was helemaal niet zo, dus was ik ook wel blij mee. G: Ja is wel fijn, dat is wel fijn. R: Ja!	Rekening houden slechthorendheid leerkrachten en leerlingen
J: Nou, en op de basisschool.... R: Op de basisschool is er altijd wel goed mee om gegaan en ik ben op de middelbare school.....we hebben zeg maar zo'n meisje in de klas die heeft ADHD en die heeft me een keer uit-	Steun vriendinnen

gescholden voor dove alleen dat heeft ze verder ook nooit meer gedaan en dat was gewoon omdat ze boos was en ik weet niet waarom, maar toen betrok ze mij erbij en schold ze me uit voor dove. J: Oke, en hoe heb jij daar toen op gerageerd? R: Toen ben ik, dat was tijdens gym, dus toen ben ik naar de gymdocent gegaan en die heeft met haar een gesprek gehad en ook de mentor toen heeft ze ook haar excuus aangeboden en nu doet ze het ook niet meer. J: Dat vind ik heel goed opgelost van je! Ja, in plaats dat je zelf heel boos terug gaat doen. R: Ja en mijn vriendinnen die stonden ook een beetje bij me en die zeiden ook allemaal tegen haar “doe even normaal” en “denk na wat je zegt” enzo! J: Oke! G: Dus je had wel steun? R: Ja! J: Dat is wel prettig dan! R: Ja!	
J: Oke, en eehm je zei net dat je gewoon verteld hebt nadat iemand anders het was opgevallen dat je hoortoestellen draagt. R: Ja, dat ik iets in mijn oor had. J: Ja, en eehm, ja hoe vond je dat om dat te vertellen? Vond je dat spannend of ging het eigenlijk gewoon makkelijk? R: Nee, ik vond het eigenlijk wel normaal, want ja ik heb het al vanaf groep twee, dat ik vier of vijf was dus op een gegeven moment, ik ben er gewoon aan gewend. Ik vind het ook niet raar om te vertellen ofzo. J: Het hoort gewoon bij je? R: Ja!	Klasgenoten vertellen over slechthorendheid
J: Ja. Oke! En wat vind je er zelf van dat je slechthorend bent? Is dat gewoon normaal voor je of heb je er soms andere dingen bij dat je denkt..... R: Nou, het is nu gewoon normaal voor me en soms vind ik het wel vervelend dat ik het opnieuw moet vragen als ik het niet heb gehoord maar wat ik wel heel mooi vond, toen had ik net hoortoestellen en toen ging ik naar buiten en toen hoorde ik voor het eerst de vogeltjes fluiten! G + J: Aaah [lachen] R: [lacht] J: Dat is een mooi moment dan, ja! R: Maar ik ben wel blij, dat is ze heb! J: Dus je hebt ze vanaf je vierde al? R: Eehm ja, vanaf mijn vierde of vijfde, ik had ze sinds groep twee! J: Oke! En hoeveel procent slechthorendheid ben je, heb je? R: Ik dacht voor een kwart, maar dat weet ik niet zeker! J: Oke, oke! Even kijken, nou dat heb ik al gevraagd.	Omgaan met slechthorendheid
G: Kun je ons vertellen wat je leuk vind aan je slechthorendheid? R: Aah, ik weet niet, wat is er zo leuk aan zou moeten vinden, ik vind het gewoon normaal om zo te zeggen, niet echt dat ik het heel leuk vind, maar ik ben er gewoon aan gewend! G: En als je zo nadenkt, zijn er misschien voordelen? R: Ja, ik hoor heel veel beter en zoals ik net al vertelde dat ik de	Voordelen slechthorendheid

vogeltjes weer kon horen en ja gewoon de kwestie dat ik beter kan horen dat maakt me wel gewoon blij want als ik ze misschien niet had gehad ja dan had ik misschien wel, als het achteruit was gegaan naar een andere school gemoeten voor slechthorende of wat dan ook, dus daarom ben ik ook wel blij dat ik ze heb! G: Ja! J: Ja!	
G: Ja, en naast de voordelen zijn er ook nog nadelen aan? R: Ja, dat ik het soms opnieuw moet vragen en als we wel eens gaan zwemmen met vriendinnen of met de klas dat ik dan meer, eehm mijn hoortoestellen uit heb en dat ik daarom minder hoor enzo en dat ik dan naar mijn kluisje moet om mijn hoortoestellen en alles, dat is dan wel een nadeel maar verder zijn het gewoon voordelen dat ik beter kan horen. G: Oke! J: Nou, hartstikke fijn! G: Goed dat je er zo tegenaan kijkt. J: Ja! G: Heel positief!	Nadelen slechthorendheid
J: Ja! Oke, nou je zit dus al een tijdje op de middelbare school! Hoe vond je het om daar naar toe te gaan? R: Ja, ik vond het natuurlijk wel spannend, omdat een velere grotere school, andere klassen, verschillende docenten en meer vakken enzo, maar op een gegeven moment we wennen er gewoon aan, en het was meestal weer zo kerstvakantie, dus het ging gewoon en het was leuk! J: Ja! R: En ik maakte ook snel vriendinnen enzo, dus J: Nou, hartstikke leuk, ja! R: Ja! [lacht]	Overstap basisonderwijs naar regulier voortgezet onderwijs
G: Wat voor niveau doe je eigenlijk op de middelbare school? R: Wat zei je? G: Wat voor niveau doe je? R: Havo G: Oke!	Niveau op de middelbare school
J: Havo! En is het een grote klas? R: Eehm, ja er zijn wat kinderen weggegaan naar een ander vwo of naar vwo en vmbo t, maar ik zit nu volgens mij met 28, dacht ik. G: Zijn ze halverwege het jaar al eeh.... R: Ohnee 21! G:zijn ze halverwege het jaar al gelijk weggegaan? R: Eehm, nou wij hebben één meisje in de klas en daar ben ik wel bevriend mee, maar die heeft zo'n ander meisje uit de klas die gaf ze overal de schuld van enzo, dus die is toen naar een andere klas gegaan, omdat ze het niet meer leuk vond. En één meisje die is sinds de kerstvakantie naar vwo gegaan! G: Dat hebben ze snel gedaan. J: Ja, meestal is dat pas aan het eind van het jaar. R: Ja, haar laagste cijfer was ook een zeven. J: Ooh [lacht] G: Misschien dat ze niet achter loopt inderdaad. J: Ja, dan was er geen uitdaging meer. R: Ja!	Grote van de klas

J: Nou, oke! Nou, dus je vond het eigenlijk niet zo heel spannend? R: Ja! J: Het ging je eigenlijk wel soepeltjes af? R: Ja, dat wel. In het begin vond ik het nog wel spannend voor het eerst enzo en natuurlijk omdat je weer een nieuwe klas hebt. J: Ja! R: En je andere klas waar je acht mee jaar mee hebt gezeten niet meer ziet enzo, maar op een gegeven moment wen je er gewoon aan, dus.	Overstap basisonderwijs naar regulier voortgezet onderwijs (II)
J: En eehm, is het een grote middelbare school? R: Ja, ik zit op de OBC Bemmelt, dus valt op zich wel mee. J: Oke, dus dat is niet heel druk? R: Nou, soms wel! Maar je weet altijd dat één trap, en die nemen alle kinderen dus dan neem ik gewoon die trap achteraan dan komt goed. G + J + R: [lachen] J: Om het te omzeilen [lacht] R: Ja! J: Dat is handig, ja! G: Mooie route uitgestippeld. R: [lacht] ja!	Grote van de school
J: Even kijken, heb je ook extra begeleiding op de middelbare school? R: Eehm, ik heb wel bijles maar voor slechthorendheid heb ik geen extra begeleiding J: Oke. Nee, dus dan. Vond je dat zelf niet nodig, of ? R: Nee, het was gewoon, ik hoor het gewoon goed en ik hoefde maar heel weinig opnieuw te vragen dus was ook niet van aanspraking en ik heb wel luistertoetsen. J: Ja R: En eehm, die heb ik toen één keer gemaakt met de klas en toen ging het wel redelijk. En bij Frans waar ik meer moeite mee heb, toen ben ik in de pauze heb ik het alleen gemaakt en mocht ik het zelf ook vaker opnieuw afspelen, dus daarmee wordt wel rekening gehouden, maar voor de rest gaat het gewoon goed! J: Ja! En heb je zelf met de leerkracht overlegt van Frans? R: Eehm, ja met Engels en Frans hebben we het er over gehad en die zei dat ze het gewoon gingen proberen en ik heb het nu geprobeerd zo alleen voor de klas en het ging heel goed dus! J: Nou, kijk aan, goed zeg! Ik vind het ook al echt super knap dat je dat zelf hebt gevraagd en opgelost! R: Ja [lacht] J: Daar ben je. Daarin ben je heel zelfstandig dan. R: Ja!	Hulp krijgen en vragen
G: En maak ook nog gebruik van soloapparatuur school? R: Nee! Maar toen ik naar de middelbare school ging toen wou- den mijn ouders het wel in de gaten houden hoe het ging. Maar uiteindelijk heb ik het niet nodig. G: Oke! En op de basisschool heb je het dus wel gebruikt? R: Nee! G: Ook niet?	Solo- apparatuur
J: Oke! En, even kijken. Hoe heb je de overgang, met de over-	Overstap basisonderwijs

gang bedoel ik de stap naar het basisonderwijs van naar het middelbaar onderwijs. Hoe heb je dat ervaren? R: Nou, mijn zus die zit ook al op die school, dus die heeft me ook al heel veel verteld erover en ik hoorde ook al van andere kinderen enzo, dus, ja! En Samen de boeken kaften en het ging op zich de eerste dag ging ik met één meisje uit mijn klas die zat nu ook bij mij in de klas en dan deden we het gewoon samen en toen had ik die dag ook al gelijk twee andere vriendinnen. En daarna met brugklaskamp had ik weer een nieuw vriendin erbij dus eigenlijk gewoon heel makkelijk. J: Oke, oke! Dus je zus zit ook op dezelfde middelbare school. R: Ja!	naar regulier voortgezet onderwijs (III)
J: Heb je nog meer broers en zussen? R: Eehm, nee! J: Oke, dit is je enige zus! R: Ja! J: Dus die heeft jou een klein beetje geholpen met de wegwijs maken daar? R: Ja! J: Ben je ook met je ouders wezen kijken voordat je daar naartoe ging? R: Eehm, ja ik ben er wel wezen kijken, maar mijn ouders hebben ook op die school gezeten dus ze weten zelf ook al hoe het zit enzo. J: Zo, de hele familie heeft daar eeh....[lacht] R: [lacht] J: Oke, nou, hartstikke goed!	Persoonlijke gegevens kind (II)
G: Je vertelde net overeen brugklaskamp. R: Eeh, ja! Die hadden we eehm in ongeveer de tweede week dacht ik. Eerst hadden we een soort introductieweek, daarna hadden we één week les met een beetje oefenen met de docenten enzo en daarna hadden we brugklaskamp. Ik weet niet meer precies waar we heen gingen, maar het was vooral om de klas te leren kennen enzo en dat heeft ook wel geholpen want ik heb daardoor ook veel meer vriendinnen gemaakt enzo. G: Oke, dus dat vond je wel leuk? R: Ja! G: Is ook wel prettig denk ik, want het is wat andere sfeer dan in de klas. R: Ja! J: Dus andere kinderen zou je dat zeker aanraden om gewoon mee te gaan naar zo'n kamp? R: Ja, zeker! J: Was het verplicht of was het gewoon vrijwillig? R: Nee het was eehm, volgens mij was het gewoon eehm wel verplicht, maar als je ziek was ofzo, of als je heel erg heimwee had, want er was één jongen die had heimwee en die was na één dag naar huis gegaan. J: Oke, ja! R: En een andere jongen die was heel misselijk geworden, dus die was ook naar huis gegaan. En één jongen die was ook ziek dus die mocht ook gewoon naar huis. J: Ja, ja oke! Kan ook moeilijk daar blijven inderdaad. Gewoon lekker naar huis gaan dan, ja! Eehm, heb je iets gemist in de overgang van het basis naar het middelbaar onderwijs?	Brugklaskamp

R: Denk het niet! J: Nee? R: Zou het niet, zou het zo even niet weten.	
J: Nee? Nee, dat kan. Even kijken. Nou dan gaan we nu de overstap maken naar de Vangnetbijeenkomst denk ik he? [kijkt naar Gamze] G: [knikt ja] J: Had je de enquête thuis al gelezen of.....gemaakt R: Ja, ik had hem ook ingevuld en volgens mij had mijn moeder hem ook al opgestuurd, maar dat weet ik niet zeker, volgens mij wel. J: Oke, dus die. Oke. Even kijken, ja. Heb je al een beetje ingelezen wat de Vangnetbijeenkomst was? R: Ja het was voor kinderen uit groep acht en dan die ook slechthorend waren... J: Ja. R:en dan voor de overstap naar de middelbare school en dat was dan een activiteitenmiddag dacht ik? J: Ja! R: En dan moest ik zelf dingen bedenken die ze dan konden doen.	Uitleg Vangnetbijeenkomst
J: Ja, dat klopt. En heb jij nog tips voor ons? Van nou dat je zegt "dat moet je zeker op zo'n dag aan informatie meegeven of als activiteit doen"? R: Ik denk vooral dat het ook misschien leuk is om met elkaar te praten zodat je ook weet hoe andere kinderen het dan doen. J: Ja R: Maar, gewoon leuke dingen enzo. Misschien iets met een kwartet ofzo met slechthorendheid of met dingen van de middelbare school ofzo. Ik weet niet precies. J: Ja! Dus je zegt gewoon in de spelletjesvorm dingen bespreken waardoor het misschien makkelijker wordt voor kinderen om iets te vertellen? R: Ja! J: Ja, dat is wel een goede, ja! Dan worden kinderen misschien wat meer open! R: Ja!	Activiteiten om te doen op de Vangnetbijeenkomst
J: Dat kan maar zo ja, dat klopt! En als je eehm jezelf na gaat toen je nog in groep acht zat wat had je toen graag willen weten van bijvoorbeeld als jij naar de Vangnetbijeenkomst had willen gaan? Kunnen gaan? R: Eehm, [lange stilte]. Ik weet niet, ja ik wist alles toen al, want al vanaf ja dat mijn zus naar de middelbare school ging, vertelde ze me alles al. J: Ja! R: Dus ik wist het eigenlijk al en ik wist nu ja..... J: En had je toen misschien tips willen hebben, van hoe ga ik het op de middelbare school vertellen? R: Ja, sowiets wel, hoe het ging op de middelbare school en met de dingen die ze daar anders doen op de middelbare school met verschillen vergelijken enzo. J: Ja, oke!	Leren op de Vangnetbijeenkomst
G: Ik had jou moeder aan de telefoon gesproken en die vertelde mij ook dat jij een keer zo'n bijeenkomst had gehad met twee of drie andere meiden.	Dag voor groep acht KAC

R: Ja, dat was ook hier en ze hadden heel veel kinderen uitgenodigd, alleen er kwamen maar drie meisjes waaronder ik, Hannah en Lara en daar was zo'n vrouw en we gingen gewoon met elkaar kletsen en we vertelden ook over elkaar met hoe wij omgingen met slechthorendheid. En we deden ook vooral spelletjes enzo.

G: Ja.

R: En daarna toen zijn ze ermee gestopt en toen heb ik wel contact met ze gehouden ook en toen zijn we nog een keer wezen gaan bowlen en nog een keer gaan afspreken bij iemand thuis. Alleen ik heb ongeveer sinds november of ja sinds de middelbare school eigenlijk.

J: Ja

R: Heb ik niet meer contact met ze gehad. Komt ook omdat ik op de middelbare school zit, maar één van die meisjes heb ik ook op whatsapp en daar praat ik soms ook nog wel mee.

J: Oke!

G: En weet je ook nog hoelang dat geleden is?

R: Eehm, het was toen ik in groep acht zat.

G: Oke, dat is dus nog niet zo lang geleden dan?

R: Nee!

J: Nee!

G: Nee, en vond je dat prettig zo'n middag?

R: Maar ik vond het wel fijn om te horen hoe anderen er bijvoorbeeld mee omgingen enzo en het was ook wel gewoon leuk om een keertje te doen.

G: Oke!

J: Toen was het natuurlijk wel heel kleinschalig met drie kinderen.

R: Ja!

R + J: [lachen]

J: Nu dan, als we zo'n dag willen ontwikkelen willen we voor meerdere kinderen, maarja het is natuurlijk ook maar hopen dat iedereen komt opdagen [lacht]

R: Ja!

J: Inderdaad, dat hadden ze denk ik toen ook niet op gerekend!

R: Ja!

J: Dat de helft misschien niet kwam. Maar eehm, wat voor spelletjes had je toen gedaan dan?

R: We hadden, ze had een soort papier en dan met lijm en dan allemaal plaatjes van Justin Bieber en andere beroemdheden dingen en dat je dan zelf kon tekenen enzo. En dan kon je zelf een poster zeg maar over jezelf maken.

J: Oke!

R: En ze had ook, omdat het toen bijna Sinterklaas was, was ergens in November toen en toen toen mochten we ook een eigen Sinterklaas boek. En dan had ze zo'n pak van oud cornflakes en dan mochten we een eigen Sinterklaasboek ervan maken ook en dan deden we daar ook allemaal dingen in schrijven.

J: En dan moest dan vooral over jezelf gaan?

R: Eehm jaa over jezelf wel!

J: En dan moest je dat aan het eind van de middag vertellen aan de andere kinderen die er zaten?

R: Nee, ondertussen vertelde we het wel aan elkaar een beetje.

En aan het eind van de middag lieten we het gewoon aan onze moeders zien enzo. J: Oke, die mochten dan uiteindelijk weer bij jullie komen? R: Ja, het zeg maar ook zo'n kamer [wijst door de kamer]. Alleen dan zat hier achter [wijst naar achteren] zat dan nog zo'n deur en daar zaten die moeders dan met een andere vrouw koffie te drinken en wij zaten zeg maar in deze kamer dan te knutselen enzo. J: Ooh, oke! G: Hmm oke! J: Oke, klinkt hartstikke leuk inderdaad! R: Ja! G: Maar ook wel goed dat jullie nog contact hebben! En gezellig denk ik? R: Ja!	
J: En ken je verder nog, dan Hannah en Lara volgens mij zei je? R: Ja! J: Ken je verder nog andere kinderen die slechthorend zijn? R: Nou, mijn neefje is slechthorend, en die heeft eehm volgens mij één hoortoestel aan één kant. J: Hmmhmm R: En familie van mijn oma, volgens mij heeft één broer dacht ik! J: Ja! R: Die heeft ook een hoortoestel en verder bij ons op school ken ik niet heel veel kinderen ofzo maar in groep acht en nu ook zijn wel wat kinderen die wat kleine problemen met hun oor hebben. J: Oke! G: En zou je wel kinderen willen kennen die ook een gehoorprobleem hebben? R: Ik zou het wel leuk vinden, omdat die denk ik ook denken wat jij zeg maar denkt maar het zou niet perse hoeven. G: Oke, het is dus niet iets wat je heel erg mist? R: Nee! J: Oke, dus dan zit het al wel in de familie inderdaad. R: Ja! J: Ja, oke! Even kijken. Volgens mij hebben we al bijna alles gehad.	Lotgenotencontact
G: Ja, is er nog iets dat jij kwijt wilt? R: Nee, ik denk dat ik alles wel een beetje heb verteld. J: Ja? Oke! En wat vond je ervan om zo met ons te praten? R: Nou, ik heb zelf wel eerder een keer een interview gegeven enzo, maar ik vind het helemaal niet erg om te doen, ik vind het wel leuk gewoon. J: Ooh, dus je bent er al gespecialiseerd in, in interviews geven [lacht] R: Ja! [lacht] J: Leuk zeg, ja! G: Je zit er ook wel heel makkelijk bij inderdaad! J: Ja! [lacht] R: Ja! [lacht] G: Je verteld zo leuk en gezellig! J: Oke, nee, dus eehm dus je vond het een leuk gesprek? R: Ja! J: Oke, dat is hartstikke fijn. Dat is ook onze bedoeling [lacht]	Evaluatie interview

G: Wij hebben nog wat voor jou, om je te bedanken voor dat je hier was, een kleinigheidje. Kijk! R: Dankjewel! G: Ook namens Mandy, want die is er natuurlijk niet, want anders werd het een beetje veel met z'n drieen. Dus dan, vandaar dat Judith en ik het hebben gedaan. J: Ja! R: Dankjewel! J: Alsjeblieft! G: Graag gedaan.	Afsluiting
---	------------

Bijlage XVI: Gecodeerd interview, 2 brugklas

Geïnterviewde 2: brugklas

30-04-2014

13.00 tot 13.26 uur

Interview	Code
G: Yes J: Ja G: Ja J: Zullen we beginnen? Oke, Dankjewel dan, voor dat je het interview wilt doen! Dan ga ik met een aantal simpele vragen beginnen en als je zegt van dat wil ik niet beantwoorden, mag je dat zeggen, daar ben je vrij in natuurlijk! Dus eeh, waar zit je op school en ik welke klas?	Opening
M: Ik zit eeh op de Grundel, en ik zit in de eerste. J: Oke, en waar ligt de Grundel, is dat hier in de buurt? M: Dat is eehm, in eehm, grodina, bij grodina zeg maar. J: Oke, en dan zit je in de eerste? M: Ja	School en klas
J: En eeh, hoe vind je het daar op de middelbare school? M: Ja, is wel leuk! J: Ja? Wat vind je er leuk aan, kun je ons dat vertellen? M: Ja, eehm, ja, gewoon, school en en, ja ze geven wel goed les. En, mensen die gaan wel gewoon leuk met elkaar om. J: Ja? Ja, dat is wel belangrijk natuurlijk, ja! M: Ja! J: En eeh, de vakken die je hebt, welke vind je daarvan leuk? M: Wiskunde en biologie en tekenen en techniek wel. J: Oke, en waarom vind je die leuk, weet je dat ook? M: Eehm, ja wiskunde vind ik heel makkelijk, biologie vind ik gewoon heel leuk om daar eeh daar over te horen en dat soort dingen..... J: Ja!	Leuk op de middelbare school
M:en tekenen vind ik gewoon heel leuk en J: dat doe..... M: techniek vind ik ook heel leuk om dat soort dingen te doen! J:ja, en tekenen vind je ook wel leuk om bijvoorbeeld thuis te doen? M: Ja! J: Oke, dus dat is ook een beetje een hobby van je? M: Ja!	Hobby: tekenen
J: Leuk! En eeh, als, als ik zo zeg, wat vind je niet leuk op school? M: hmmm, jawel, bedoel je qua vakken? J: Ja! M: Ehm, geschiedenis, eehm aardrijkskunde, ja aardrijkskunde vind ik nog wel kunnen dat wel! En eehm levensbeschouwing, en eehm ja frans. J: En vind je die vakken dan gewoon saai, of vind je het niet interessant wat er wordt, wat er wordt verteld, of? M: Ja, niet echt, ja gewoon saai!	Niet leuk op de middelbare school
J: Oke, en je zei dat je in de eerste zat, en dan heb je nog, heb je al wisselende groepen, of zit je telkens met een zelfde klas in, bij alle vakken? M: Zelfde klas J: Zelfde klas? Oke! En hoe is, hoe is het in de klas? Heb je een leuke klas? M: Mowah, jaa dat valt wel mee.	Klas

J: Valt wel mee? M: Ja, is niet zo'n hele leuke klas. J: Oke!	
M: Ja, kinderen die gaan bij mij in de klas zijn er ja de kinderen die, doen soms van die dingen ja, die niet echt leuk zijn. J: Kun je vertellen wat dat voor dingen zijn? M: Een foto eeh sturen in een groepsapp waar je niet zelf in zit. En een foto die je liever niet aan iedereen wil laten zien. [tranen in haar ogen] J: Oke, ja! Oh, dat is wel vervelend ja, oke! En dan eeh.....ik zie best wel dat je het er moeilijk mee hebt, of niet? [Marije huilt en de tranen rollen over haar wangen] M: [knikt "ja"] J: Ja, eehm, eehm als je, hoe gaat het met eehm andere kinderen in de klas? Kun je daar goed mee opschieten? M: Jawel! J: Ja? M: [huilt] [lange stilte] J: Wil je even, even rusten, even eeh..... G: Als er dingen zijn die je niet wilt vertellen, je mag het ook voor je houden als je dat wilt. Je hoeft natuurlijk ons niet alles te vertellen. Dat moet je alleen doen als jezelf daar prettig bij voelt. Moeder: Ik zou even een doekje pakken voor jou! He, meisje!	Dingen die gebeuren in de klas
Moeder: Het is een beetje lastig met vriendinnen, om leuke vriendinnen te vinden in de klas. G: Hmmhmm	Vriendinnen maken
Moeder: Het is een hele grote klas. J: ja? Moeder: Eehm, hoeveel kinderen zitten er in? 31, 30? M: 30! J: Jeetje, dat is wel een hele grote brugklas, ja! M: Ja, en er is er eentje weggepest! J: Ohh	Grote van de klas
Moeder: Het is een havo/atheneum klas, dan zou je misschien verwachten dat mensen met wat meer respect met elkaar omgaan maar. J+G: Ja! Moeder: dat valt daar ook nogal wat tegen.	Omgang met elkaar
G: Ja! En Heb je wel kinderen bij jou in de klas, die ook bij jou in groep acht zaten dan? M + Moeder: Ja G: Dat wel? M: Ja, twee! Maar die zijn niet echt eeh, die zijn heel arrogant! G: Daar ging je in groep acht ook niet zo mee om dan? M: Nee! G: Oke! Het is dus ook niet zo dat je denkt, ooh fijn, daar zit ik bij in de klas? M + Moeder: Nee G: En voor de rest wel vriendinnen van jou, van de basisschool? Zitten die wel bij jou op school? M: Jawel! G: Oke! En die zie je dan wel in de pauzes? M: Ja! Jawel! G: Dat is fijn! En daar kun je wel gezellig mee kletsen?	Omgang met kinderen van de basisschool

M: Ja, dat wel! J: Oke! Dat is veel fijner, dat je die dan eeh nog in de pauzes ziet! M: Hmmhmm J: En zie je die ook dan na school, nog? M: Ja! J: Of samen naar huis fietsen? M: Ja, soms wel! J: Gezellig! M: Hmmhmm	
J: Ja! Zullen we gewoon dan even, het onderwerp school even aan de kant zetten en dan gewoon over andere..... M: Ja! J:doe je aan sport bijvoorbeeld? M: Nee dat niet!	Sport
J: Nee? Andere hobby's? M: Hmm, niet echt. J: Nee, komt er niet zo gauw iets in je op wat je heel graag doet, waar je graag mee bezig bent? M: Ja, tekenen en schilderen, dat wel! J: Ook schilderen? M: Ja! J: En heb je al verschillende, heb je dan boven zo'n eeh doek staan eeh.....? M: Ja ik heb gewoon een paar van die, paar van die dingen eeh, soms dan verveel ik me en dan pak ik ze en dan ga ik gewoon schilderen. J: Leuk zeg! En vind je het zelf dat je het goed kan? M: Jawel, mwoah, ja gewoon! J: Ik denk het wel, als je er zo graag mee bezig bent! Dan ben je daar denk ik best wel goed in geworden! Moeder: Ja hoor! Ze kan heel goed tekenen! J+G: Leuk! G: En wat doe je met zo'n schilderij, als die af is? M: Hmm, meestal ergens neerzetten.... G: In huis? Moeder:of aan je broertje geven G: Oke! Kijk dat is nou super leuk! Moeder: Je maakt voor anderen ook wel vaak wat dingen, he? G: Hebben anderen er ook plezier van! [lacht] J: Leuk zeg! M: Ja!	Hobby's
J: Eehm, ja we zijn natuurlijk vooral om te, vragen te stellen over je slechthorendheid, want daar zijn wij heel benieuwd naar! M: Hmmhmm J: Eehm, hoe vind je het om slechthorend te zijn? M: Eehm, ja ik weet eigenlijk niet anders J: Nee, nee? M: Ik heb het altijd al, dus! Moeder: Ietsje duidelijker praten Marije. Kunnen, dan kan het beter opgenomen worden. G: Kan hem wel even hier neerleggen J: Ja. Zo. Ja, je weet niet anders, zeg je eigenlijk? M: Ja!	Slechthorend zijn
J: En eeh, als je kijkt eeh naar bijvoorbeeld, als je thuis bent. Gaat het dan goed? Kun je alles mee krijgen?	Omgang thuis met slechthorendheid

M: Jawel.	
J: En op school? M: Ja, daar heb ik wel zo'n eeh zo'n ding voor die dan de leraar krijgt, en dan..... Moeder: Soloapparatuur M: Ja. J: Dan krijgt de leraar een microfoontje, dat jij alles rechtstreeks binnenkrijgt. M: Ja J: Oke! En eeh, heb je nog extra dingen dat je bijvoorbeeld vooraan zit of dat je.....? M: Ja, vooraan zitten J: En nog andere dingen? M: Eehm ja, dat ik wel gewoon, eehm onder de uitleg kan zeggen dat ik het niet hoor, dat ik gewoon kan onderbreken enzo. J: Ja! G: Maak je daar veel gebruik van in de klas? M: Nee, dat niet! G: En je solosapparatuur? M: Ja, dat wel! G: Dat wel! Dat werkt wel prettig? M: Ja! J: Worden dan ook alle omgevingsgeluiden afgesloten? M: Ja, daar kan ik wel voor kiezen dat de omgevingsgeluiden dan wat zachter zijn, maar en dat de leraar wat harder is, hoor. Alleen dat doe ik vaak niet, ik doe meestal dan dat ik alles tegelijk hoor. J: Ja, oke! En dat gaat dus goed? M: Ja!	Omgang op school met slechthorendheid
J: Ja? Ooh, hartstikke fijn! Mooizo! En eehm, nou, de kinderen uit de klas, weten die van je slechthorendheid? M: Ja! J: Ja? Heb je dat zelf verteld? M: Ja, ik ben in het begin van het schooljaar, ben ik vooraan, met de mentor, heb ik vooraan in de klas heb ik uitgelegd wat het is enzo. J: Oke! En hoe vond je dat om te doen? M: Ja eerst wel, vond ik een beetje eng. J: Ja M: maar gelukkig, maar ze waren best wel gewoon aan het luisteren enzo, dus was wel fijn. J: Dus de klas heeft er goed op gereageerd? M: Ja! J: Super stoer dat je het hebt verteld voor de klas, dat is toch wel een hele stap om te doen lijkt mij, of niet? M: Hmmhmm	Klasgenoten vertellen over slechthorendheid
J: Superknap! Eehm, nou dus je zei net al dat je het samen met je mentor hebt verteld en andere kinderen hebben er goed op gereageerd, eehm dus, voor een groep mensen praten, hoe vind je dat om te doen? Want ik denk dat het nu wel vaker gebeurd op de middelbare school, presentaties geven. M: Daar wordt ik best wel zenuwachtig van. J: Maar je doet het wel? M: Ja!	Praten voor een groep
J: Kijk aan, en eehm, had ik net al gevraagd he, wat je er zelf van vind. Nou dan gaan we. Wat vind je leuk aan slechthorendheid? M: Hmmhmm [denkt na]	Voordelen aan slechthorendheid

J: Zijn er ook voordelen voor jou aan, dat je denkt dat kunnen anderen niet, maar ik wel? M: Dat je soms, die dingen, mijn gehoorapparaatjes af kan doen en dan gewoon niet hoeft te luisteren. G+ Moeder: [lachen] J: Even oost-indisch doof zijn? M: Ja J: Zoals we dat mooi zeggen. Moeder: 's Morgens, met uitslapen in het weekend... M: Ja.... Moeder:is ze niet zo snel wakker als haar zussen. M:meestal, vroeger werd iedereen wakker van hem [wijst naar broertje] alleen ik niet! J: Aah, kijk aan, ja, dan kon jij lekker in bed blijven liggen? M: Ja! J: En nog meer dingen, dat je zegt van dat vind ik er eigenlijk wel leuk aan? M: Hmmhmm, niet echt meer ofzo! Nee!	
J: En wat zijn voor jou de mindere kanten eraan? M: Nou dat je minder dingen kunt horen en dat sommige kinderen boos worden dat je het niet hoort. Moeder: Dan hebben ze geen geduld met jou, he? M: [begint te huilen] Moeder: Dan hoort Marije het niet en dan reageert ze niet en dan gaan ze een beetje geïrriteerd reageren zo van "huh, je hoort het toch wel" weet je wel..... J: Ja, hmmhmm, nee! Moeder:terwijl ze het dan echt niet hoort en dat vind ze heel vervelend! J: Ja! G: En vooral in zo'n grote groep, denk ik dan! J+ Moeder: Ja! Moeder: En zo'n brugklas, waar iedereen op elkaar let en waar je er altijd bij wilt horen, is dat heel moeilijk! J: Ja, dat kan ik me voorstellen! G: En ga je dan de mentor toe, of ga je dan naar de docent toe die er dan is? M: Ja, dan ga ik meestal naar de docent toe. G: Hmmhmm, en wat doen ze daar eigenlijk aan op school? M: Ja, ze gaan dan naar die gene toe en dan zeggen ze er gewoon wat van [snikt] G: En dan hopen ze dat het ophoudt? M: Ja [snikt] G: Heb jij daar dan zelf ook vrede mee? Vind je dat dan goed? M: [snikt] Jawel! G: Zou je niet, zou je niet nog zelf met die gene willen praten aan tafel, misschien met een docent erbij? M: Nee G: Oke! Moeder: Dan ben je weer een uitzondering he! J+ G: Ja! Moeder: Dat wil ze niet! G: Ja!	Nadelen aan slechthorendheid
G: [kijkt naar Judith] Ik weet niet of jij het leuk vind om te vertellen, hoe het bij jou was?	Slechthorendheid Judith

J: Ja, ik ben zelf ook slechthorend, dus daarom zei ik ook kan me er wel iets bij voorstellen inderdaad, als je dan de hele tijd laat maar laat maar te horen krijgt. Dan denk ik zelf altijd, niks laat maar, ik wil ook weten wat er gezegd is! G: [lacht] Moeder: Ja, dan geven ze het op! Dan hebben ze geen zin om het nog een keer te herhalen. J: Ja, ja, precies. Moeder: Terwijl het voor jou ook belangrijk is om mee te kunnen doen in het gesprek. J: Ja! Daarom! Moeder: Ja! En ben jij aan eeh beide kanten slechthorend? J: Ja! Moeder: En wat heb jij dan precies voor gehoorafwijking? J: Eehm, ja, dat weet ik eigenlijk niet precies! In ieder geval 60% hoor ik zonder gehoorapparaatjes. Moeder: Ja, ja, en zit het bij jou in het binnenoor of eeh....? J: Ja, volgens mij wel, maar ik heb me er nooit zo mee beziggehouden. Hoooo. [theekopje van Marije valt bijna om] G: [lacht] Moeder: Nee, nee J: Nee, dus, ja! Moeder: Maar je hebt wel gehoorapparaten in ieder geval? J: Ja! Moeder: Soms heb je iets met het binnenoor en dan kun je geen gehoorapparaten hebben, omdat het dan.... J: Ja, daarom, ik weet het, ik heb gehoorapparaten, ik weet niet precies of dat nou in het binnenoor is inderdaad, of eeh.... Moeder:ja..... J: want dan heb je de baha's en eeh... Moeder:Ja.... J:dat is meer eeh....maar die heb ik inderdaad niet. Moeder:jij hebt er echt iets in zitten? J: ...gewoon een aanhangsel, ja! Moeder: Ja J: Ja, je kunt het wel zien, kijk maar [doet haar op zij en laat gehoorapparaat zien] Moeder: [kijkt naar Marije] die ken je wel, he? Lopen wel meer mensen mee. J: Ja! M: Ja	
Moeder: Dus je kunt ook aan haar vragen goh, hoe ga jij daar nou mee om. Of ga je ermee om M: ehh Moeder: [Vraagt aan J] Heb jij dat proces ook gehad, waar zij nou een beetje in zit, van eh? J: Ehh, ik volgens mij wel.. Moeder: Dingen waar je tegen aan loopt? J: Eh, ja, ik vond het lastig om te vertellen. Ik heb het ook niet aan iedereen verteld op de middelbare school inderdaad Moeder: Nee J: Ik had gewoon mijn haren ervoor en dan ja Moeder: Ja J: Maar inderdaad, soms dat je denkt, nee ik wil het ook weten	Omgaan met slechthorendheid Judith

Moeder: Ja J: Enne, ja, vroeger was ik niet zo mondig om te zeggen: "Nee niets laat maar, ik wil het nu weten!" Moeder: Ja J: Dan dacht ik gewoon, ja laat maar inderdaad Moeder: Ja. En nu kom je meer voor jezelf op? J: Ja! Moeder: Ja, dat moet Marije ook leren. [zegt tegen M] Ja, daar moet je wat van zeggen, als ze het opgeven of boos worden. Dan moet je gewoon echt eh voor jezelf opkomen. En zeggen van ik ben slecht-horend, daar moet je dan maar even rekening mee houden, dat je het nog een keer zegt. M: Hmm Moeder: Daar moet je dan maar even de moeite voor mij doen. Het is niet anders. J: Nee, dat is het inderdaad. Je moet dat vragen en zeggen en. Ja, die leeftijd is zo.. Moeder: Ja J: Ja, dat is gewoon ook de leeftijd. En hoe verder ik, hoe verder je daar uitgroeit en naar een andere leeftijd gaat, hoe Moeder: Hoe sterker je wordt J: Ja Moeder: Ja J: Dat klopt [vraagt aan M] Gaat het weer een beetje? M: Ja hoor.. J: Oke, fijn. Heb je verder nog vragen voor mij, want dan mag je die altijd stellen. M: Hmmm J: Daar sta ik open voor M: [schudt nee] J: Nee? Als je straks denkt, oh ik heb nog iets, gewoon stellen! Moeder: Hmm, van hoe heb jij dat nou gedaan toen jij in de brugklas zat. Of bepaalde dingetjes waar je tegen aan loopt. J: Nee, eventjes niet? M: Nee.. J: Zal ik de volgende vraag maar even stellen? M: [knikt ja	
J: Oke, ehm. Nou je zit dus al een tijdje op de middelbare school. Hoe vond je die overstap van groep acht naar de brugklas? M: Eerst vond ik het wel, eeh, gewenning ofzo. Maar daarna ging het gewoon makkelijk J: Ja. Wat vond je moeilijk aan die stap. Bijvoorbeeld het huiswerk, of dat je in één keer op een hele grote school zat, of M: Vooral dat het opeens zo druk werd J: [Knikt ja] Zat je in de basisschool in een kleine groep dan? M: Eh, ja ook wel gewoon een grote groep, maar eh, eh is wel iets anders dan J: Ja M: Ja Moeder: Groot, een grote school met veel mensen M: Ja J: Zitten ook , ehh ook veel brugklassers? M: Ja	Overstap basison- derwijs naar regulier voortgezet onderwijs
J: Oke, ja. En.. verder, hoe is de begeleiding op de middelbare school. Hebben we het al een beetje over gehad. Je zei dat je het al	Begeleiding op school

met je mentor voor de klas hebt verteld M: Ja J: Maar heb je dan vaker gesprekken met je mentor? M: Nee, niet echt J: Hoeft natuurlijk niet alleen jij te zijn, maar volgens mij kan het ook best zijn dat je mentor eens in de zoveel tijd met alle kinderen een keer gaat zitten M: Hmm, ja. We hebben elke week één , één les, mentorles. En dan praten we gewoon, en dan hebben we een boekje, en daar, daar leren we dan dingen over hoe je met elkaar om moet gaan J: Oke. Als je die, die heb je één keer in de week? M: Ja J: één uurtje maar dan? M: Ja J: Ja, oke	
Moeder: Het probleem wordt vaak onderschat, van slechthorendheid. [zegt tegen J] Zul jij ook tegen aan zijn gelopen. Kijk, als je zo met haar omgaat merk je niet dat ze slechthorend is. J: Nee, dat klopt Moeder: Dus mensen hebben niet in de gaten dat, dat je niet vanzelfsprekend altijd alles mee krijgt. En leraren verkijken zich daarop en leerlingen ook. Dat is echt wat. Ieder jaar moet je altijd alle leraren weer zeggen van: "Denk erom, want ze is wel slechthorend." J: Ja Moeder: "Pas op, want ze krijgt niet alles mee." J: Ja daarom.. Moeder: Soloapparatuur hebben we ook heel erg op gehamerd, want ze heeft het echt nodig. Het lijkt alsof ze alles mee krijgt, maar ze krijgt niet alles mee. En dat is gewoon jammer. J: Hmm, ja Moeder: Dus, ja. Het is wel zichtbaar met de gehoorapparaten, maar toch vergeten mensen het. Want je hebt de normale communicatie niet met elkaar. En ze is er natuurlijk heel slim in, dat zul jij ook zijn, dat je heel visueel bent ingesteld J: Ja Moeder: Eh, je kunt sociaal wenselijke antwoorden geven, als je iets niet goed hebt opgevangen, dat je er toch wel uit redt. Ja, daar is zij natuurlijk ook heel erg bekwaam in J: Ja G: Dat hebben wij zelf ook nog wel is met Judith. Dan maken we onderling grapjes J: Ja Moeder: Ja G: En dan lacht Judith helemaal niet, en dan denken we, ohja dat heeft ze niet gehoord, nog een keer vertellen Moeder + J: Ja! G: Maar dan ben je dan niet bewust van zo Moeder: Ja, maar jullie zien dat. Ik denk op die leeftijd, waar zij nu in zit G: Ja Moeder: Ja dan zien die kinderen dat niet J: Nee, dat is echt de leeftijd G: [vraagt aan J] Bij ons in de klas weet ook niet iedereen het van jou toch?	Rekening houden met slechthorendheid

J: Nee, dat klopt Moeder: Nee, nee en dat hoeft ook niet, nee J: Nee Moeder: Nee J: Dus ja, sommige leraren praten naar het bord toe Moeder: Ja! J: [houdt haar hand voor haar mond] Of gaan zo praten G + Moeder: [lachen] Moeder: Ja, dan zouden ze eigenlijk rekening moeten houden dat er een slechthorend kind in de klas zit	
M: Bij mij weten de leraren wel.. Ik heb één leraar, voor biologie J: Ja M: En die kijkt, altijd extra altijd naar mij, richting mij J: Oh, dat heb je met hem afgesproken? M: Nee, dat doet die uit zichzelf J: Oh! Nou, dat is hartstikke fijn! M: Ja J: Ja, ja als meer daar het voorbeeld aan nemen inderdaad M + Moeder: Ja Moeder: We hebben, er is dus wel een presentatie geweest van het audiologisch centrum, in de lerarenvergadering. En daar zijn dingen aangegeven om het nog weer is te benadrukken, enne, ja. In de praktijk, die docenten zijn ook met een hele klas vol bezig. J: Ja Moeder: En om dat al helemaal in goede banen te leiden en dan als je dan ook nog op een individuele leerling moeten letten, dat lukt niet zo best J: Nee Moeder: Dat is gewoon zo J: Puur ook, sommige leraren denken ook puur uit zelfbescherming, want anders dan zijn ze ook... Ja, ze geven de les en dan gaan ze weer door Moeder: Ja, ja. Dan zijn ze al lang blij dat het nog een beetje stil is J: Ja, ja precies G: [lacht] Ja dat is zo Moeder: Dat kinderen een beetje luisteren. Maar de soloapparatuur daar werken de meeste docenten wel goed aan mee. Het ging een tijdje, dan doet Marije het niet. Toen dacht ik dat het wel gebeurde. Aan het begin van het jaar deed ze het heel goed, toen kwam er een dip in. Toen hadden we tien minuten gesprek en toen kwam ik erachter dus dat ze niet altijd de soloapparatuur, of vrijwel haast niet. Toen heb ik ook heel duidelijk bij de leraren benadrukt, van het moet echt wel gebeuren, die soloapparatuur. Anders krijgt ze het gewoon echt niet mee. Er is altijd wel geroesemoes. Kijk, [tikt met theekopje op tafel] dit is voor ons gewoon een geluid. Nou [zegt tegen J] dit herken jij ook. Wij selecteren dat, dan hoor je mij stem nog wel J: Ja Moeder: Voor haar wordt dit ook heel hard versterkt door de gehoorapparatuur J: Ja Moeder: Dus klinkt mijn stem ook minder hard, dus krijgt ze weer een paar percentage minder mee, dus ja. Enne, en daar is dus even, daar heb ik even de nadruk opgelegd J: Ja Moeder: En nou let ze der wel op dat ze dus ook echt die soloappa-	Rekening houden slechthorendheid leerkrachten en leerlingen

ratuur geeft J: Ja Moeder: Dus ehh, daar werken ze wel heel goed aan mee op school, hoor J: Fijn Moeder: En de mentor is daar heel eh.. Maar in de dagelijkse gang van zaken ehh, ja, verdwijnt het wel op de achtergrond. Maar de wil is er wel! J: Ja Moeder: Laat ik het zo zeggen J: Nou, ja dat is al de eerste stap Moeder: Ja, ja. Enne, de leeftijd waar zij nou in zit, die twaalf-der-tienjarige klasgenoten. Ja, die zijn gewoon nog niet zo ver dat ze daar rekening mee houden. [zegt tegen G] Zoals jij daar rekening mee houdt, dat als je een grapje maakt, en dan even nog een keer zegt G: Hmm [knikt ja] Moeder: Eh, dat kun je van die eh brugpiepertjes nog niet verwachten G: Nee, nee J: Nee G: Nee, er altijd wel een beetje strijd. Wie is er leuk, wie is er stoer Moeder: Ja, ja. Ja dat is echt die leeftijd. Dan zijn ze alleen maar met zichzelf bezig en vooral niet met een ander G: En zichzelf willen bewijzen, dat is ook.. Nieuwe school, nieuwe klas. Moeder: Ja, ja J: Ja, dat is het ook allemaal G: En op de basisschool ken je elkaar al acht jaar lang, en je hebt allemaal Moeder: Het is echt wat anders J: Ja	
G: [vraagt aan Judith] Nou zullen we dan maar de overstap maken naar de Vangnetbijeenkomst? J: Ja, dat is denk wel goed G: Ja J: Ehmm, even kijken. Als je kijkt naar de overgang van het basis-onderwijs naar het middelbaar onderwijs, heb jij wat gemist in begeleiding, bijvoorbeeld vanuit het Kinder Audiologisch Centrum. Dat wij nu bijvoorbeeld op de Vangnetbijeenkomst voor groep acht leerlingen, kunnen vertellen?	Uitleg Vangnetbijeenkomst
M: Hmm... Ik zal het niet weten G: Bijvoorbeeld van dit had ik graag willen weten, voordat ik naar de middelbare school ging, want dat was toch wel lastig M: Nee, ik wist eigenlijk wel gewoon alles	Leren op de Vangnetbijeenkomst
Moeder: Ze is naar een sterrenkamp geweest, vanuit Stichting de Ster. Ik weet niet of jullie dat kennen? J: Nee, ken ik niet Moeder: Ehh, dat zijn kampen waar kinderen, eh kampen, dat klinkt ook zo. Maar dat zijn leuke zomerkampen, waar kinderen naar toe gaan, die allemaal eh een bepaald rugzakje hebben en die op de één of andere manier wat sterker gemaakt moet worden, enne wat zelfstandiger J: Hmm [knikt ja] Moeder: Daar kun je ook naar toe als je slechthorend bent. Nou en	Sterrenkamp

dit was, speciaal, ehh een kamp voor eh achtstergroepers, die klaargestoomd werden om de stap naar het middelbaar onderwijs te maken. Het was op een hele grote boerderij en daar hadden ze ook in de loods hadden ze daar een klas nagebootst, en hoe het dan allemaal ging, hoe je houding moet zijn met je rugzak. Dat je niet onzeker naar binnen moet lopen, maar van 'hier ben ik'. Maar allemaal van dat soort dingen, ze hebben rollenspellen gedaan en allerlei spelletjes, om hun een beetje klaar te stomen.	
J: Ah, oke! [vraagt aan M] En hoe vond jij dat kamp? M: Wel leuk J: Ja? Wat vond je er leuk aan dan? M: Eh, ja gewoon. Dat je eh gewoon omgaat met de mensen die er ook bij zijn en zo Moeder: En dat je ineens geconfronteerd wordt met een groep kinderen die je helemaal niet kent, hoe ga je daar mee om J: Hmm [knikt ja] Moeder: Hoe, hoe stap je op iemand af die je niet kent, dat hebben ze in rollenspellen geoefend enzo. En dat is voor haar natuurlijk ook wel heel goed J: Ja G: Ja. [vraagt aan M] En heb je gebruik gemaakt van de tips die je daar kreeg? M: Jawel G: Kun je er is eentje vertellen? M: Ehm ,als je tegen een vreemd iemand begint te praten, gewoon rechtop blijven staan en niet ergens aan gaan trekken ofzo, en niet aan je kleren zitten ofzo G: Een zekere houding? M: Ja G: En is dat gelukt? M: Jawel, een beetje G: Ja? M: Maar ik durf nog niet echt naar iemand toe te stappen die ik niet ken ofzo G: Komt vanzelf	Activiteiten op het kamp
J: Ja, dat leer je wel. Helemaal vanzelf. Ehh, even kijken. Ja, als je bijvoorbeeld, [lacht om spelend kind] ehh, ja die Vangnetbijeenkomst die komt er nu uiteindelijk voor groep acht. En als je, eh heb je leuke activiteiten dat je zegt, eh nou dat is wel een leuk idee om te doen met die kinderen? M: [zucht] Moeder: Misschien wat voorbeelden vanuit het kamp? M: Ehm, ja, ja dat je iets naspeelt en dat je dan ehm, een probleem naspeelt en dat je dan samen met een groepje ehm moet bedenken wat een oplossing daarvoor kan zijn. J: Oh! Dat vind ik een heel leuk idee inderdaad! Dat is dan gewoon eigenlijk een soort rollenspel M: Ja, dat je oplossing moet bedenken met de groep J: Eh, ja dat de begeleiding zich er van af houdt en dat de kinderen het zelf gaan doen M: Hmm [knikt ja] Moeder: Ja, bijvoorbeeld, van wat jij ook zegt, dat mensen geen geduld hebben om iets te herhalen, zo van laat maar, hoe ga je daar dan op reageren J: Ja	Activiteiten om te doen

Moeder: Van dat soort dingen, kun je heel wat situaties bedenken natuurlijk J: Ja G: En wat je net zie misschien over je houding M: Ja J: Nou dat vind ik wel een hele leuke tip! Moeder: Zeker voor slechthorende kinderen heel belangrijk! Hun houding J: Ja, dat is wel een hele goeie. Heb je verder nog ideeën of M: Ehh, nee	
J: Verder niet? Is er nog iets wat je aan ons wil vertellen? Wat je nog niet, wat wij niet gevraagd hebben bijvoorbeeld, maar wat je nog wel heel graag kwijt wil? M: Nee, ik weet zo niet wat J: Nee? M: Nee J: [vraagt aan G] Heb jij nog vragen? G: Nee, ik heb geen vragen meer J: Nee, eh dan was dit het. Wat vond je ervan? M: Hmm, ja wel leuk J: Wel leuk? M: Ja Moeder: Ondanks de traantjes G: Die horen er ook bij Moeder + J: Ja	Evaluatie interview
G: [lacht] Nou, dan hebben wij nog wat voor je mee genomen J: Ja! [pakt cadeau aan van G en geeft het aan M] Kijk is, alsjeblieft! Dat komt met je hobby heel goed uit! M: Dankjewel J: Alsjeblieft! Moeder: Wat leuk zeg, nou!	Afsluiting

Bijlage XVII: Alle gecategoriseerde interviews

Labels	Geïnterviewde 1: groep acht	Geïnterviewde 2: groep acht	Geïnterviewde 1: brugklas	Geïnterviewde 2: brugklas
Persoonlijke gegevens kind	Keepst bij de eendracht, heeft een broertje waar die graag mee trampoline springt. Is 12 jaar. Broertje is ook slechthorend, maar heeft ook een spraaktaalprobleem.	11 jaar heeft één zus	12 jaar Zit in de eerste van de middelbare school Kookt en leest graag Heeft 1 zus, die is ouder	Elf jaar.
School en klas	Adalbert basisschool in Mook, in groep 8	Pius X in Oss, zit in groep acht	Eerste klas op het OBS Bemmel, middelbare school	Eerste klas op de Grundel in Hengelo. Heeft geen leuke klas.
Niet leuk op (middelbare)school	Wiskunde, is hij niet zo goed in	Rekenen	Wiskunde, dit komt door de docent en Nederlands en Frans.	Houdt niet van de vakken geschiedenis, aardrijkskunde, levensbeschouwing en Frans
Leuk op (middelbare)school	Geschiedenis Op de middelbare school de vele vakken en het krijgen van techniek en NASK	Vindt handarbeid, buitenspelen en lezen leuk	Handvaardigheid, gym en rekenvaardigheden	Houdt van de vakken wiskunde (makkelijk), biologie (heel leuk/interessant)
Hulp krijgen en vragen	Steekt altijd de vinger op als hij hulp wilt. Meestal als enige van de klas. Vindt dit niet eng	Krijgt hulp bij rekenen, zit dan apart met één ander meisje Wanneer ze iets niet snapt, steekt ze haar vinger op	Geen extra hulp, wel bij luister-toetsen bij Frans en Engels dat ze het dan nog een keer mag afspelen of in een andere ruimte de toets doen. Dit heeft ze zelf gevraagd.	In het begin wat matig, wordt beter. Maakt gebruikt van solo-apparatuur.
Plek in de klas	Vooraan	Achterin	n.v.t.	Vooraan, zodat ze het beter kan meekrijgen.
Vrienden en vriendinnen op school	Best wel veel waar hij mee kan lachen leuke dingen doen, 1 vriend zit die naast in de klas	Elf vriendinnen. Spreken veel met elkaar af, bellen elkaar ook af en toe	Veel vrienden en vriendinnen	Weinig/Geen
Sport	Voetbal	Hockey	Hockey, al 3 jaar in de verdedigende positie	Geen

			Af en toe hardlopen en zwemmen	
Vrienden en vriendinnen sport	1 vriend, waar hij ook naast zit in de klas	Ze kan er goed mee opschieten, maar spreekt er niet mee af	Ja, veel vriendinnen. Ziet ze drie keer in de week en ook nog daarbuiten op school	n.v.t.
Genoeg vrienden	Hoeft niet meer vrienden	Heeft genoeg vrienden	n.v.t.	n.v.t.
Omgaan met slechthorendheid in de klas (school)	Gaat goed. Mede door solo-apparatuur kan hij alles goed meekrijgen. Wanneer hij vraagt wat er is gezegd, wordt dit nog een keer herhaald.	Doet haar gehoorapparaten uit. Anders wordt het te druk. Ze krijgt het dan wel nog mee, maar hoort sommige dingen anders	Leerkrachten en leerlingen gaan er goed mee om. Wanneer ze vraagt of iets nog een keer mag gezegd worden is dit geen probleem.	Lastig, voelt zich eenzaam.
Klasgenoten vertellen over slechthorendheid	Spreekbeurt over doofheid gedaan, met een liedje in gebarentaal. Een 10 voor gekregen	De kinderen weten het wel, maar ze heeft het niet zelf verteld. Ze zien het aan de solo-apparatuur. Ze hebben er goed op gereageerd	Nadat een meisje was opgevalen dat ze hoortoestellen droeg, ook verteld aan de andere kinderen in de klas. Dit was niet spannend	Zelf verteld in het begin van het schooljaar, samen met de mentor
Praten voor een groep	Vindt hij hartstikke leuk	Vindt het wel spannend, maar als ze het eenmaal doet dan gaat het wel	n.v.t.	Wordt ze zenuwachtig van
Nadelen aan slechthorend zijn	Vaak de gehoorapparaatjes uit doen, bijvoorbeeld met zwemmen. Soms piepen ze heel erg en het is niet leuk om op controle te komen. De testen zijn saai.	Wanneer ze de apparaatjes in heeft, dan lijkt het net of ze flaporen heeft. Daarnaast vergeet ze soms in te doen en dan hoort ze niet goed	Soms iets opnieuw moeten vragen en dat ze uit moeten tijdens zwemmen	Niet alles kunnen horen. Kinderen die boos worden omdat ze het niet hoort. Mensen hebben weinig geduld
Voordelen aan slechthorend zijn	Hoort de harde muziek van zijn burens maar een klein beetje	Wanneer ze in de gang zit te werken, kan ze de meester nog steeds horen door de solo-apparatuur.	Hoorde de vogeltjes weer fluiten toen ze ze voor het eerst in had. Blij dat ze ze heeft, anders had ze misschien naar een andere school gemoeten. Ze is blij dat ze weer goed kan horen	Kan haar apparaatjes uit doen als ze iets niet wilt horen. Kan uitslapen en wordt niet wakker van haar jongere broertje.
Nieuwe school en vriendinnen maken	n.v.t.	Vindt het jammer om vriendinnen te missen van de basisschool. Maar heeft wel zin om nieuwe te maken, ook al vindt ze dit spannend	n.v.t.	n.v.t.
Huiswerk maken	n.v.t.	Bang dat ze veel huiswerk	n.v.t.	n.v.t.

		krijgt		
Niveau middelbare school	VMBO- T	VMBO- T	HAVO	Havo/Atheneum
Kijken op de middelbare school	Proeflessen meegedraaid. Vond dit erg leuk	Met vriendinnen en moeder wezen kijken. Heeft een proefles Frans gevolgd	n.v.t.	Ja, vooraf gekeken.
Fijn aan een Vangnetbijeekomst	n.v.t.	Andere kinderen leren kennen die ook slechthorend zijn. Kent ze op dit moment namelijk niet. En dan met deze kinderen praten over hoe zij dingen doen.	Praten met andere kinderen over hoe hun dat doen	Weet ze niet.
Activiteiten om te doen op de Vangnetbijeekomst	n.v.t.	Estafette doen met verschillende spelletjes	Kwartet over slechthorendheid en middelbare school	Rollenspellen die ze bij het sterrenkamp heeft gedaan.
Leren op de Vangnetbijeekomst	Hoe om te gaan met pesten en welke hulpmiddelen zijn er voor mij. Kan ik gebruik maken van gebarentaal	Geschiedenis	Wist eigenlijk alles al, geen ideeën	Welke houding moet ik aannemen op de middelbare school.
Lotgenotencontact	Kent één ander meisje en zijn eigen broertje	Kent op dit moment niemand die ook slechthorend is	Met Hannah en Lara. Daarnaast heeft een neefje het en een broer van haar oma. Mist het lotgenotencontact niet echt. Kan ook zonder	
Leren over de middelbare school	n.v.t.	Weten hoe kinderen omgaan met hun slechthorendheid daar.	n.v.t.	Welke houding moet ik aannemen op de middelbare school.
Huiswerk plannen en leren omgaan met een agenda	n.v.t.	Heeft nog geen agenda gebruikt, wil dit wel graag leren voordat ze naar de middelbare school gaat. Maakt nu gebruik van een weekplanning.	n.v.t.	n.v.t.
Hulp krijgen (op de middelbare school)	Gaat zijn solo- apparatuur gebruiken en heeft verder geen hulp nodig	Hulp krijgen bij rekenen en nog steeds gebruik maken van de solo- apparatuur.	n.v.t.	Geen extra hulp, mentor uur één keer in de week en gebruik maken van soloapparatuur.
Grote groep (brug)klas	Best wel kleine school, ongeveer 218 leerlingen	Middelbare school is klein met allemaal grote groepen	21 kinderen, school valt mee qua grote	30 kinderen
Hobby's	Trampoline springen met z'n broertje	n.v.t.	Lezen en koken. Leest graag boeken van Francine Oomen en	Schilderen en tekenen.

			Carry Slee en kookt graag nage-rechten en pasta	
Dingen die gebeuren in de klas	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Kinderen worden belachelijk gemaakt en er worden onderling foto's verstuurd van anderen.
Omgang met elkaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Strijd, spanning. Niet iets wat je verwacht van een HA-VO/Atheneum klas
Omgang met de kinderen van de basisschool	n.v.t.	n.v.t.	Ziet er met hockey nog een paar en vanuit school fietst ze er soms langs een paar, want deze wonen er in de buurt	Ziet kinderen van de basis-school af en toe nog in de pauze
Omgaan met slechthorendheid	n.v.t.	n.v.t.	Is gewoon normaal, weet niet beter. Is vanaf haar vierde slechthorend. Soms is het vervelend dat ze andere mensen niet hoort.	n.v.t.
Omgang thuis met slechthorendheid	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Thuis gaat alles goed, ze kan alles meekrijgen
Slechthorendheid Judith	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Voor Marije opluchting als zij Judith hoort vertellen
Omgaan slechthorendheid Judith	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Voor Marije opluchting als zij Judith hoort vertellen
Begeleiding op school	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Één keer in de week mentoruur.
Rekening houden met slechthorendheid	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	De leraren houden er rekening mee, vooral de biologieleeraar, erg prettig. Praat in de richting van haar, zodat zij altijd zijn gezicht ziet.
Rekening houden met slechthorendheid door leerkrachten en klasgenoten	n.v.t.	n.v.t.	Iedereen houdt er goed rekening mee, beter dan ze had verwacht. Niemand wordt boos als ze vraagt 'wat zeg je?'	Weinig, kinderen uit de klas zijn erg met elkaar in strijd en willen zichzelf bewijzen.
Sterrenkamp	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Voorbereiding gehad op de overstap naar middelbaar onderwijs. Moeder heeft uit eigen initiatief via de media gevonden.
Activiteiten op het kamp	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Kinderen met een rugzakje wor-

				den sterker en zelfstandiger gemaakt. Er zijn rollenspellen gespeeld.
Overstap basisonderwijs naar middelbaar onderwijs	Een beetje eng, maar wel zin in	n.v.t.	Was eerst wel spannend, grote school, meer klassen en verschillende docenten. Maar uiteindelijk viel het erg mee en was het zo kerstvakantie. Ze was er snel aan gewend. Haar zus heeft haar op weg geholpen, mede omdat die er ook op had gezeten.	n.v.t.
Vrienden mee naar de middelbare school	Zijn vriend waar dit naast zit, gaat naar een andere school. Twee andere kinderen uit zijn klas gaan wel mee	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Eng aan een nieuwe school	Bang dat hij gepest gaat worden, omdat hij slechthorend is.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Pesten	Wanneer hij gepest zou worden, zou hij naar de rector gaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Omgaan met wisselende leerkrachten	Is voor hem erg moeilijk. Dan wordt hij opstandig en gaat minder goed luisteren en heeft een grote mond	n.v.t.		n.v.t.
Fietsen naar school	n.v.t.	n.v.t.	Fietst samen met andere kinderen naar school	Alleen, soms met klasgenoten.
Steun vriendinnen	n.v.t.	n.v.t.	Vanuit vriendinnen krijgt ze veel steun. Komen voor haar op als iemand een nare opmerking maakt	n.v.t.
Solo- apparatuur	Maakt hier gebruik van.	Maakt hier gebruik van	Niet nodig	Ja, in de klas. Tijdje niet gedaan en daarover gelogen tegen ouders. Nu weer opgepakt op school.
Dag voor groep acht KAC	n.v.t.	n.v.t.	Samen met twee andere meiden en een vrouw gepraat over	n.v.t.

			slechthorendheid en spelletjes gedaan	
Brugklaskamp	n.v.t.	n.v.t.	In de tweede week van het jaar. Dit was om klasgenoten te leren kennen, dit heeft geholpen want ze heeft hier veel vriendinnen gemaakt.	
Evaluatie interview	Vond het een leuk interview. Hij vindt het erg grappig dat wij dit organiseren en vindt het jammer dat hij er zelf niet meer bij kan zijn.	Vond het een leuk gesprek. Sommige vragen waren wel moeilijk, maar andere wist ze gewoon	Was een leuk gesprek en ze vond het niet eng	Leuk, soms even emotioneel, daar was ruimte voor.

Bijlage XVIII: Gebruikte categorieën

	Persoonlijke informatie	School	Sport	Slechthorendheid	Middelbare school	Vangbijeenkomst	Eigenwaarde	Sociaal- emotioneel
Geïnterviewde 1: Groep acht	12 jaar, heeft 1 broertje, deze is ook slechthorend. Hobby is trampolinespringen	Groep acht. Geschiedenis is leuk, wiskunde minder leuk	Voetbal, heeft één vriendje op voetbal	School en andere leerlingen gaan er goed mee om. Maakt gebruik van solo- apparatuur en zit vooraan in de klas. Wanneer hij iets niet heeft gehoord, vraagt hij om herhaling	Gaat naar VMBO-T, is bang om eventueel gepest te worden.	Grappig dat het wordt georganiseerd. Zegt dat het misschien handig is om aan te geven hoe om te gaan met pesten en welke hulpmiddelen gebruikt kunnen worden.	Vindt het leuk om voor een groep te spreken en om over zichzelf te vertellen. Is niet bang om vragen te stellen en durft voor zichzelf op te komen	Kan goed opschieten met andere kinderen. Heeft een aantal vrienden en vriendinnen. Heeft zelf verteld aan de klas dat hij slechthorend is.
Geïnterviewde 2: Groep acht	11 jaar, heeft één zus. Hobby	Groep acht. Rekenen vindt ze niet leuk, handarbeid, buiten spelen en lezen leuk	Hockey. Kan met iedereen goed opschieten, maar spreekt met niemand buiten hockey af	School en andere leerlingen gaan er goed mee om. Soms vergeet ze haar apparaten in te doen. Daarnaast doet ze soms uit in de klas, omdat het anders te druk wordt. Maakt gebruik van solo- apparatuur.	VMBO- T, ze heeft zin in een nieuwe school en om nieuwe vrienden te maken. Gaat haar solo- apparatuur hier ook gebruiken.	Een estafette doen met verschillende spelletjes. Praten met anderen over wat hun doen en hoe zij er mee zouden omgaan op de middelbare school. Wil wat leren over de geschiedenis.	Vindt dat ze soms flaporen heeft door de gehoorapparaten. Vindt het soms lastig om voor een groep te vertellen, dit is vooral spannend in het begin.	Heeft 11 vrienden/vriendinnen.
Geïnterviewde 1: Brugklas	12 jaar, kookt en leest graag. Heeft één oudere zus	Eerste klas. Vindt wiskunde, Nederlands en Frans geen leuke vakken. Handvaardigheid, rekenvaardigheden en	Hockey. Heeft in haar team ook veel vriendinnen, waarmee	Is voor haar normaal, ze weet niet beter. Is aan beide oren voor ongeveer een kwart slechthorend.	HAVO	Kwartet spelen, en zo met elkaar praten over verschillende onderwerpen.	Voelt zich goed op school en slechthorend zijn hoort bij haar. Kan goed voor een groep vertellen	Heeft veel vriendinnen en vrienden, zowel op school, op de sportclub en in de buurt. Heeft zelf aan de kinderen verteld dat ze

		gym vindt ze wel leuk	ze regelmatig afspreekt.	Kinderen uit haar klas en leerkrachten gaan er goed mee om. Wanneer iemand vraagt wat ze heeft, vindt ze dit niet erg om te vertellen. Ze vindt het soms vervelend dat ze iets niet hoort.				slechthorend is.
Geïnterviewde 2: Brugklas	Is 11 jaar. Heeft 1 broertje, 2 zussen. Tekent en schildert graag.	Zit in de eerste klas van de middelbare school. Vindt geschiedenis, aardrijkskunde, levensbeschouwing en Frans geen leuke vakken. Wiskunde en biologie vindt ze wel leuk	Doet niet aan sport	Is aan beide oren slechthorend. Heeft BAHA's en maakt gebruik van solo-apparaat. Door haar slechthorendheid voelt ze zich vaak eenzaam. Kinderen uit haar klas reageren er niet altijd goed op. Leerkrachten houden er ook niet altijd rekening mee. Vragen om herhaling doet ze niet vaak.	HAVO/Atheneum. Gebruikt haar solo-apparaat niet altijd. Kinderen op de middelbare school zijn niet altijd geduldig.	Rollenspellen spelen die te maken met de middelbare school en situaties waar een slechthorend kind dan mee te maken krijgt. Daarnaast lijkt het haar handig om te leren welke houding je moet aannemen op de middelbare school.	Voor haarzelf opkomen vindt ze moeilijk en ze is vaak zenuwachtig als ze voor een groep iets moet vertellen. Heeft niet veel zelfvertrouwen.	Heeft niet veel tot geen vrienden en vriendinnen. Vindt het moeilijk om op andere mensen af te stappen. Voelt zich veel alleen.

Als we kijken naar bovenstaande tabel blijkt dat bij drie van de vier kinderen (75%) er goed wordt omgegaan met de slechthorendheid en ze ondanks hun beperking goed mee kunnen doen in de les en op sociaal- emotioneel gebied. Hierbij valt op dat degene die niet aan sport doet, ook minder vrienden heeft.

Opvallende zaken:

- Één meisje vergeet af en toe haar apparaten en heeft ze dus niet altijd in (25 procent)
- Drie van de vier kinderen hebben veel vrienden (75 procent)
- Drie van de vier kinderen hebben verteld aan de klas over hun beperking. Bij de ander weten ze het door de solo- apparatuur.(75 procent)

De kinderen hebben vooral de behoefte om met andere kinderen te praten om een Vangnetbijeenkomst over hoe zij dingen aanpakken. Daarnaast worden spelletjes doen een aantal keer (75%) aangegeven. Ze willen graag leren over welke houding je moet aannemen en hoe je het beste om kunt gaan met pesten.